

Avoimen yliopiston opiskelijat vuonna 2018 – opiskelijoiden taustat ja opintomotiivit

Emma Tuomola

Pro gradu -tutkielma

Yleinen kasvatustiede

Kasvatustieteiden laitos

Turun yliopisto

Tammikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden laitos/Kasvatustieteiden tiedekunta

TUOMOLA, EMMA: Avoimen yliopiston opiskelijat vuonna 2018 – opiskelijoiden taustat ja opintomotiivit

Pro gradu -tutkielma, 98s., 23 liites.

Yleinen kasvatustiede

Tammikuu 2020

Tutkimuksessa selvitettiin Suomen avoimen yliopiston opiskelijoiden taustoja sekä opintomotiiveja vuodelta 2018. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää avoimen yliopiston nykytilaa – minkälaista väestöä avoimessa yliopistossa opiskelee, ja minkälaiset heidän opintomotiivinsa ovat opiskella avoimessa yliopistossa. Lisäksi tutkittiin opiskelijan iän, sukupuolen, koulutustason, sosioekonomisen aseman ja vanhempien koulutustason yhteyksiä opiskelijan opintomotiiveihin. Avointa yliopistoa on tutkittu varsin runsaasti, mutta tämän tutkimuksen avulla saadaan kattavaa, koko maan laajuista tietoa, jättämättä mitään kieliryhmää ulkopuolelle.

Tutkimus toteutettiin määrällisin menetelmin. Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella ympäri Suomen avoimia yliopistoja ja se koostuu 4709:sta vastauksesta. Kyselyssä oli monivalintaväittämiä, Likert-asteikollisia kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Tutkimuksen aineistoa käsiteltiin tilastollisin menetelmin SPSS-ohjelmalla.

Tutkimuksen tulosten perusteella suurin osa opiskelijoista on naisia, mutta heidän ikänsä ja koulutustasonsa on hieman kohonnut aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Suurin osa avoimen yliopiston opiskelijoista on sosioekonomiselta statukseltaan opiskelijoita, työntekijöitä tai ylempiä toimihenkilöitä. Työntekijöiden osuus on kasvanut vuosituhaten vaihteeseen nähden, samoin opiskelijoiden palkkataso on noussut. Lisäksi opiskelijoiden vanhempien koulutustaso on kohonnut verrattuna 2000-luvun alun tietoihin. Yleisimmät koulutusalat avoimessa yliopistossa ovat edelleenkin kasvatustieteelliset, yhteiskuntatieteelliset ja humanistiset aineet, mutta niiden rinnalle ovat nousseet psykologian ja kauppatieteiden oppiala.

Tutkimuksen analyysivaiheessa tunnistettiin viisi erilaista opiskelumotiiviluokkaa. Motiiviluokat olivat tutkintotavoitteellisuus, ammatillinen hyöty, ammatillinen kehittyminen, itsensä kehittäminen sekä tutkinto-opiskeluihin jonotus. Viimeisintä näistä ei ole muissa tutkimuksissa suoranaisesti tunnistettu, mikä luo tälle ryhmälle erityislaatuisen aseman.

Asiasanat: avoin yliopisto, opintomotiivit, opiskelijaryhmät, sosiaalitaustat, aikuiskoulutus, avoin yliopisto-opetus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 AVOIN YLIOPISTO SUOMESSA.....	3
2.1 Avoin yliopisto koulutusjärjestelmänä.....	3
2.2 Avoin yliopisto eri elämäntilanteissa	5
3 AVOIMEN YLIOPISTON OPISKELIJAT AIKAISEMMAN TUTKIMUSTIEDON VALOSSA.....	6
3.1 Avoimen yliopiston opiskelijat 2000-luvun alussa	8
3.2 Opiskelijoiden sosioekonomiset asemat ja taustat	11
4 AIKUISKOULUTUKSEEN OSALLISTUMISEN MOTIIVIT.....	14
4.1 Aikuiskoulutuksen luonnehdintaa	14
4.2 Sisäiset ja ulkoiset motiivit.....	15
4.3 Tutkimukset osallistumismotiiveista.....	16
5 AVOIMEN YLIOPISTON OPISKELIJOIDEN OPINTOMOTIIVIT.....	19
5.1 Päämääränä ammatillinen kehittyminen tai itsensä kehittäminen.....	19
5.2 Päämääränä tutkinto	22
5.3 Eri opiskelijaryhmät	24
5.3.1 2000-luvun opiskelijaryhmät.....	24
5.3.2 2010-luvun opiskelijaryhmät.....	26
6 TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	30
6.1 Tutkimuskysymykset.....	30
6.2 Tutkimuksen menetelmä ja tutkimusaineisto	31
6.3 Aineiston analyysi	35

7 OPISKELIJOIDEN TAUSTAT JA ELÄMÄNTILANTEET	37
7.1 Taustatiedot - sukupuoli, ikä, asuinpaikka	37
7.2 Taustatiedot - äidinkieli, synnyinmaa, perhetilanne ja pääasiallinen toiminta.....	39
7.3 Opiskelijoiden koulutus, sosioekonominen asema ja tulotaso	41
7.4 Opiskelijoiden puolisojen/avopuolisojen/kumppanien koulutus, sosioekonominen asema ja tulot	43
7.5 Opiskelijoiden vanhempien koulutus ja sosioekonominen asema	44
7.6 Koulutusalat ja opintojen maksullisuus.....	47
7.7 Opiskelijoiden taustat suhteessa aiempiin tutkimuksiin.....	50
8 OPINTOMOTIIVIT	54
8.1 Opintomotiiviluokat	57
8.1.1 Tutkintotavoitteellisuus	57
8.1.2 Opintoihin jonotuslistalla	60
8.1.3 Ammatillinen hyöty	64
8.1.4 Ammatillinen kehittyminen	67
8.1.5 Itsensä kehittäminen	71
8.2 Opintomotiivit suhteessa aiempiin tutkimuksiin.....	74
9 POHDINTA	79
9.1 Johtopäätökset	79
9.2 Tutkimuksen luotettavuus	82
9.3 Jatkotutkimusaiheet	86
Lähteet.....	89
Liitteet	99
Liite 1: Kyselylomakkeen sisältö ja käyttötarkoitus	99
Liite 2: Saatekirje opiskelijoille välitettäväksi.....	102
Liite 3: Kyselylomake	103
Liite 4: Koettu pääaine avoimessa yliopistossa	120
Liite 5: Rotatoitu komponenttimatriisi.....	121

KUVIOT

Kuvio 1. Avoimen yliopiston opiskelijat sukupuolittain jaoteltuna vuosina 2010-2018 (Vipunen 2020)	4
Kuvio 2. Opiskelijoiden sosioekonominen asema	42
Kuvio 3. Opiskelijoiden kuukausittaiset bruttotulot	43
Kuvio 4. Opiskelijoiden vanhempien koulutustasot	44
Kuvio 5. Opiskelijoiden vanhempien sosioekonominen asema ennen eläkkeelle pääsyä	46
Kuvio 6. Opintomotiiviluokat taustamuuttujineen	73

TAULUKOT

Taulukko 1. Vastaajien sukupuoli, ikä ja asuinpaikka	38
Taulukko 2. Vastaajien asuinpaikka	39
Taulukko 3. Vastaajien äidinkieli ja synnyinmaa	40
Taulukko 4. Opintomotiivit. Summamuuttujien kuvaus	55
Taulukko 5. Opintomotiivien suorat jakaumat summamuuttujittain ryhmiteltynä	56
Taulukko 6. Testattavat muuttajat	57
Taulukko 7. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttajat tutkintotavoitteellisuuden suhteen	59
Taulukko 8. Varianssianalyysien tulokset: Iän ja sukupuolen vaikutus opintoihin jonotukseen	61
Taulukko 9. Epäparametristen testien tulokset: taustamuuttajat opintoihin jonotuksen suhteen	63
Taulukko 10. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttajat ammatillisen hyödyn suhteen	65
Taulukko 11. Epäparametristen testien tulokset: äidin ja isän koulutustaso ammatillisen hyödyn suhteen	67
Taulukko 12. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttajat ammatillisen kehittymisen suhteen	68
Taulukko 13. Epäparametristen testien tulokset: äidin ja isän koulutustaso suhteessa ammatilliseen kehittymiseen	70
Taulukko 14. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttajat : itsensä kehittämisen suhteen	72

1 JOHDANTO

Avoim yliopisto on koulutusmuoto, johon voivat osallistua kaikki - aiemmasta koulutuksesta, taustasta ja opiskelun tavoitteista riippumatta. Avoim yliopisto voidaan nähdä elinikäisen oppimisen muotona, joka on vakiinnuttanut asemansa koulutuksen kentell tarjoamalla avoimia ja monipuolisia korkeakouluopintoja maanlaajuisesti. Opintoja voidaan hyödyntä esimerkiksi opiskelijoiden ammatillisen osaamisen kehittämisessä tai yleissivistyksen lisäämisessä. Opinnot voivat myös olla reitti tutkinto-opiskelijaksi pääsyyn tai ne voivat toimia apuna tutkinnon täydentämiseen. (Haltia, Leskinen & Rahiala 2014, 244.) Avoimen yliopiston kyttajpiiriin kuuluu vuosittain noin 75 000 henkilöä, mutta uusia opiskelijoita on viime vuosikymmeninä ollut yhä enemmän (Haltia ym. 2014; Viipunen 2020). Avoimen yliopiston opinnot ovat luonteeltaan tutkinnon osia, jotka ovat rinnastettavissa tutkinto-opintoihin. Opinnot voidaan myös tarvittaessa sisällyttä osaksi korkeakoulututkintoa. (Haltia ym. 2014, 244.)

Avoimen yliopiston opiskelijoita on tutkittu melko runsaasti viime vuosikymmeninä. Laajimman tutkimuksen avoimen yliopiston opiskelijoihin on tehnyt Risto Rinne tutkimusryhmänsä kanssa (Rinne, Jauhiainen, Tuomisto, Alho-Malmelin, Halttunen & Lehtonen 2003) toteutetussa hankkeessa. Tässä tutkimuksessa avoimen yliopiston opiskelijoita tutkittiin laajojen rekisteriaineistojen sekä elämänkerta-aineistojen avulla, joista luotiin niin ikänä avoimen yliopiston opiskelijoiden ”kokovartalokuva”. Myös Mannisenmäki ja Manninen (2004) ovat tutkineet avoimen yliopiston opiskelijoita luomalla avoimen yliopiston verkko-opiskelijan muotokuvan. Haltian, Leskisen ja Rahialan (2014) tutkimus vastaa kysymykseen siitä, keitä taman päivän avoim yliopisto ja ammattikorkeakoulu opiskelijoikseen houkuttelevat ja minkälaisia opintomotiiveja ja opiskelusta koettuja hyötyjä opiskelijat omaavat.

Tässä tutkimuksessa käsitellän maanlaajuisesti koko Suomen avoimen yliopiston opiskelijoita. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaista väestöä Suomen avoimessa yliopistossa opiskelee tällä hetkellä, vuonna 2018. Mitkä koulutusalat ovat suosittuja avoimessa yliopistossa? Minkälaista väestöä avoimen yliopiston piiriin hakeutuu ja mitkä ovat heidän motiivinsa opiskella siellä?

Tarkastelun alla ovat erityisesti opiskelijoiden opintomotiivit ja niiden suhde opiskelijoiden taustoihin ja tämänhetkisiin elämäntilanteisiin. Opintomotiiveja tarkastelemalla tutkimuksessa luotiin erilaisia motiiviluokkia, joissa luonnehdittiin opiskelijoille tyypillisiä taustamuuttujia suhteessa opintomotiiviin.

Tutkimuksen aihe on tärkeä, koska kasvatustieteiden kentällä tarvitaan kattavaa sekä monipuolista tutkimustietoa Suomen avoimen yliopiston nykytilanteesta. Tutkimus on erittäin ajankohtainen, sillä tällä hetkellä on käynnissä korkeakoulutuksen opiskelijavalintojen uudistus. Uudistukseen ovat kytköksissä suunnitelmat myös avoimen yliopiston kautta avautuvista tutkinnonsuoritusmahdollisuuksista.

Tutkimus on toteutettu osana laajempaa ”*Avoimen yliopiston tehtävät ja merkitykset*” – tutkimusta (2018)¹, jossa tutkitaan avoimen yliopiston opiskelijoiden elämäntilanteita, taustoja, opiskelukokemuksia, opintojen saavutettavuutta, motiiveja ja ajatuksia opiskelusta. Tutkimushankkeessa haetaan vastausta laajaan tutkimusongelmaan: Millainen korkeakoulutuksen muoto avoin yliopisto-opetus on ja millaisia tehtäviä se osana suomalaista korkeakoulutusta toteuttaa?

¹ *Hankkeen nimi on ”AVOIMEN YLIOPISTON TEHTÄVÄT JA MERKITYKSET – Avoimen yliopiston opiskelijatutkimus”. Hanketta koordinoivat Turun yliopiston kasvatustieteen professori Arto Jauhiainen sekä kasvatustieteen tutkijatohtori Nina Haltia.*

2 AVOIN YLIOPISTO SUOMESSA

Avoin yliopisto -niminen toiminta aloitettiin 1970-luvulla, jonka jälkeen toiminta laajentui. Sen juuret ulottuvat pienimuotoiseen kesäyliopistojen ja kansanopistojen toimintaan, jotka tuottivat avointa korkeakouluopetusta. Avoin yliopisto-opetus on kehitetty korostamaan opiskelun avoimuutta ja opiskelutavoitteiden moninaisuutta. Avoimen yliopiston yksilökohtainen merkitys vaihtelee sen eri käyttäjäryhmien välillä, sillä koulutusvalinnat tapahtuvat yksilöllisesti. (Piesanen 1996, 1–2; Varila 1990.)

2.1 Avoin yliopisto koulutusjärjestelmänä

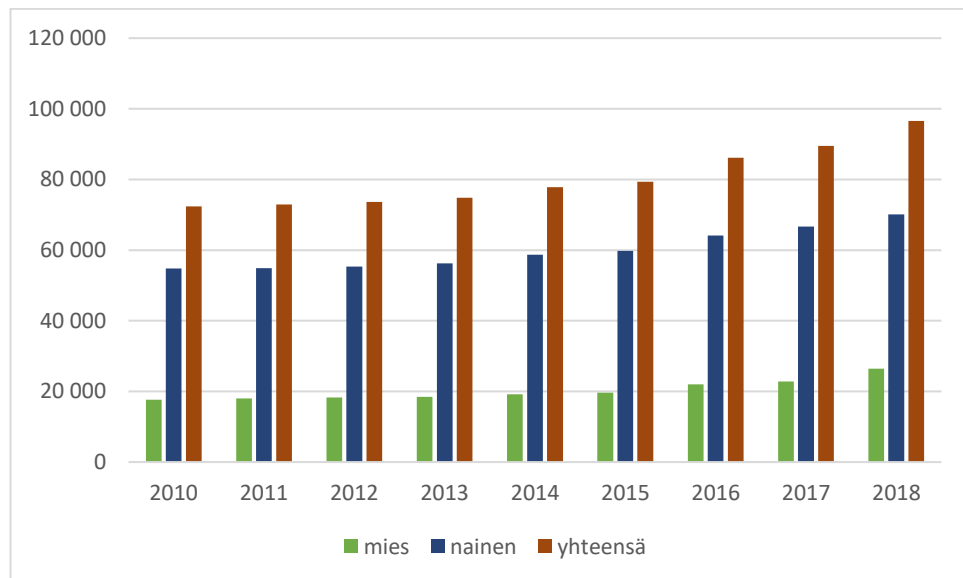
Avoin yliopisto on koulutusjärjestelmä, mikä on alun perin luotu edistämään koulutuksellista tasa-arvoa Suomessa. Avoin yliopisto on laaja, korkeakoulutuksen osa, jota voidaan nykypäivänä luonnehtia myös aikuiskoulutukseksi ja täydennyskoulutukseksi. (Haltia 2015, 37–38.) Avoimeen yliopistoon liittyvään keskusteluun onkin usein liitetty elinikäisen oppimisen periaate (Kess, Hulkko, Jussila, Kallio, Larsen, Pohjalainen & Seppälä 2002, 9). Avoimen yliopiston opetukseen osallistumista ei ole rajoitettu iän eikä aiempien opintojen perusteella, joka korostaa tasa-arvon traditiota ja samanarvoisia kouluttautumismahdollisuuksia kaikille. (Haltia 2015, 37–38.) Avoin yliopisto kuuluu osaksi yliopistolaitosta, mihin vaikuttavat akateemiset arvot, toimintakäytännöt sekä organisaatiokulttuuri. (Kess ym. 2002, 9). Opetuksen sisällöt ovat linjassa yliopistojen tutkintokoulutuksen kanssa, koska yliopisto on tärkein taho avoimen yliopisto-opetuksen järjestämisessä. (Haltia 2015, 37–38.)

Nina Haltia (2012) on väitöskirjassaan jaotellut avoimen yliopiston muotoutumisen vaiheita. Vaiheita käsitellään avoimen yliopiston erilaisten murroskohtien avulla, joita on Haltian mukaan neljä. Ensimmäisenä murroskohtana avoimen yliopiston historiassa pidetään kesäyliopistojen toimintaa, arvosanaopetusta sekä yleistä painetta korkeakoulutuksen laajentamiseen. Avoin yliopisto -niminen toiminta aloitettiin 1970-luvun alkupuoliskolla. Toisena murroskohtana pidetään avoimen korkeakoulutuksen toiminnan vakiintumista, jolloin se myös liitettiin osaksi yliopistojen täydennyskoulutusta. Kolmantena murroksena voidaan pitää ajanjaksoa 1990-luvulla, jolloin nuorten asema avoimen yliopiston opetuksessa lisääntyi, koska ikärajoitteet opetukseen osallistumiselle poistettiin. Tällöin myös avoimen yliopiston väylä nousi koulutuksellisten keskustelujen aihepiiriin.

Neljänneksi murroskohdaksi Haltia lukee tutkintorakenteen uudistuksen myötä tulleen avoimen yliopiston vakiintuneen tehtävän, jossa avoimen yliopiston asema tunnustetaan osana kaksiportaista tutkintorakennetta. Tällä hetkellä elämme neljännen murroskohdan jälkeistä ajanjaksoa, jolloin avoimen yliopiston väylää verrataan paljon esimerkiksi maisterikoulutuksiin. (Haltia 2012, 233–246.)

Avoin yliopisto ei kuitenkaan ole tutkintoon tähtäävää, vaikka avoin tutkintoväylä sen mahdollistaakin. Tutkintoväylä on kapea, institutionalisoitu reitti yliopistoon, jonka avulla muutama sata henkilöä pääsee vuosittain tutkinto-opiskelijaksi. Väylä toimii siten, että opiskelijan on suoritettava tietty määrä opintopisteitä, jotta hän voi hakeutua tutkintoväylän kautta yliopistoon sisälle. Väylä on kuitenkin pysynyt kapeana reittinä, ja sen kautta yliopistoon päässeet ovat useimmiten naisia, jotka ovat selkeästi yliopistojen normaalivalinnassa sisään päässeitä vanhempia opiskelijoita. Useimmilla heistä on myös jokin ammatillinen tutkinto suoritettuna. (Haltia 2015, 37–38.)

Perinteisesti avoimen yliopiston opetukseen on osallistunut 70 000–80 000 henkilöä vuosittain (kuvio 1). Naisia osallistuu opetukseen merkittävästi enemmän, kuin miehiä. Vuosien 2017 ja 2018 opiskelijamäärät ovat kasvaneet merkittävästi verrattuna aikaisempiin vuosiin. Vuonna 2018 avoimen yliopiston opetukseen osallistui ennätysmäärä opiskelijoita, 96 582 opiskelijaa. (Vipunen 2020.)

Kuvio 1. Avoimen yliopiston opiskelijat sukupuolittain jaoteltuna vuosina 2010-2018 (Vipunen 2020)

2.2 Avoin yliopisto eri elämäntilanteissa

Avoimella yliopistolla on erityinen rooli suomalaisessa korkeakoulupolitiikassa. Opintojen joustavuus, tavoitettavuus ja avoin väylä antavat uudenlaisia mahdollisuuksia opiskeluun. Opintojen joustavuus mahdollistaa sen, että hyvinkin erilaisissa elämäntilanteissa olevat saavat mahdollisuuden opiskella yliopistotasoisia opintoja. Opintoja hyödyntävät muun muassa työssäkäyvät, päätoimisesti opiskelevat, yrittäjät, työttömät sekä eläkeläiset. Avoin yliopisto tarjoaa mahdollisuuksia, joita kaikki koulutusmuodot eivät ole pystyneet tarjoamaan; monipuolista, joustavaa, orientoivaa ja kokeilevaa koulutusta, mitä hyödynnetään eri ammatti- ja koulutuspoluilla. (Piesanen 1999b, 12–13.)

Opintoja voidaan hyödyntää elämän erilaisissa siirtymävaiheissa. Opiskeluja hyödynnetään myös työttömyysjaksojen aikana, jolloin opintojen työmarkkinapoliittinen arvo nousee esiin yksilön koulutusvalinnoissa ja työmarkkinoille sijoittumisessa. Näin avoin yliopisto toimii myös työmarkkina- ja koulutuspoliittisena toimijana, jonka avulla voidaan pystyä vastaamaan jatkuvasti muuttuviin työelämän tarpeisiin tarjoamalla kaikille avointa koulutusta. (Piesanen 1999b, 14; Rinne ym. 2003, 44.) Opintojen merkitys vaihtelee yksilön elämäntilanteen mukaan. Avoimen yliopiston opinnot tarjoavat merkityksiä sekä työssäkäyvän, työttömän, yrittäjän, päätoimisen yliopistossa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskelevan ja kotona olevan elämänkulkuun. Opintojen avulla opiskelijalla on mahdollisuus etsiä omaa alaansa siten, ettei ”väärällä alallakaan” opiskelu mene hukkaan. Opiskelulla on myös merkitys työelämään kiinnittymiseen erityisen luonteensa vuoksi ja opintojen avulla voidaan vaikuttaa yksilöllisen urakehityksen suuntaamiseen. Opinnoilla voidaan esimerkiksi täydentää ammatillista identiteettiä tai muokata ja täsmentää omia urasuunnitelmiaan. Opiskelu avoimessa yliopistossa poikkeaa normaalista kokopäiväisestä opiskelusta ulkoisten järjestelyjen osalta (esim. verkkokurssit), mikä tekee opiskelusta mahdollista hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. (Piesanen 1996, 1–2.)

3 AVOIMEN YLIOPISTON OPISKELIJAT AIKAISEMMAN TUTKIMUSTIEDON VALOSSA

Opiskelijoiden taustat avoimen yliopiston alkuaikoina

Avoimesta yliopistosta ja siellä opiskelevista opiskelijoista on tehty vuosien saatossa melko paljon tutkimusta. Tässä luvussa esitellään, mitä opiskelijoista tiedettiin avoimen yliopiston alun sekä toiminnan vakiintumisen jälkeen. Alkutaipaleen ja toiminnan vakiintumisen välissä on tapahtunut muutoksia niin opiskelija-aineksessa kuin myös opetuksen tarjonnassa. Opiskelijoiden taustoja, opiskelumotiiveja sekä opintojen esteitä selvitetty avoimen yliopiston vakiintumisesta lähtien. Näitä tietoja on selvitetty erityisesti siksi, että avoimen yliopiston tarkoituksena on ollut koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen. Ongelmana kuitenkin oli, ettei laajaa ja kattavaa tutkimustietoa avoimen yliopiston opiskelijoista ollut saatavilla, sillä tutkimukset olivat keskittyneet tiettyyn alaan tai kohdeyliopistoon. (Rinne ym. 2003, 45.)

Avoimen yliopiston alkuvaiheessa suosituimmat opintoalat olivat ylivoimaisesti kasvatustieteelliset, humanistiset sekä yhteiskuntatieteelliset alat. Noin joka viides avoimessa yliopistossa opiskeleva oli opiskellut kasvatustieteellistä alaa. 2000-luvun alun tutkimuksessa humanistiset alat olivat kasvattaneet suosiotaan verrattuna avoimen yliopiston toiminnan alkuun, ja kasvatustieteellisten sekä yhteiskuntatieteellisten alojen opiskelijat olivat hieman vähentyneet. Myös monet opiskelijamäärältään pienet alat (kuten musiikkiala, teatteriala ja maatalous-metsätieteellinen) olivat kasvattaneet suosiotaan, mutta niiden osuus oli kuitenkin verrattain vielä pieni, kun tutkittiin avoimen yliopiston koulutusalojen kokonaismääriä. (Rinne ym. 2003, 47.)

Avoimen yliopiston periaatteiden mukaisesti opiskelun oli tarkoitus olla kaikille avointa, eikä mitään kansalaisryhmää haluttu sulkea opetuksen ulkopuolelle. Jokainen pystyi siis halutessaan tehdä opintoja avoimeen yliopistoon, eikä opiskelijoita oltu yleensäkkään valikoitu tai opintoihin osallistumista rajoitettu. Joissakin tapauksissa käytettiin ilmoittautumisjärjestystä, kun opinnot olivat suuressa suosiossa. Avoin yliopisto kohdisti markkinointiaan tiettyjä kohderyhmiä kohtaan, jotka saattoivat olla esimerkiksi lukiolaisia tai tiettyjä ammattiryhmiä. Avoimen yliopiston valikoitumisen periaatteena oli tehokas itsevalinta. (Kess ym. 2002, 43–52; Rinne ym. 2003, 47.)

Avoimen yliopiston alkuvaiheissa, 1970-luvulla tehtyjen selvitysten mukaan, noin puolet opiskelijoista oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Merkittävä määrä opiskelijoita oli suorittanut myös jonkin ammatillisen, opistotasaisen tutkinnon. Muita käyttäjäryhmiä, tosin vähäisin määrin, olivat pelkän kouluasteen suorittaneet sekä korkeakoulututkinnon suorittaneet opiskelijat. Merkittävä osuus opiskelijoista oli myös ilman ammatillista koulutusta. (Rinne ym. 2003, 47.)

Kun avoimen yliopiston toiminta vakiintui, selvityksiä tehtiin lisää. Tuloksista nähtiin joitakin muutoksia liittyen opiskelijoiden ikään ja koulutustasoon. Avoimen yliopiston opiskelijoiden ikä oli ollut koulutuspoliittisen keskustelun aiheena jo useampaan otteeseen avoimen yliopiston muotoutumisen aikana. Vaikka 1990-luvun alkupuoliskolle asti alle 25-vuotiaiden osallistumista opintoihin oli rajoitettu, niin nuoria osallistujia oli kuitenkin ollut esimerkiksi täydennyskoulutuskeskuksien sekä kesäyliopiston arvosanoopetuksen kursseilla. Tietävästi myös kansanopistoissa oli poikettu asetetuista ikärajavaatimuksista. Vaikka avoin yliopisto oli alun perin suunniteltu aikuisten koulutusmuodoksi, niin myös nuoria ylioppilaita oli alusta alkaen jonkin verran avoimen yliopiston opetuksen piirissä. Vasta 1990-luvun alkupuoliskon ikärajaveroituksen poistamisen jälkeen nuoria ylioppilaita tuli avoimen yliopiston kirjoille huomattavasti enemmän, jolloin myös avointa yliopistoa koskevissa tutkimuksissa tämä opiskelijaryhmä alettiin huomioida omana, uutena ryhmänä, perinteisen opiskelijatyypin rinnalla (Piesanen 1999a; 1999b). Ikärajan laskun tavoitteena oli antaa mahdollisuus eritoten työttömille nuorille kouluttautua avoimen yliopiston opintojen avulla. Siitä huolimatta suurin osa nuorista avoimen opiskelijoista oli päätoimisia opiskelijoita, joista viidesosa oli tutkinto-opiskelijoina yliopistoissa ja noin 40% opiskeli muissa oppilaitoksissa. Pohjakoulutuksenaan valtaosalla nuorista oli ylioppilastutkinto – kuitenkin myös lukiolaisia osallistui avoimen yliopisto-opetuksen piiriin. (Rinne ym. 2003, 49–50.) Sukupuolijakaumaa noudattaen myös nuorista opiskelijoista suurin osa oli naisia. (Rinne ym. 2003, 50.)

Suurin osa avoimen opiskelijoista onkin kautta vuosien ollut naisia - naisten osuus on vaihdellut 70–90 prosentin välillä. Avoimen yliopiston toiminnan vakiintumisen jälkeen valtaosa opiskelijoista oli alle 40-vuotiaita. Nuorten osuus oli jatkuvassa kasvussa, etenkin sen jälkeen kun 25:n vuoden alaikäraja poistettiin kelpoisuusvaatimuksista. Suurimmalla osalla opiskelijoista oli pohjakoulutuksenaan edelleenkin ylioppilastutkinto, tosin sen suorittaneiden määrä on kohonnut – jopa 70–80% avoimen opiskelijoista oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Oli huomattavissa, että opiskelijoiden koulutustaso oli noussut

avoimen yliopiston alkuaikojen jälkeen. Valtaosa avoimen opiskelijoista oli työelämässä, joista suuri osa oli opetus-, terveys- ja sosiaalialan ammattilaisia. Avoimen yliopiston opiskelijoiden joukossa oli kuitenkin myös päätoimisia opiskelijoita ja henkilöitä, joilla ei ollut vielä minkäänlaista aiempaa ammatillista koulutusta. (Hännikäinen 1989, 32–38; Laurén & Nurmi 1986, 14–15; Rinne ym. 2003, 48; Varila 1990, 81–83.)

Näiden tutkimustietojen valossa avoimen yliopiston opiskelijasta on voitu luoda tietynlainen muotokuva; avoimen yliopiston opiskelija oli tyypillisesti ollut 30-40 -vuotias nainen, joka oli suorittanut ylioppilastutkinnon sekä ammatillisen opistoasteisen tutkinnon, minkä lisäksi hän oli perheellinen (esim. Rinne ym. 2003, 48; Varila 1990, 81–83). Muotokuvan nainen oli lisäksi useimmiten töissä julkisen sektorin naisvaltaisilla palvelu-aloilla ja hän oli sosiaalitaustaltaan keskiluokkainen. Muotokuvan nainen oli useimmiten kasvatustieteellisen tai yhteiskuntatieteellisen alan opiskelija. (esim. Rinne ym. 2003, 48; Varila 1990, 81–90.)

1990-luvulla avoimen yliopiston opetuksen tarjonta laajentui ja myös avoimen yliopisto-opiskelijan muotokuva muuttui. Opetuksen tarjonnan laajentumisen myötä matemaattiset sekä luonnontieteelliset alat kasvattivat suosiotaan. Matemaattisten ja luonnontieteellisten alojen laajentumisen myötä huomionarvoista on, että myös miesten määrä opinnoissa kasvoi. Näillä aloilla naisten ja miesten lukumäärä meni suurin piirtein tasan, mikä oli poikkeavaa avoimen yliopiston kursseilla. Myös opiskelijoiden ammattiryhmissä oli nähtävissä muutoksia, sillä matemaattisten ja luonnontieteellisten alojen opiskelijat olivat useimmiten alempia tai ylempiä toimihenkilöitä, insinöörejä ja tekniikan ammattilaisia, jotka ovat olleet töissä atk-alalla, toimistotöissä tai opetusalalla. (Puttonen 1995, 34, 38–43; Rinne ym. 2003, 49.) Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että edellä mainitut tutkimustiedot kerättiin edelleenkin pelkästään monitieteisten yliopistojen avoimen yliopiston opiskelijoista (Rinne ym. 2003, 49).

3.1 Avoimen yliopiston opiskelijat 2000-luvun alussa

Avoimen yliopiston toiminnan vakiintumisen jälkeen opiskelijoista tiedetään yhä enemmän. Avoimen yliopiston opiskelijoiden taustoista ja elämäntilanteista on tehty kattavaa tutkimusta esimerkiksi Rinteen, Jauhiaisien, Tuomiston, Alho-Malmelinin, Halttusen ja Lehtosen tutkimuksessa (2003) ”Avoimen yliopiston opiskelija – kokovartalokuvasta eriytyneisiin muotokuvaan”. Käytän erityisesti tätä tutkimusta lähteenäni jaotellessani

avoimen opiskelijoiden taustoja ja elämäntilanteita. Tutkimuksen tilastoaineistot koskevat vuosia 1995 ja 2000.

Tutkimuksen mukaan avoimen yliopiston opiskelijoista suurin osa on nuoria, kuten myös yliopiston tutkinto-opiskelijoista. Tilastoissa nuoret ikäryhmät painottuvat, vaikka avoimen yliopiston ikäjakauma on suuri. Suurin ikäryhmä tutkimusvuosien raporttien mukaan on 20-24 -vuotiaat avoimen yliopiston opiskelijat. (Rinne ym. 2003, 66.) Tällöin 30-39 -vuotiaita oli vastaajajoukosta noin neljäsosa, kun taas 40-49 -vuotiaita opiskelijoita oli enää vajaa viidennes. Opiskelijoiden keski-ikä oli tutkimusvuosina noin 29 vuotta. Näiden tietojen valossa avoimen yliopiston ja varsinaisen yliopiston opiskelijoiden ikäjakaumaa voidaan vertailla. Yli kolmekymmentä vuotta täyttäneitä opiskelijoita opiskelee avoimessa yliopistossa huomattavasti enemmän kuin varsinaisten yliopistojen kirjoilla. Vastaavasti nuoria, alle 30-vuotiaita, on avoimen yliopiston kirjoilla merkittävästi vähemmän, kuin varsinaisissa yliopistoissa. Näin ollen 30-vuoden ikää on voitu pitää eräänlaisena rajapyykkinä avoimen ja varsinaisen yliopiston välillä. (Rinne ym. 2003, 66–67.)

Opiskelijoiden pääasiallinen äidinkieli on suomi, mutta opiskelijoiden keskuudessa on myös ruotsinkielisiä opiskelijoita. Jakaumat noudattavat melko tarkasti Suomen väestön kielellistä jakaumaa — noin 90 prosenttia opiskelijoista on suomenkielisiä. Ruotsinkielisten osuus on kuitenkin ollut nousussa tutkimusvuosien 1995 ja 2000 välisenä aikana. Muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuudet avoimen yliopiston opiskelijoista ovat olleet tutkimusvuosina vielä erittäin vähäiset. Vaikuttaakin siltä, että vieraskielisille avoin yliopisto on ollut melko tuntematon opiskelumuoto. Opetusta tarjottiin kuitenkin lähinnä suomeksi ja ruotsiksi, mutta myös joitakin englanninkielisiä kursseja oli tarjolla. (Rinne ym. 2003, 67.)

Tutkimusten perusteella on tiedossa, että ikäjakauman painottuminen nuoreen väestöön näkyy myös opiskelijoiden siviilisäädysssä. Naimattomien ja perheettömien osuus avoimen opiskelijoista onkin ollut kasvussa. Vuonna 2000 noin kolmasosa avoimen yliopiston opiskelijoista oli naimisissa ja yli 60% lapsettomia. (Rinne ym. 2003, 68.)

Avoimen yliopiston opiskelijat ovat kuitenkin todennäköisemmin naimisissa tai omaavat lapsia kuin tutkinto-opiskelijat, sillä vuoden 2003 tilastojen mukaan valtaosa yliopistoon hakijoista oli naimattomia (93%) ja lapsettomia (96%). Nämä tekijät eivät kuitenkaan itsessään kerro paljoakaan, vaan syy löytyy siitä, että nuoret opiskelijat pääsevät useammin varsinaiseen yliopistoon sisälle, kuin varttuneemmat opiskelijat. (Nori 2011, 101.)

Rinteen ym. (2003) tekemien havaintojen mukaan vuonna 2000 yli puolet avoimen yliopiston opiskelijoista olivat työllisiä. Tämä merkitsee sitä, että avoimen opinnot mahdollistavat opintojen tekemisen myös palkkatyön ohessa. Myös päätoimisia opiskelijoita oli suuri joukko; noin neljännes tutkimusaineistosta. Eläkeläisiä sen sijaan oli aineistossa erittäin vähän, vain yhden prosentin verran. Avoimen yliopiston opiskelijat olivatkin vaihtelevissa elämäntilanteissa ja opiskelu avoimessa tuki myös päätoimisia opiskelijoita. (Rinne ym. 2003, 68–69.)

Opiskelijoita tutkittiin myös alueellisesti. Vuosina 1995 ja 2000 opiskelu painottui etenkin Uudellemaalle. Sen lisäksi Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa opiskeli noin 10% opiskelijoista. Kun opiskelijoiden määrää tarkasteltiin suhteessa maakuntien väkilukuun, oli avoimessa yliopistossa opiskelu yleisintä Pohjanmaalla, jossa yli 15-vuotiaista lähes 5% oli avoimen yliopiston kirjoilla. Seuraavaksi eniten opiskeltiin Keski-Suomessa sekä Pohjois-Savossa (3.4%). Opintoihin osallistuminen ei ole siis aktiivisinta suurissa kaupungeissa, kun suhteutetaan opintoihin osallistuminen väestönmäärään. Aktiivisinta opiskeleminen on Länsi-Suomen, Itä-Suomen ja Etelä-Suomen avoimissa yliopistoissa. (Rinne ym. 2003, 69–71.)

Eija Mannisenmäki ja Jyri Manninen (2004) ovat tutkineet avoimen yliopiston verkko-opiskelijoiden taustoja. Verkko-opiskelulla tarkoitetaan opiskelua, joka tapahtuu pääasiassa internetissä, etäopiskeluna. Verkko-opiskelija osallistuu luentojen ja seminaarien sijaan internetissä käytäviin keskusteluihin, työstää esseitä ja käy läpi monipuolista verkko-opiskelumateriaalia. (Mannisenmäki & Manninen 2004, 20.) Selvityksen mukaan verkko-opiskelija eroaa perinteisestä avoimen yliopiston opiskelijasta. Verkko-opiskelijalla on useimmiten korkeampi koulutustaso, hän on työssäkäyvä ja lisäksi iältään vanhempi kuin avoimen yliopiston perinteinen opiskelija.

3.2 Opiskelijoiden sosioekonomiset asemat ja taustat

Koulutustaso ja sosioekonominen asema ovat useiden tutkimusten mukaan periytyviä. (mm. Isoaho, Kivinen, Rinne 1990; Kivinen & Rinne 1995). Ylemmistä yhteiskuntaluokista tulevat kouluttautuvat usein pidemmälle ja heidän koulutustasonsa on korkeampi (Marshall, Swift & Roberts 1997; Shavit & Blossfeld 1993; Shavit ym. 2007). Suomessa kotitaustan yhteyttä jälkeläisten koulutukseen on useimmiten tutkittu tarkastelemalla huoltajan sosioekonomista asemaa, tulotasoja tai koulutusta, jotka täten muodostavat sosioekonomisen taustan. Kotitaustan merkitys jälkeläisten koulutusuralle on näissä tutkimuksissa osoitettu toistuvasti (Isoaho ym. 1990, Kivinen & Rinne 1995), vaikka pidemmän aikavälin tarkasteluista huomataan, että kotitaustan merkitys korkeakoulutukseen valikoitumiseen on kuitenkin hieman kaventunut. Silti ero ylempien toimihenkilötaustaisten ja akateemisesti koulutettujen jälkeläisten eduksi on säilynyt vahvana ja se on selvästi nähtävissä (Naumanen & Silvennoinen 2010, 73).

Kotitaustan vaikutuksesta on olemassa lukuisia eri teorioita. Yksi kuuluisimmista niistä on Bourdieun kulttuurinen selitysmalli, missä luokkien väliset koulutuserot syntyvät luokille ominaisten kulttuurien vaikutuksesta. Yksilöiden menestys koulussa ja heidän valintansa muovautuvat kodissa vallitsevan kulttuurin ja elämäntavan sekä koulun kulttuurin ja käytäntöjen vuorovaikutuksessa. Ylempien sosiaaliluokkien oppilailta on hallusaan enemmän kulttuurista pääomaa, kuten tietoja, valmiuksia, taitoja ja suhtautumistapoja, joita he tarvitsevat kouluympäristön odotusten ja koulussa pärjäämisen edellytysten täyttämiseksi. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 74–75.)

Tutkimusten mukaan tiedetään, että mitä ylemmästä luokasta nuori koulutukseen tulee, niin sitä korkeamman tutkinnon hän todennäköisesti suorittaa. Lapsuudenkodin luokka-asema on myös tutkimusten mukaan yhteydessä työllisyyteen, sijoittumiseen työmarkkinoilla sekä urakehitykseen. Korkeammasta luokka-asemasta tulevat jälkeläiset päätyvät samalla koulutuksella keskimäärin korkeampaan luokkaan kuin alempaa hierarkiasta ponnistavat ikätoverinsa. Sen lisäksi lapsuudenkodin luokka-aseman ja yksilön aikuisena saavuttaman luokka-aseman välillä on selvästi havaittava yhteys. Alempien yhteiskuntaluokkien jälkeläisten todennäköisyys päätyä ylempiin luokkiin on selvästi pienempi, kuin ylempien luokkien jälkeläisten. Vastaavasti ylempien luokkien nuoret todennäköisesti pysyvät ylemmissä luokka-asemissa. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 86–87.) Tässä

tutkimuksessa tutkitaan avoimen yliopiston opiskelijoiden sosioekonomista asemaa ja sen yhteyttä heidän opiskelumotiiveihinsa. Onko avoimen yliopiston opiskelijoiden sosioekonomisella asemalla, koulutustasolla ja vanhempien koulutustasolla yhteyttä heidän opintomotiiveihinsa, kuten esimerkiksi tutkintotavoitteellisuuteen?

Avoimen yliopiston opiskelijoiden sosioekonomisesta asemasta tiedetään joitakin asioita eri tutkimusten pohjalta. Rinteen ym. (2003) tutkimuksessa on selvitetty opiskelijoiden omaa sosioekonomista asemaa ja kotitaustaa. Tutkimuksessa on vertailtu vuoden 1995 ja vuoden 2000 tietoja.

Kuten avointa yliopistoa koskevissa aiemmissä selvityksissä, myös Rinteen ym. tutkimuksen (2003) aineistossa 85% opiskelijoista oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Tutkimusvuonna 1995 korkeakoulutettuja oli ollut varsin vähän (alle 10% aineistosta), opistoastaisen koulutuksen käyneitä oli noin 40%, ja pelkän kouluasteen tutkinnon oli suorittanut peräti lähes 70% aineistosta. Vuonna 2000 korkeakouluttautuneiden määrä oli hiekan kasvanut, joskin edelleen määrä on ollut alhainen. Kouluasteen suorittaneita on ollut paljon vähemmän kuin viisi vuotta aikaisemmin. Opistoasteen tutkinnon suorittaneita oli 44% ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita noin 10%. Tutkijakouluttautuneita oli molempina vuosina erittäin vähäinen määrä. Oli kuitenkin huomattavissa, että näiden tutkimusvuosien välillä opiskelijoiden ammatillinen koulutustaso nousi. Tästä voidaan myös päätellä, että avoimessa yliopistossa opiskelu oli yhteydessä tutkinto-opiskeluun. Avoimessa yliopistossa hetken opiskeltuaan opiskelija on saattanut hakea tutkinto-opiskelijaksi. (Rinne ym. 2003, 74.)

Merkittävä osuus, noin 40% opiskelijoista, oli suorittanut vuosina 1995 ja 2000 pelkästään perusopetuksen tai lukiokoulutuksen. Sosioekonomisen aseman luokitukselta opiskelijat olivat usein jonkin toisen alan opiskelijoita: aiempaan tutkimusvuonna (1995) noin neljäsosa heistä oli opiskelijoita, ja vuonna 2000 heitä oli jo kolmannes. Seuraavaksi yleisin joukko oli toimihenkilöt: vuonna 1995 alempia toimihenkilöitä oli 25% ja ylempiä toimihenkilöitä oli 20%. Vuonna 1995 sosioekonomiselta asemaltaan työntekijöitä oli kuusi prosenttia, eläkeläisiä prosentti, yrittäjiä kaksi prosenttia ja maanviljelijöitä vajaa prosentti. Vuonna 2000 tehdyn tutkimuksen tulokset vastasivat vuonna 1995 saatuja tuloksia, mutta opiskelijoiden, työntekijöiden, yrittäjien ja maatalousyrittäjien osuus avoi-

men yliopiston opiskelijoista oli kasvanut. Avoimessa opiskeli toimihenkilöitä ja opiskelijoita suhteessa enemmän koko väestön lukumäärään ja sosioekonomiseen asemaan verrattuna. (Rinne ym. 2003, 75–76.)

Rinteen ym. (2003) tutkimuksen mukaan isien sosioekonominen asema oli tilastollisesti yhteydessä siihen, minkä ikäinen opiskelija oli kyseessä. Mitä nuorempi opiskelija oli, sitä korkeampi heidän sosioekonominen taustansa oli. Yli 30-vuotiaiden opiskelijoiden isät olivat useimmiten eläkeläisiä, kun taas nuorempien opiskelijoiden isät olivat useammin ylempiä tai alempia toimihenkilöitä. Kolmenkymmenen vuoden ikää pidettiin tietynlaisena rajapyykkinä myös koulutuksen suhteen. Nuorimmista opiskelijoista lähes kaikki olivat suorittaneet ylioppilastutkinnon, kun taas yli 30-vuotiaiden keskuudessa suuri osa oli jättänyt lukion käymättä. Aikuiset opiskelijat olivat luonnollisesti suorittaneet enemmän ammatillisia tutkintoja kuin nuoremmat opiskelijat. (Rinne ym. 108–109.)

Rinteen ym. (2003) mukaan avoimen yliopiston opiskelijat olivat pienituloisia. Pienituloisuus korostui erityisesti silloin, kun opiskelijoiden tulotasoa verrattiin koko väestön tulotasoon. Tämä ero voi kuitenkin johtua monesta eri asiasta – avoimen yliopiston opiskelijat olivat tällöin iältään suhteellisen nuoria, työuransa alussa ja moni myös opiskeli päätoimisesti. On myös arvioitu, että avoimen yliopiston naisvaltaisuus selittää tätä tutkimustulosta. (Rinne ym. 2003, 76–77.)

Opiskelijoiden sosioekonominen asema ja tausta on vaihdellut avoimen yliopiston muotoutumisen aikana. Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on, millainen opiskelijoiden sosioekonominen asema on vuonna 2018. Tutkimuksessa tarkastellaan opiskelijoiden koulutustasoa, sosioekonomista ryhmää ja tulotasoa. Näkökulmaa on haluttu laajentaa tutkimalla opiskelijoiden itsensä ja vanhempien lisäksi opiskelijoiden mahdollisten kumppanien/puolisojen sosioekonomista asemaa. Tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on, vaikuttaako opiskelijoiden sosioekonominen asema ja tausta heidän opintomotiviteihinsa – ja jos vaikuttaa, niin miten?

4 AIKUISKOULUTUKSEEN OSALLISTUMISEN MOTIIVIT

Aikuiskoulutukseen eli erityisesti aikuisia varten järjestettyyn koulutukseen osallistuminen on yleistä Suomessa ja Pohjoismaissa. Aikuiskoulutukselle on ominaista, että se on vahvasti institutionalisoitunutta. Uusien aikuiskoulutustarjonnan ja –muotojen kehittämisen myötä osallistuminen koulutukseen aikuisiällä on kasvanut merkittävässä määrin, ja siitä on tullut normaali osa elämäntähtäilyä. (Antikainen 2006; Silvennoinen & Lindberg 2015, 268–269.) Aikuiskoulutus on tärkeää yhteiskunnalle myös taloudellisen kilpailukykyyn ylläpitämisen, sosiaalisen koheesion ja aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta (Boeren, Holford, Nicaise & Baert 2012). Tämän tutkimuksen päätavoitteena on tutkia opiskelijoiden opintomotiiveja opiskella avoimessa yliopistossa. Avoin yliopisto on osa aikuiskoulutuksen kenttää, jonka vuoksi tässä luvussa pohditaan yleisesti syitä aikuiskoulutukseen osallistumiselle.

4.1 Aikuiskoulutuksen luonnehdintaa

Pellisen (2001), Rinteen & Vanttajan (1999) ja Silvennoisen (2014) mukaan aikuiskoulutuksen merkitys nousi 1980-luvulla, kun uusliberalistista koulutuspolitiikkaa alettiin tarjoamaan enemmän kysynnän kuin tarjonnan mukaan. Uuden markkinaperiaatteen ja -käyttömekanismien ohella myös aikuiskoulutuspolitiikka nostettiin näkyvämpään asemaan, ja sitä käytettiin ”hallitun rakennemuutoksen” toteuttamiseksi. Aikuisten kouluttamista pidettiin valtiollisena tehtävänä, joka liittyi tiiviisti talouteen ja työmarkkinoihin. Aikuiskoulutuksen yhteiskunnallinen rooli vahvistui ja ammatillista koulutusta haluttiin kehittää. Aikuisväestöä kannustettiin parantamaan ja ylläpitämään työssä tarvittavia tietoja ja taitoja — aikuiskoulutuksen avulla. (Silvennoinen & Lindberg 2015, 268.)

Aikuiskoulutusta on luonnehdittu yksilön välineeksi, jolla voidaan sopeutua yhteiskunnalliseen muutokseen sekä luoda itselle uusia mahdollisuuksia. Giddensin (1990; 1991) mukaan postmodernina aikana yksilöillä on aikaisempaa enemmän tietoja ja taitoja ymmärtää omia valintojaan, mahdollisuuksiaan sekä omaa asemaansa. Nykyajan ihmiset ovat myös entistä kykenevämpiä tulkitsemaan omaa tilannettaan ja kehittämään itseään sekä omaa tulevaisuuttaan haluamaansa suuntaan. (Silvennoinen & Lindberg 2015, 268.)

Suomessa aikuiskoulutukseen osallistui yli 1,7 miljoonaa henkilöä eli noin puolet vuoden 2012 työikäisestä väestöstä (Niemi ym. 2014, 9). Tutkimusten mukaan naiset osallistuvat keskimääräisesti aktiivisemmin aikuiskoulutukseen kuin miehet. Aikuiskoulutukseen osallistumiseen vaikuttaa myös osallistujien pohjakoulutus – korkean koulutustason omaavat osallistuivat aikuiskoulutukseen eniten. (Boeren, Nicaise & Baert 2010, 3; Boudard & Rubenson 2003, 267; Niemi ym. 2014, 9.) Muista aikuiskoulutukseen osallistumiseen liittyvistä taustamuuttujista kaikista merkitsevimmät tekijät ovat henkilön sosioekonominen asema ja kotiolot, kuten sosioekonominen tausta (esim. Boudard & Rubenson 2003, 267; Courtney 1992, 4–6). Sosioekonomisella taustalla tarkoitetaan perheen vanhempien ammattia sekä koulutus- ja tulotasoja. Nämä tekijät määrittävät myös henkilön omaa sosioekonomista asemaa hänen elämäntilanteestaan. (Boeren ym. 2010, 3–4; Havén & Syvänperä 1980, 26–28; Lehtonen & Tuomisto 1972, 17–18; Lehtonen & Tuomisto 1973, 23–26; 32.) Tämä tarkoittaa sitä, että mitä korkeammassa ammatti- asemassa ja mitä korkeammalle on kouluttautunut, sitä todennäköisemmin yksilö osallistuu tulevaisuudessa aikuiskoulutukseen. Kaikkein aktiivisimpia osallistujia ovat alemmat ja johtavat virkamiehet sekä toimihenkilöt. Korkeammin koulutetut osallistuvat opiskelemaan myös useammin omasta aloitteestaan (Jokinen & Luoma-Keturi 2006, 69). Työväestöön ja keskiluokkaan kuuluvat osallistuvat aikuiskoulutukseen sen sijaan keskimääräistä vähemmän. (Nieminen 1990, 5.)

4.2 Sisäiset ja ulkoiset motiivit

Ammatillinen aikuiskoulutus on yleistynyt ja noussut vapaan sivistystyön opintojen rinnalle, jolloin myös aikuiskoulutukseen osallistumisen motiivit ovat laajentuneet. Eri koulutustutkimuksissa motivaatio jaetaan usein autonomiseen ja kontrolloituun motivaatioon tai vaihtoehtoisesti sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon (mm. Ahmed & Bruinsma 2006; Boeren ym. 2012; Deci & Ryan 2000; Rothes, Lemos & Gonçalves 2014). Sisäisessä eli autonomisessa motivaatiossa motivaatio koostuu yksilön omasta, sisäisestä kiinnostuksesta koulutuksen sisältöä kohtaan. Autonomista motivaatiota on esimerkiksi halu oppia jonkin tieteenalan sisällöistä. Kontrolloidussa eli ulkoisessa motivaatiossa motivaatio sen sijaan perustuu koulutuksesta saatavaan palkintoon tai hyötyyn. Palkinto tai hyöty voi olla esimerkiksi palkankorotus tai työpaikan vaihto. Jako sisäisiin ja ulkoisiin motiiveihin

on kuitenkin empiirisesti vaikea tehdä, sillä arkielämässä yksilön sisäiset ja ulkoiset motiivit voivat olla toisiinsa kietoutuneita. (Silvennoinen & Lindberg 2015, 269–270.) Kuiten useissa eri tapauksissa, erilaisten motiivien yhteisvaikutus johtaa aikuisopiskeluun. Erilaiset motiivierittelyt ovat kuitenkin yksinkertaistavia yleistyksiä. Ne ovat suuntaa antavia, mutta eivät välttämättä sovi sellaisenaan opiskeleviin ihmisiin. (Nieminen 1990, 7.) Houle (1988, 30) muistuttaakin, että ihmisiä ei saisi jyrkästi pakottaa tällaisiin kategorioihin, sillä opiskelumotiivit ovat yhtä moninaiset kuin inhimillinen elämäkin.

Aikuiskoulutukseen sisältyy ideologinen oletus siitä, että autonomiset motiivit ovat kontrolloituja motiiveja arvokkaampia. (Boeren ym. 2012; Silvennoinen & Lindberg 2015, 269–270.) Desjardinsin ja Rubensonin (2013) mukaan nykypäivänä aikuiskoulutukseen osallistuminen ei kuitenkaan aina ole yksilön oma päätös tai puhtaasti sisäisiin motiiveihin perustuvaa, vaan osallistuminen johtaa yhä useammin juurensa työorganisaatioiden ja työvoimaviranomaisten päätöksiin ja aloitteisiin. (Silvennoinen & Lindberg 2015, 269–270.)

4.3 Tutkimukset osallistumismotiiveista

Aikuiskoulutukseen osallistumisen motiiveja on tutkittu Suomessa esimerkiksi Aikuiskoulutustutkimuksissa, joista viimeisin on julkaistu vuonna 2014 (Niemi, Ruuskanen & Seppänen 2014). Tutkimuksessa on kartoitettu aikuiskoulutukseen osallistumista vastaan koko elämän ajalta yleisellä tasolla. Osallistumismotiiveja on tutkittu myös kansainvälisesti, esimerkiksi Houlen (1961; 1988) tutkimuksissa. Houlea (1961) pidetään yhtenä ensimmäisistä henkilöistä, jotka tutkivat aikuisopiskelijoiden opintoaktiivisuutta. Hän ryhmitteli tutkimusjoukkonsa aikuiset päämääräsuuntautuneisiin (goal-oriented), toimintasuuntautuneisiin (activity oriented) ja oppimissuuntautuneisiin (learning-oriented). (Houle 1988, 15–25.)

Päämääräsuuntautuneet aikuiset haluavat saavuttaa jonkin konkreettisen tavoitteen. Heillä on motivaatio ja mahdollisuus myös tehdä asialle jotakin. Päämääräsuuntautuneille opiskelijoille sisäinen kehitysprosessi on tärkeämpää, kuin ulkoinen yllyke. (Houle 1988, 15-18; 56–57.) Toimintasuuntautuneille opiskelu itsessään ei ole tärkeää, vaan he etsivät itselleen merkityksellistä tekemistä ja sosiaalista ympäristöä. Heille oppimisympäristö tarjoaa sosiaalisten suhteiden solmimista ja paikan ihmisten kanssa verkostoitumiseen. Useimmiten he etsivät juuri sosiaalista kontaktia ja toiminta valitaan sen mukaan, kuinka

paljon ja minkälaisia kontakteja sillä saavutetaan. Viimeiselle ryhmälle, oppimissuuntatuneille, opiskelu on melko pysyvää ja jatkuvaa toimintaa. Heille opiskelukokemukset ovat tavoitteellista toimintaa, mutta toiminnan jatkuvuus ja laajuus erottaa heidät päämääräorientoituneista opiskelijoista. Oppimissuuntatuneiden motiivina on yksinkertaisesti halu laajentaa tietämystään. (Houle 1988, 15–25.)

Vastaavanlaista tutkimusta ovat tehneet myös Lehtonen ja Tuomisto (1972 & 1973). Heidän tutkimuksessaan esitetyssä prosessimallissa aikuisopiskelua selitetään useavaiheisena aktivoitumisprosessina. Mallissa on yksilö- ja yhteisötaso, joissa myös pohditaan yksilötason yhteyttä yhteiskunnan rakenteeseen. Tutkijat erottelevat tutkimuksessaan neljä tekijää aikuiskoulutukseen osallistumiseen: individualistisen henkisen kasvun, ekspressiivisen osallistumisen, instrumentaalisen osallistumisen ja yhteiskunnallisen orientoitumisen tekijät. (Lehtonen & Tuomisto 1973, 166–185.)

Vuoden 2014 Aikuiskoulutustutkimuksessa selvitettiin, että kaikissa aikuiskoulutusmuodoissa (aikuiskoulutus, ammatillinen aikuiskoulutus ja henkilöstökoulutus) yleisin syy koulutukseen osallistumiselle oli uranäkymien kehittäminen ja työtehtävien parempi hallitseminen. Aikuiskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen osallistuneilla toiseksi yleisin motiivi koulutukseen osallistumiselle oli tietojen ja taitojen kartuttaminen itselle kiinnostavasta aiheesta. Erityisesti naiset kertoivat osallistumisen syyksi useimmiten henkilökohtaiseen elämään liittyvien tietojen ja taitojen kehittämisen. Miehet sen sijaan ilmoittivat naisia useammin osallistumisen syyksi paremmat mahdollisuudet työpaikan säilyttämiseen. Aikuiskoulutustutkimuksen mukaan työtehtävien parempi hallitseminen ja uranäkymien kehittäminen ovat aikuiskoulutukseen osallistumisen syinä sitä todennäköisemmin, mitä korkeampi pohjakoulutus henkilöllä on. Koulutuksen osallistumispäätökseen on joka viidennellä vaikuttanut siitä saadun todistuksen saaminen. (Niemi ym. 2014, 107–109)

Aikuiskoulutukseen osallistumisen motiiveihin vaikuttaa monin tavoin myös osallistujan ikä. Noin keski-ikäiset, aktiivisimmassa työuran vaiheessa olevat, osallistuvat aikuiskoulutukseen muita ikäryhmiä useammin oman osaamisen ja ammattitaidon kehittämisen vuoksi. Oman osaamisen ja ammattitaidon kehittäminen voi merkitä esimerkiksi työtehtävien parempaa hallitsemista, uranäkymien kehittymistä, tietojen ja taitojen kehittymistä, todistuksen saamista tai työpaikan säilyttämistä. (Niemi ym. 2014, 109.)

Pelkän perusasteen suorittaneet aikuiskoulutukseen osallistuneet puolestaan ilmoittivat muita useammin koulutukseen osallistumisen syyksi sen, että aikuiskoulutuksen avulla heillä olisi paremmat mahdollisuudet ammatinvaihtoon tai todistuksen ja työpaikan saamiseen. Korkeasti koulutetut vuorostaan eivät osallistuneet näistä syistä niin usein aikuiskoulutukseen. (Niemi ym. 2014, 109.)

Avoimen yliopiston opetuksen periaatteet pohjautuvat avoimuuden ja tasa-arvon ideaaliin, mikä antaa avoimelle yliopistolle aikuiskoulutuksen järjestäjänä hieman muista poikkeavan roolin. Avoimessa yliopistossa opiskelu on monin tavoin omaehtoisempaa, itsenäisempää ja laaja-alaisempaa kuin opiskelu muissa aikuiskoulutusorganisaatioissa. Avoimen yliopiston perusajatuksen mukaisesti siellä opiskellaan yliopistotasoisia opintosuorituksia, yksittäisistä kursseista perusopintoihin ja aineopintoihin asti. (Piesanen 1999b, 46.) Aikaisempien tutkimusten pohjalta tiedetään, että avoimen yliopiston opetuksen osallistumisen motiivit ovat hyvin samankaltaisia kuin ylipäänsä aikuiskoulutukseen osallistumisen motiivit. (esim. Haltia 2014; Laurén & Nurmi 1986; Rinne ym. 2003.) Seuraavassa luvussa esitellään avoimen yliopiston opiskelijoiden opintomotiiveja ja minikälaisia opiskelijaryhmiä opiskelijoista on heidän motiiviansa perusteella muissa tutkimuksissa muodostettu.

5 AVOIMEN YLIOPISTON OPISKELIJOIDEN OPINTOMO- TIIVIT

Avoimen yliopiston opiskelijarakenteen lisäksi myös opiskelijoiden motiiveja ja opintojen merkityksiä on tutkittu varsin runsaasti. On tiedossa, että avoimen yliopiston opiskelijoiden motiivit opiskella ovat moninaiset ja osittain myös toisistaan poikkeavat. Myös opintojen keskeyttämisen syyt ovat erilaiset – tosin keskeyttämisen syitä on tutkittu melko vähän. Opintoja käytetään erilaisiin tarkoituksiin. Osa opiskelijoista on tutkintohakuisia, osa taas opiskelee ammatillisen kehittymisen toivossa. Osa opiskelee puhtaasti harrastuksen ilosta, kun osa puolestaan haluaa kehittää yleissivistystään. (Rinne ym. 2003, 50–51.)

5.1 Päämääränä ammatillinen kehittyminen tai itsensä kehittäminen

Tutkimuksissa on todettu, että avoimen yliopiston opiskelijoiden motiivit opiskella kumpuavat yleensä omasta ammattista tai työtehtävistä. Ammattiin ja työhön liittyviä motiiveja ovat esimerkiksi paremman palkan toivo, eteneminen uralla, ammattipätevyyksiin vastaaminen ja työssä paremmin pärjääminen. (Haapakorpi 1994, 15–16; Hännikäinen 1989, 42–43; Laurén & Nurmi 1986, 20–27; Nieminen 1990, 62–70; Varila 1990, 104–105.) Ammattiin ja työhön liittyvää opiskelua voidaan myös sanoa ammatilliseksi täydennyskoulutukseksi, jossa omaa työtilannetta ja pätevyyttä yritetään parantaa hakemalla koulutusidentiteetilleen yliopistollista lisäarvoa. (Haltia ym. 2014, 246; Rinne ym. 2003, 50–51).

Opintojen motiivit eivät kuitenkaan ole pelkästään ammatillisia, vaan opintoja tehdään myös itsensä kehittämisen, yleissivistyksen parantamisen, ajatusmaailman avartamisen, oppiaineeseen tutustumisen ja ajan hermolla pysymisen vuoksi. (Haapakorpi 1994, 15–16; Laurén & Nurmi 1986, 20–27.) Tällöin opiskelu avoimessa yliopistossa voidaan nähdä vapaaehtoisena aikuiskoulutuksena. Itsensä kehittämiseen liittyvät näkökulmat nousevat esille siinä suhteessa, että nämä opiskelijat kokevat saavansa opinnoista irti enemmän, kuin pelkästään välineellisistä syistä opiskelevat. Välineelliset syyt liittyvät usein palkkaan, todistuksen saamiseen tai uralla etenemiseen.

Vaikka ammatillisessa mielessä opiskeleva ei olisikaan saanut välineellistä hyötyä opinnoistaan (kuten esimerkiksi palkankorotusta), niin he usein kokevat kuitenkin saaneen opinnoista jotain itselleen, kuten lisää ammattia koskevaa tietoa. (Lehtiö 1997; Puttonen 1995, 46–48; Rinne ym. 2003, 51.) Avoimen yliopiston opiskelijat ovat myös kuvanneet akateemisten kompetenssiensa lisääntyneen opintojen myötä, vaikkei se ole ollut alun perin opintojen tietoisena tavoitteena (Kekäläinen & Ruuska 2010, 32–33). Tällöin välineelliset, kuten palkkaan ja uraan liittyvät tavoitteet, jäävät oppimiseen liittyvien tavoitteiden rinnalla toissijaisiksi. (Lohikoski 2008, 12–15.) Tämän problematiikan vuoksi ammatillisten ja itseisarvoisten motiivien erottaminen toisistaan osoittautuu toisinaan hankalaksi. (Haltia ym. 2014, 246–247; Rinne ym. 2003, 51.) Yhdellä opiskelijalla voi myös olla useita motiiveja, joten opiskelijoiden tyypittely on aina yleistys (Müller & Repo 2013).

Osa avoimen yliopiston opiskelijoista on toteuttamansa unelmiaan liittyen yliopistotasoiisiin opintoihin. Monille avoimen yliopiston opinnot tarjoavat toisen mahdollisuuden korkeakoulutuksen kentällä, sillä syystä tai toisesta niihin ei ole välttämättä aikaisemmin ollut mahdollisuutta osallistua. Moni myös haluaa hyvittää menetettyjä koulutusmahdollisuuksiaan osallistumalla avoimen yliopiston opintoihin. Menetettyt opiskelumahdollisuudet voivat harmittaa niin paljon, että pelkkä opiskelu ei itsessään riitä, vaan opintojen tavoitteeksi voi muodostua myös tutkinnon suorittaminen. (Nieminen 1990, 45.)

Kuitenkin moni opiskelijoista ikään kuin etsii itseään opintojensa avulla. Etenkin nuoret opiskelijat käyttävät avointa yliopistoa eri tieteenalojen kokeilemiseen. Avoimen yliopiston opinnot voidaan nähdä niin sanottuna kokeiluareenana, jossa nuori pääsee kokeilemaan, mitkä oppialat häntä saattaisivat kiinnostaa. Monen nuoren tulevaisuudensuunnitelmat jäsentyvätkin opintojensa aikana hiljalleen, jolloin avoin yliopisto toimii myös mahdollisuuksien esiintuojana, mutta myös niiden poissulkijana. Opintoja tehdessään opiskelija voi myös ymmärtää, ettei opiskeltu ala sovi hänelle itselleen. Avoimen yliopiston opinnot voivat selkeyttää suunnitelmia ja uravalintoja, jolloin etenkin nuorille opiskelijoille saattaa syntyä idea hakeutua tutkinto-opiskelijaksi johonkin tiettyyn koulutusohjelmaan. (Haapakorpi 1994; 18, 21; Piesanen 1995, 25, 30–31; 1996, 99–107; Rinne ym. 2003, 53.)

Avoimen yliopiston opiskelijat voivat usein käydä opiskelemassa myös sosiaalisten suhteiden ja harrastuksen vuoksi. Opiskelun voidaan myös tuntea tasapainoittavan hektistä

perhe- ja työelämää. Yhtenä opiskelijaryhmänä nähdään myös niin sanotut ikuisuusopiskelijat, jotka haluavat kehittää itseään vuodesta toiseen osallistumalla avoimen yliopiston opetukseen. (Rinne ym. 2003, 51; Salmensuu 1994, 20.) Yhtymäkohtia muihin tutkimuksiin on havaittavissa, sillä Houlen (1988) tutkimuksen mukaan näitä ikuisuusopiskelijoita voidaan luonnehtia myös oppimissuuntatuneiksi opiskelijoiksi, jotka toteuttavat elinikäisen oppimisen ideologiaa.

Yksi opiskelun merkitys voi olla myös opiskelijan oma statusaseman kohottaminen. Opiskelulla voikin tavoittaa arvostusta muiden silmissä. Usein opiskelijat eivät kuitenkaan suoranaisesti myönnä tätä opiskelujen tavoitteekseen. (Rinne ym. 2003, 51.) Osa opiskelijoista saattaa haluta todistaa itselleen sekä muille, että pystyy akateemisiin, yliopistollisiin opintoihin, ja menestymään niissä (Nieminen 1990, 45). Korkeakouluopinnoissa menestyminen ja onnistumisen kokemukset saattavat antaa itseluottamusta ja omanarvon tunteen nousua opiskelijalle, joka on ollut epävarma siitä, selviääkö hän akateemisista opinnoista. Avoimessa yliopistossa opintoja suorittava opiskelija saattaa mieltää oman yhteiskunnallisen asemansa kohonneen ja opinnot toimivat erottautumisen keinona. (Rinne ym. 2003, 51; Varila 1990, 104–105.)

Avoimen yliopiston opiskelijoiden opintomotiiveista on tehty tutkimusta myös kansainvälisesti. Tutkimuksia on kuitenkin osittain hankala vertailla suomalaisen tutkimukseen, sillä avoimet yliopistot eroavat toisistaan myös kansainvälisesti tarkasteltuna. Portugalilaisen tutkimuksen tavoitteena oli tutkia avoimen yliopiston opetukseen osallistuneiden itsensä kehittämiseen liittyviä opintomotiiveja (Open University of Elderly, UnATI in Portuguese). Nämä kurssit olivat tarkoitettu vain vanhemmille ihmisille, toisin kuin Suomen avoimessa yliopistossa. Portugalissa opetukseen osallistuneet olivatkin vähintään keski-ikäisiä. Tutkimuksen tuloksena löydettiin seuraavanlaisia opintomotiiveja: (1) yleisten tietojen ja taitojen parantaminen (enhancing general knowledge); (2) persoonallisen kehityksen parantaminen (investing in personal development); (3) sosiaalisten suhteiden kehittyminen (increasing social interaction); (4) uuden oppiminen muiden ihmisen avuksi (learning more in order to help others); (5) vapaa-ajan käyttäminen hyödyllisesti ja mielekkäästi (employing one's free time profitably). (Cachioni, Ordonez, Lima da Silva, Tavares Batistoni, Sanches Yassuda, Caldeira Melo, Rodrigues da Costa Domingues & Lopes 2014.) Tämän tutkimuksen opintomotiivit ovat samankaltaisia, kuin Suomen opiskelijoihin itsensä kehittämiseen liittyvistä opintomotiiveista tiedetään.

5.2 Päämääränä tutkinto

Opiskeluille annetut merkitykset saattavat myös muuttua opintojen aikana. Harrastuksena aloitetut opinnot saattavat muuttua jopa tutkintotavoitteellisiksi opinnoiksi (Müller & Repo 2013; Rinne ym. 2003, 52; Salmensuu 1994, 33–43). Usein merkitysten muutos ilmenee juuri tämän suuntaisesti, eli tutkintotavoitteisuuden lisääntymisenä. Kiinnostus oppialaan voi kasvaa opintojen aikana ja niistä halutaan saada myös tutkinto. Etenkin varttuneilla opiskelijoilla ajatus tutkinnon suorittamisesta saattaa kypsyä jonkin aikaa, eikä suunnitelmista kerrota edes lähipiirille. Ammatillisessa mielessä opiskelevat voivat myös huomata, ettei yksittäisillä kursseilla ole suoranaista hyötyä työelämässä, vaan vasta tutkinnon suorittamisen jälkeen koetaan hyödyn konkretisoituvan. (Rinne ym. 2003, 52.)

Tutkinnon suorittamiseen avoimen yliopiston opiskelijalla on kaksi mahdollisuutta – hakeutua avoimen väylän kautta yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi, tai hakeutua päävalinnan sekä valintakokeiden kautta yliopistoon opiskelemaan haluamaansa koulutusohjelmaan. Avoimen väylän käyttö on hyvä mahdollisuus etenkin pitkään opiskelleille, jotka ovat suorittaneet oppialan perus- ja aineopinnot. Tämän jälkeen he voivat hakea väylän kautta tutkinto-opiskelijoiksi. Pitkään opiskelleet ovat keskimääräisesti hieman vanhempia, mutta muuten taustoiltaan melko samankaltaisia, kuin perinteiset opiskelijat. (Lehtiö 1995; 1997; Rinne ym. 2003, 52; Seppälä 1994, 34–35.)

Avoimen väylän tie on kuitenkin pitkä ja raskas, sillä perus- ja aineopintojen suorittaminen vie aikaa useamman vuoden, eikä takeita tutkinto-opiskelijaksi pääsulle kuitenkaan ole. Aineopintojen suorittaminen ei myöskään ole mahdollista jokaisella paikkakunnalla. Avointa väylää on kehitetty vuosien saatossa, mutta se ei silti ole ilmennyt olevan niin tehokas reitti, kuin sen pitäisi. (Lehtiö 1995; 1997; Rinne ym. 2003, 52; Seppälä 1994, 34–35.) Vuonna 2002 vain noin 700 opiskelijaa siirtyi avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi yliopistoon (Hyvärinen 2006, 36–37).

Kun vertaillaan nuoria ja varttuneempia opiskelijoita, niin voidaan todeta, että nuoret ovat selkeästi tutkintotavoitteellisempia, kuin varttuneemmat opiskelijat. Osa nuorista on hakenut yliopiston päävalinnassa haluamaansa koulutusohjelmaan, mutta yliopiston ovet eivät ole syystä tai toisesta auenneet. Tällöin avoin yliopisto esiintyy erinomaisena vaihtoehtona niille, jotka haluavat tehdä opintoja jo ”etukäteen”, tai pelkästään tutustua opin-

toihin paremmin. Tutkimusten mukaan jopa puolet nuorista avoimen yliopiston opiskelijoista määrittää itsensä tutkintotavoitteellisiksi opiskelijoiksi. (Piesanen 1995, 25–36; 1996, 68–75; Rinne ym. 2003, 52–53.) Nuoret jakaantuvat siten, että 19-20 -vuotiaat ovat tutkintotavoitteellisempia, kuin yli 20-vuotiaat nuoret. Yli 20-vuotiaat nuoret tavoittelevat useimmiten ammatillista kehittymistä. Tutkintotavoitteellisten lisäksi osa nuorista opiskelee yleissivistyksen parantamisen vuoksi ja osa juurikin ammatillisen täydennyskoulutuksen vuoksi. (Piesanen 1995, 25–36; 1996, 68–75; Rinne ym. 2003, 52–53.) Sosioekonomisen taustan vaikutus näkyy nuorten kohdalla siinä, että mitä korkeammin koulutetut hänen vanhempansa ovat, niin sitä korkeammalle nuori asettaa omat koulutustavoitteensa. Tämän lisäksi työttömät nuoret ovat yksi ryhmä, joiden on tutkittu olevan muita enemmän tutkinnon suorittamisen toivossa. (Rinne ym. 2003, 52.)

Osalle nuorista yliopistoon sisään pääseminen ja tutkintotavoitteisuus ovat itseisarvoja, jolloin he käyttävät avoimen yliopiston opintoja edukseen ja välineenä päästäkseen sisälle varsinaiseen yliopistoon (Rinne ym. 2003, 53). Piesanen (1999a, 63) tutkimuksen mukaan avoimella yliopistolla on tärkeä merkitys myös sen suhteen, että se voi parantaa siellä olleiden mahdollisuuksia päästä tutkinto-opiskelijoiksi. Avoin yliopisto voi tasoittaa hakijoiden heikkoa koulumenestystä ja parantaa hakijoiden mahdollisuuksia päästä yliopistoon varsinaisiksi opiskelijoiksi. Täten avoin yliopisto on myös koulutuksellisen tasa-arvon hengessä tasoittanut koulumenestykseltään erilaisten oppijoiden eroja. Piesanen (1999a, 63; 2005) seuranta-tutkimuksen mukaan yli viidesosa tutkituista alle 25-vuotiaista päätyi kahden vuoden seurantajakson aikana yliopistojen tai korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiksi.

Nuoret tutkintotavoitteiset eivät kuitenkaan suosi avoimen väylää pääasiallisena reitinään yliopistoon – kuten aiemmin mainittiin, avoin väylä nähdään toisinaan joskin hitaana ja vaikeakulkuisena tienä kohti yliopistoa (Rinne ym. 2003, 53). Piesanen seuranta-tutkimuksessa yhdeksän kymmenestä nuoresta opiskelijasta tulee tutkinto-opiskelijaksi perinteisen valintakoemenettelyn kautta. Sen sijaan vanhemmista opiskelijoista osa hyödynsi avointa väylää (11,4% varsinaisiksi opiskelijoiksi päässeistä). (Piesanen 1999a, 65.) Suurin osa nuorista hakeutuukin päävalinnan ja valintakokeiden kautta yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi. Päästessään sisään nuorilla voi parhaimmillaan olla suoritettuna jo perusopinnot opiskeltavasta aineestaan, jolloin avoimen yliopiston opintojen hyöty konkretisoituu vielä voimakkaammin. (Melin & Weckroth 1995, 20; Rinne ym. 2003, 53.)

5.3 Eri opiskelijaryhmät

Aikaisemmissa tutkimuksissa (Müller & Repo 2013; Rinne ym. 2003) korkeakouluopiskelijoita on jaettu erilaisiin ryhmiin heidän opintomotiiviansa perusteella. Rinne tutkimusryhmineen (2003, 120–153) havaitsi aineistossaan neljä erilaista avoimen yliopistopiskelijan profiilia: urasuuntautuneet, tutkintotavoitteiset, elämäntapaopiskelijat sekä muutoshakuiset opiskelijat. Myös Müller ja Repo (2013) tekivät vastaavanlaista jakoa jakaen opiskelijat uratavoitteellisiin, henkilökohtaiseen kehittymiseen tähtääviin sekä tutkintosuuntautuneisiin opiskelijoihin. Seuraavissa luvuissa esitellään tarkemmin edellä mainittuja neljää avoimen yliopiston opiskelijaprofiilia (Rinne ym. 2003) sekä uusimpien 2010-luvun tutkimusten opiskelijaprofiileja (Haltia ym. 2014).

5.3.1 2000-luvun opiskelijaryhmät

Urasuuntautuneet opiskelijat opiskelivat avoimessa yliopistossa työelämässä etenemisen toivossa. He näkivät koulutuksen työmarkkinapääomana, jolla voidaan turvata menestys uralla. Tutkintotavoitteiset olivat useimmiten nuoria, jotka pyrkivät yliopiston tutkintopiskelijoiksi, yleensä päävalinnan kautta. Elämäntapaopiskelijoiden näkökulmasta opiskelu voitiin nähdä harrastuksena, joka toi iloa ja rentoutumista arkeen ilman opiskelun välineellisiä motiiveja. Muutoshakuiset opiskelijat vuorostaan opiskelivat muutoksen toivossa – he kaipasivat ratkaisua vaikeaan tai epätyytyttävään elämäntilanteeseen. (Castren 1997; Haltia ym. 2014, 246; Jauhiainen 2007; Puttonen 1995, 71–74; Rinne ym. 2003.) Seuraavaksi esitellään tarkemmin näitä neljää avoimen yliopiston opiskelijaprofiilia.

Urasuuntautuneilla opiskelijoilla olivat selkeät tulevaisuudennäkymät sekä tavoitteet. He olivat noin keski-ikäisiä, ja opiskelivat avoimessa yliopistossa useimmiten kasvatustieteellisiä, lääketieteellisiä sekä matemaattis-luonnontieteellisiä aineita. Urasuuntautuneilla opiskelijoilla oli muita ryhmiä todennäköisemmin suoritettuna korkeakoulututkinto ja he olivat edenneet urallaan hyvin, useimmiten toimihenkilöasemiin. Urasuuntautuneilla opiskelijoilla näkyi kotitaustan vaikutus – heidän vanhempansa olivat melko korkeasti koulutettuja. Mielenkiintoista oli se, että miehet sijoittuivat tähän ryhmään useammin, kuin muihin ryhmiin. Urasuuntautuneiden tavoitteena oli edetä työurallaan haalimalla lisää koulutusta itselleen. Urasuuntautuneiden perheissä oli vähemmän lapsia kuin muiden

ryhmien perheissä. Osa uratyypeistä haki avoimen yliopiston opintojen avulla itselleen sisällöllistä antia, kun taas toinen osa toivoi opintojen johtavan parempaan palkkaan tai asemaan työmarkkinoilla. (Rinne ym. 2003, 122–129.)

Tutkintotavoitteisten ensisijainen motiivi oli saada opiskelupaikka yliopistosta. Tutkintotavoitteisten ryhmä koostui avoimen yliopiston nuorimmista opiskelijoista, alle 25-vuotiaista. Heille avoimen yliopiston opinnot olivat ikään kuin valmennusta yliopistoa varten. Tutkintotavoitteisten ryhmälle ominaista oli, että he pitivät koulutusta itsestäänselvyytenä ja välttämättömänä. Tämä kuitenkin selittyi melko pitkälti sillä, että he edustivat ikäpolvea, jossa koulutuksen merkitystä elämänculussa ei voitu vähätellä. (Rinne ym. 2003, 130–131.)

Eniten tutkintotavoitteellisia opiskelijoita opiskeli humanistisissa, matemaattis-luonnontieteellisissä sekä kasvatustieteellisissä aineissa. Monella korkein koulutustaso oli toisen asteen tutkinto, mikä oli useimmiten suoritettu lukiossa. Heidän vanhempiensa koulutustasot olivat korkeita, mikä osaltaan selittyi tutkintotavoitteellisten nuorella iällä. Tutkintotavoitteelliset olivat usein työttömiä tai tekivät niin sanottuja osa-aikaisia, ”helppoja” töitä, johon ei vaadittu juurikaan koulutusta. Osa tutkintotavoitteellisista pelkäsivät, etteivät he saisi opiskelupaikkaa haluamastaan koulutuksesta yliopistossa – moni heistä viettikin väliuotta, koska ensimmäisillä hakukerroilla pääsy yliopistoon ei ole vielä onnistunut. Avoimen yliopiston opinnoilla haettiin parempia mahdollisuuksia päästä sisälle varsinaiseen yliopistoon. Osa avoimen yliopiston tutkintotavoitteellisista oli kuitenkin jo tutkinto-opiskelijana yliopistossa. Avoimen opintojen kautta he lukivat sivuaineita tutkintoonsa. (Rinne ym. 2003, 130–134.)

Muutoshakuiset opiskelijat olivat syystä tai toisesta tyytymättömiä nykyiseen elämäntilanteeseensa. Muutoshakuiset opiskelijat voidaan jakaa neljään alatyypin; 1) etsijöihin, 2) työelämäänsä tyytymättömiin, 3) haaveiden toteuttajiin sekä 4) elämäncriiseistä toipuviin. Jako on tehty opiskelijoiden iän, ensisijaisen opiskelumotiivin sekä elämäntilanteen perusteella. (Rinne ym. 2003, 138.)

Etsijöille ominaista oli tulevaisuuden työuran ja ammatin epäselvyys - avoimessa yliopistossa haettiin suuntaa tulevaisuudelle. Etsijät olivat useimmiten alle 25-vuotiaita, jotka näkivät opinnot mahdollisuutena, joilla puretaan solmuuntunutta elämäntilannetta. Toinen muutoshakuisten opiskelijoiden tyyppi oli työelämäänsä tyytymättömät, jotka saattoivat kokea olevansa väärällä alalla tai epämiellyttävässä työssä. Avoimen yliopiston

opinnoilla haettiin opintosuorituksia, joiden avulla alanvaihto, tutkinto-opiskelijaksi pääsy tai irtisanoutuminen epämieluisasta työpaikasta mahdollistuisi. (Rinne ym. 2003, 138.)

Kolmas muutoshakuisten tyyppi oli haaveidensa toteuttajat, jotka opiskelivat avoimessa yliopistossa oppiaineita, joita he olisivat toivoneet pääsevänsä nuoruudessaan opiskelemaan. Haaveidensa toteuttajien elämäntilanne mahdollisti vihdoinkin omien suunnitelmien toteuttamisen. Heistä osa oli siirtymässä eläkkeelle tai lapset olivat muuttamassa pois kotoa. Neljäs muutoshakuisten opiskelijatyyppejä oli elämäntapaopiskelijat. Elämäntapaopiskelijaksi voidaan lukea esimerkiksi läheisen kuolema, sairastuminen tai työttömyys. Opintojen avulla etsittiinkin mielekkyyttä ja uusia näkökulmia elämään, ja opiskelu toimi tietyntylaisena terapiana heidän työstäessään vaikeata elämäntapaopiskelijat. (Rinne ym. 2003, 138–139.)

Muutoshakuiset opiskelijat olivat edustettuina kaikilla oppialoilla ja heihin kuului sekä miehiä että naisia. Pääsääntöisesti he olivat yli 40-vuotiaita, paitsi ensimmäiseen alatyyppeihin kuuluvat 'etsijät'. Pohjakoulutuksena heillä oli suurimmaksi osaksi lukio, mutta sen jälkeen koulutus painottui eritoten ammatillisiin koulutuksiin tai alemmalle korkeasteelle. Muutoshakuisten vanhemmat eivät olleet erityisen korkeasti koulutettuja, ja he itse työskentelivät useimmiten alemmissa toimihenkilöasemissa tai olivat joutuneet työttömäksi. (Rinne ym. 2003, 139.)

Viimeinen opiskelijaryhmä oli niin sanotut *elämäntapaopiskelijat*, joille oppiminen toi iloa ja he suhtautuivat siihen harrastuksenomaisesti. Elämäntapaopiskelijat opiskelivat useimmiten monia eri aineita, sillä heillä oli valtava kiinnostus oppia uutta. Elämäntapaopiskelijoiden taustat vaihtelivat suuresti – koulutustausta vaihteli lukioista peruskouluun ja opistoasteen tutkintoihin. Elämäntapaopiskelijat olivat aineiston vanhin opiskelijatyyppejä, ja heistä suurin osa oli mukana työelämässä. Elämäntapaopiskelijoiden opiskelu oli myös sosiaalinen näyttämö, jossa voi tavata uusia ihmisiä. Opinnot olivat elämäntapaopiskelijoiden vapaaehtoista toimintaa, eikä opinnoilla odotettu saavan välineellistä hyötyä, kuten parempaa palkkaa tai uralla etenemistä. (Rinne ym. 2003, 150–154.)

5.3.2 2010-luvun opiskelijaryhmät

Uusimmissa tutkimuksissa on kuitenkin löydetty myös uudenlaisia opiskelijaryhmiä. Haltian, Rahialan ja Leskisen (2014) tutkimuksessa tutkittiin avoimen yliopiston sekä avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Ryhmät nimettiin tutkinnon täydentäjiksi, itsensä kehittäjiksi, väylähakijoiksi sekä päävalinnan kautta hakijoiksi. Nämä neljä ryhmää erosivat toisistaan taustoiltaan sekä opiskelun motiiveiltaan. (Haltia ym. 2014, 251.) Ryhmät on esitelty siinä järjestyksessä, kuinka yleisiä ne tässä tutkimuksessa olivat.

Tutkinnon täydentäjiksi nimetyllä ryhmällä oli korkein koulutustausta. Heidän yleisin tutkintonsa oli ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta (37%). Jopa yli puolet tutkinnon täydentäjistä oli suorittanut yliopistotutkinnon, jos huomioon otettiin kaikki mahdolliset yliopistotutkinnot (alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto sekä tutkijakoulutus). He olivat myös iältään muita ryhmiä vanhempia. Tämän ryhmän opiskelumotiivina korostui halu täydentää työelämässä tarvittavaa osaamista. Tutkinnon täydentäjillä oli vähiten kiinnostusta vaihtaa ammattia tai hakeutua tutkintokoulutukseen, kun vertailtiin ryhmiä keskenään. Enemmistö tutkinnontäydentäjistä oli työllisiä. Tunnusomaista tälle ryhmälle oli myös se, että muihin ryhmiin verrattuna heissä oli eniten sivuaineopiskelijoita sekä päätoimisia opiskelijoita. (Haltia ym. 2014, 251–252.)

Itsensä kehittäjät -ryhmään kuuluivat selvityksen mukaan kaikkein vanhimmat opiskelijat, ja heistä kaksi kolmasosaa olivat työelämässä. Eläkeläisten osuus korostui tässä ryhmässä. Tunnusomaista tälle ryhmälle oli itsensä kehittämisen opintomotiivi, johon suurin osa ryhmään kuuluvista samaistui. Myös työelämässä tarvittavan osaamisen kehittäminen motivoi tätä ryhmää muita ryhmiä enemmän. Itsensä kehittäjillä korostui suuri halu tutustua tieteen- tai koulutusalaan sekä korkeakouluopintoihin. Heidän koulutustaustansa oli moninainen. (Haltia ym. 2014, 252.)

Väylähakijoilla oli keskimääräistä enemmän ammatillisia ja amk-tutkintoja, mutta kuitenkin myös ylempiä ja alempia yliopistotutkintoja. Heistä suurin osa oli keski-ikäisiä ja työssäkäyviä. Väylähakijoiden ryhmässä oli vähiten päätoimisia opiskelijoita muihin ryhmiin verrattuna. Väylähakijoiden keskuudessa korostui vahva halu vaihtaa ammattia sekä muiden ryhmien tavoin halu työelämässä tarvittavan osaamisen kehittämiseen. Väylähakijoiden opintomotiivina oli ryhmän nimen mukaisesti pääsy korkeakouluopintoihin erillisvalinnan kautta. (Haltia ym. 2014, 252.)

Päävalinnan kautta hakevilla opiskelijoilla melkein puolella oli pohjakoulutuksena lukio tai ylioppilastutkinto, ja he olivat selkeästi nuorimpia muihin ryhmiin verrattuna. Päätöismisten opiskelijoiden osuus oli tämän ryhmän keskuudessa merkittävä, 40%. Hieman tätä pienempi osuus päävalinnan kautta hakevista oli työelämässä. Myös työttömiä oli tässä ryhmässä muita enemmän. Ammatinvaihto ilmaistiin tärkeäksi opintomotiiviksi, samoin kuin itsensä kehittäminen. Tähän ryhmään kuuluvia motivoi halu tutustua korkeakouluopintoihin ja tieteen- ja koulutusalaan. Hyvin monelle tähän ryhmään kuuluvalla tärkeää oli myös valmentautua valintakokeisiin opiskelemalla avoimen yliopiston opintoja. (Haltia ym. 2014, 252–253.)

Tutkinnon täydentäjät ovat Haltian, Rahialan ja Leskisen (2014, 253) tutkimuksen mukaan suurin ryhmä sekä avoimen yliopiston että avoimen ammattikorkeakoulun puolella. Tämä ryhmä on Haltian, Rahialan ja Leskisen (2014) mukaan ainutlaatuinen siksi, että vastaavaa ryhmää ei ole aikaisemmissa avointa yliopistoa ja ammattikorkeakoulua koskevissa tutkimuksissa näin selkeästi tunnistettu. Aiemmissä tutkimuksissa on kuitenkin todettu, että aikuiset eivät välttämättä tavoittele opiskelulla tai jopa tutkintohakuisella opiskelulla muuta työtä, vaan sillä usein etsitään turvallisuudentunnetta, pätevyyttä ja vahvistusta nykyisessä työssä pärjäämiseen. (Alho-Malmelin 2010, 159; Isopahkala-Bouret 2017, 24–25).

Yhteenvedon voidaan sanoa, että avoimen yliopiston opiskelijoiden opintomotiivit eroavat jonkin verran perinteiseen aikuiskoulutukseen osallistuvan motiiveista. Koulutukseen osallistumiselle muodostuu eri merkityksiä riippuen opiskelijan ikävaiheesta, kiinnostuksen kohteista ja elämäntilanteesta. Aikuiskoulutukseen osallistumisella pyritään usein säilyttämään jo saavutettu työmarkkina-asema tai vahvistamaan sitä. (Alho-Malmelin 2010, 55.) Sen vuoksi aikuiskoulutukseen osallistuvat useimmiten ne, joilla on jo muutoinkin koulutusta ja kokemusta työmarkkinoilta (Jauhiainen, Tuomisto & Alho-Malmelin 2003). Aikuiskoulutukseen osallistuminen kasautuu siis tietyille väestöryhmille. Aikuiskoulutukseen osallistuvien opinnot ovat useimmiten ammattiin tai työhön liittyviä, eikä niinkään itsensä kehittämiseen liittyviä (Alho-Malmelin 2010, 55). Aikuiskoulutustutkimusten mukaan hieman useampi kuin joka toinen opiskelee työhön tai ammattiin liittyvien syiden vuoksi aikuiskoulutuksessa ja vain joka viides osallistui yleissivistävään tai harrastustavoitteiseen koulutukseen (Niemi ym. 2014, 27, 40). Avoimen yliopiston opiskelijoilla sen sijaan motiivit voivat liittyä myös tutkinnon suorittamiseen, itsensä kehittämi-

seen ja yleissivistysten parantamiseen. Opinnot voivat olla myös pitkäaikaisia, sillä avoimen yliopiston opiskelijoiden joukossa on myös niin sanottuja elämäntapaopiskelijoita. Eroavaisuus perinteiseen aikuiskoulutukseen on myös se, että avoimen yliopiston opinnoilla voidaan tutustua itseä kiinnostavaan tieteenalaan ja pyrkiä avoimen väylän kautta jopa tutkinto-opiskelijaksi. (Rinne ym. 2003.)

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen kohderyhmän muodostavat Suomen avoimessa yliopistossa opiskelevat opiskelijat. Avoimen yliopiston opiskelijat voivat olla itsenäisesti opiskelevia, verkko-opintoja tekeviä, monimuoto-opetukseen osallistuvia tai lähiopetukseen osallistuvia opiskelijoita. Opiskelijat voivat tehdä avoimen yliopiston opintojaan päätoimisesti esimerkiksi kansan- ja kansalaisopistoissa tai työn ohessa, vapaa-ajalla tapahtuvana opiskeluna.

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli saada ajankohtaisempaa tietoa Suomen avoimen yliopiston käyttäjäjoukosta, avoimen yliopiston koulutusaloista sekä opiskelumotiiveista ja niihin liittyvistä taustatekijöistä.

Tutkimuskysymykset alakysymyksineen ovat:

1. Minkälaisia taustoja ja elämäntilanteita opiskelijoilla on vuonna 2018?
2. Mitkä koulutusalat ovat suosittuja ja kuinka paljon opintoja opiskelijat ovat tehneet avoimessa yliopistossa?
 - 2a. Kuka maksaa avoimen yliopiston opintoihin osallistumisen?
3. Millaisia ovat avoimen yliopiston opiskelijoiden opintomotiivit ja syyt opiskella avoimessa yliopistossa?
 - 3a. Miten opiskelijan ikä, sukupuoli, koulutustaso, sosioekonominen asema sekä vanhempien koulutustasot ovat yhteydessä näihin opintomotiiveihin?

Tutkimuksen avulla tuotetaan tietoa avoimen yliopiston opiskelijoiden nykytilasta. Ensimmäinen tutkimuskysymys käsittelee sitä, keitä Suomen avoimessa yliopistossa opiskeli vuonna 2018. Tarkoituksena oli muodostaa karkea yleiskuva avoimen yliopiston opiskelijoista ja heidän taustoistaan. Toisessa kysymyksessä etsitään vastauksia oppialoista, joita avoimessa yliopistossa opiskellaan, sekä opintojen maksutahosta. Molempiin kysymyksiin haettiin kuvailevia vastauksia ja tarkasteltiin opiskelijoiden taustoja monipuolisesti.

Opiskelijoiden taustoja ja nykyistä elämäntilannetta käsiteltiin tutkimalla jakaumia ja kuvailevia tunnuslukuja. Opiskelijoiden sosiaalitaustaa selvitettiin tutkimalla opiskelijoiden omaa koulutustasoa, sosioekonomista ryhmää sekä tulotasoa. Tutkimusta varten haluttiin myös selvittää opiskelijoiden vanhempien koulutustasot sekä sosioekonominen asema. Opiskelijan mahdollisen puolison tai kumppanin vastaavat taustat huomioitiin myös tutkimuksessa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia avoimen yliopiston opiskelijoita opiskelujen motiivien ja tarkoitusten suhteen. Avoimen yliopiston opiskelijat voivat olla esimerkiksi tutkintotavoitteisia, harrastuksenaan opiskelevia, ammatillisen koulutuksen täydentäjiä tai esimerkiksi yleissivistyksensä kehittämiseen opiskelevia. Kiinnostuksen kohteena oli selvittää näitä syitä ja muodostaa motiiveista erilaisia motiiviluokkia. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin opiskelijan iän, sukupuolen, koulutustason, sosioekonomisen ryhmän sekä vanhempien koulutustasojen vaikutusta näihin opintomotiiveihin.

6.2 Tutkimuksen menetelmä ja tutkimusaineisto

Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivisia menetelmiä. Kvantitatiivinen tutkimus on empiiristä tutkimusta, joka perustuu teoreettisen tutkimuksen perusteella kehitettyihin menetelmiin. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään lukumääriä ja prosenttiosuuksia, ja se edellyttää suurta ja edustavaa otosta. Sen vuoksi määrällinen tutkimus soveltuu paremmin tutkimusongelmien selvittämiseksi, kuin laadulliset tutkimusmenetelmät. Tutkimuksessa selvitetään muuttujien välisiä riippuvuuksia, joka kuuluu kvantitatiivisen tutkimuksen ominaisuuksiin. Pyrkimyksenä on myös yleistää saatuja tuloksia laajempaan joukkoon tilastollisen päättelyn keinoin. (Heikkilä 2010, 13–16; Holopainen & Pulkkinen 2012, 19–21.)

Tutkimuksen perusjoukon saavuttamiseksi tehtiin sähköinen kysely, joka levitettiin avoimen yliopiston opetuksen järjestäjille valtakunnallisesti ympäri Suomea. Järjestäjät ovat vuorostaan jakaneet kyselyä sähköpostilistojen ja nettisivujen kautta avoimen yliopiston opiskelijoille. Kyselyn levittämiseen saatiin apua Avoimen yliopiston foorumilta, joka on valtakunnallinen avoimen yliopiston yhteistyöverkosto. Avoimen yliopiston foorumi on perustettu vuonna 2004, ja sen päätehtäviin kuuluu edistää avoimen yliopisto-opetuksen yhteisten toimintaperiaatteiden luomista sekä toteuttamista, edistää yliopistojen välistä

yhteistyötä, lisätä avoimen yliopiston tunnettuutta sekä tukea avointa yliopisto-opetusta mahdollisimman laajasti. (Avoimen Foorumi 2017.)

Kysely toteutettiin osana hanketta, jossa tutkitaan kattavasti avoimen yliopiston opiskelijoita. Tutkimushankkeessa kerättiin perustietoa opiskelijoista, heidän taustoistaan, elämäntilanteistaan, aiemmasta koulutuksestaan, motiiveistaan, opiskelukokemuksistaan ja ajatuksistaan opiskelusta ja sen hyödyistä. Kyselylomakkeella kerättyä aineistoa käytetään tämän pro gradu –tutkielman lisäksi myös hankkeen muihin tutkimuksiin. Kysely tehtiin suomeksi ja käännettiin myös ruotsiksi sekä englanniksi, jotta kuva avoimen yliopiston opiskelijoista olisi mahdollisimman edustava. Ruotsinkieliset kyselyt jaettiin Turussa Åbo Akademille sekä Helsingissä Svenska handelshögskolaniin. Pro gradu- tutkielmassa käytetään yhdistettyä aineistoa, jossa on kaikkien kolmen kielen aineistojen vastaukset yhdessä. Täten Suomen avoimen yliopiston opiskelijoista saadaan kattavampi ja monipuolisempi kuva, jättämättä mitään kieliryhmää ulkopuolelle.

Kysely oli etukäteen strukturoitu, mutta vastaajille annettiin myös mahdollisuus täydentää vastauksiaan avokysymyksillä. Strukturoidussa kyselyssä tulee huomioida, että vastaajille annetaan kaikki mahdolliset vastausvaihtoehdot kysymykseen liittyen, mutta kuitenkin niin, ettei vaihtoehtojen lukumäärä ole liian suuri. Vastausvaihtoehtojen tulee myös olla toisensa poissulkevia. (Heikkilä 2010, 50–51; Holopainen & Pulkkinen 2012, 20–21.) Survey-tutkimukset ovat tehokkaita ja taloudellisia tapoja kerätä tietoa ihmisten asenteista, toiminnasta sekä näkökulmista (Alkula ym. 1994, 120–121; Heikkilä 2010, 19–20).

Sähköinen kysely esitettiin Turun kristillisen opiston opiskelijaryhmällä. Esitestauksen tekeminen parantaa kyselyn luotettavuutta, sillä testauksen aikana opiskelijoilla oli mahdollisuus kertoa, jos kyselyssä ilmeni epäselviä tai ongelmallisia kohtia. Kyselyä myös lyhennettiin esitestauksen jälkeen, sillä sen tekemiseen olisi kulunut kohtuuttoman paljon aikaa, minkä arveltiin vähentävän vastausten määrää. Liian pitkä kyselylomake voi kasvattaa vastauskatoa. Vastaamatta jättäneiden osuutta kutsutaan survey-tutkimuksissa kadoksi. Kadon suuruus vaihtelee tutkimustavan mukaan. Haastatteluissa kato on usein pienempi kuin esimerkiksi sähköisesti tai postitse lähetetyissä kyselylomakkeissa. Kadon syinä voi olla esimerkiksi tutkimuksen aiheen epäkiinnostavuus, tutkimuksen jäsentymätön keruu (esim. kyselylomakkeen epälooginen kokonaisuus) tai se, ettei ihmisillä ole aikaa vastata kyselyihin. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 139–140.)

Tutkimuksen aineisto koostui sähköisen Webropol-kyselyn 4709:sta vastauksesta. Suomen avoimessa yliopistossa opiskeli vuonna 2017 yli 89 000 opiskelijaa (Vipunen 2019), joten vastausprosentti siihen nähden on melko vähäinen, noin viiden prosentin luokkaa. Tutkimuksen aineistoa käsiteltiin ja säilytettiin luottamuksellisesti ja sitouduin itse tutkijana noudattamaan eettisiä periaatteita. Eettisyyteen liittyi erityisesti myös se, että saadut tutkimustulokset raportoidaan muuttumattomina ja avoimesti tieteellisiä periaatteita noudattaen.

Kyselyn ensimmäisessä osiossa vastaajilta kerättiin taustatietoja. Tutkimuksen taustamuuttujia olivat vastaajien ikä, sukupuoli, siviilisäätty, äidinkieli, lasten lukumäärä, vanhempien sekä vastaajan oma synnyinmaa, asuinpaikka, sekä pääasiallinen toiminta. Pääasiallisella toiminnalla tarkoitetaan sitä, onko vastaaja tällä hetkellä työllinen, työtön, päätoiminen opiskelija, työllinen opiskelija, perhevapaalla oleva vai eläkeläinen. Taustatietoina selvitettiin myös, ovatko opiskelijat tällä hetkellä tutkinto-opiskelijoina jossakin oppilaitoksessa, ovatko he suorittaneet ylioppilastutkinnon ja mikä on heidän korkein koulutustasonsa. Taustamuuttujina selvitettiin lisäksi opiskelijoiden oma näkemys heidän sosioekonomisesta asemastaan ja kuukausittaisista tuloistaan. Tulotason luokittelu on mukailtu Tilastokeskuksen (2016) vuositulo-segmenteistä, mistä selvyiden vuoksi kuitenkin loimme tutkimusryhmässä sähköiseen kyselyyn kuukausitulo-segmentit, joista vastaajien tulee valita oma kuukausittainen tulotasonsa.

Kyselyn toisessa osiossa selvitettiin vastaajien mahdollisten puolisojen tai kumppaneiden sosioekonominen asema, korkein koulutustaso sekä kuukausittaiset tulot. Osiossa selvitettiin myös vastaajan vanhempien sosioekonominen asema sekä korkein koulutustaso. Kyselyn kolmannessa osiossa tutkittiin vastaajien lapsuuden perhettä ja taustaa. Osuudessa oli seitsemän väittämää, joissa vastaaja arvioi väitteitä Likert-asteikollisella mittarilla. Kolmatta osuutta käytetään vain tutkimushankkeessa.

Neljännessä osiossa kartoitettiin vastaajan avoimen yliopiston opintoihin liittyviä spesifejä taustatietoja. Aluksi vastaajia pyydettiin valitsemaan yliopisto, jonka vaatimusten mukaan he suorittavat avoimen yliopiston opintojaan. Osiossa kartoitettiin oppiaineittain, kuinka paljon vastaaja on opiskellut avoimessa yliopistossa tarjolla olevia aloja. Vastaajan tuli myös määrittää, mikä näistä aloista on hänelle läheisin, niin sanotusti ”pääaine”. Neljännessä osiossa tutkittiin myös opintojen pääasiallista järjestämistähoja sekä -järjestämistapaa. Järjestämistäho voi olla esimerkiksi kansanopisto tai kesäyliopisto. Opinnot

voidaan järjestää lähiopetuksena tai esimerkiksi verkkokursseina. Vastaajien tuli lisäksi arvioida avoimessa yliopistossa suoritettujen opintopisteidensä määrä.

Tutkimuskyselyn viidennessä osiossa selvitettiin avoimen yliopiston opintoihin liittyviä väittämiä ja selvitettiin erityisesti opintojen saavutettavuutta koskevia asioita. Osio oli 23-osainen väittämätteristo, jossa oli Likert-asteikollisia vastausvaihtoehtoja. Sen lisäksi erillisellä kysymyksellä selvitettiin opintojen taloudellista rahoitusta – kuka maksaa vastaajan opintoihin osallistumisen? Tätä osiota käytetään tutkimushankkeen sekä pro gradu -tutkielman tutkimuskysymysten selvittämiseksi.

Tähän tutkielmaan liittyi erityisesti kuudes osio, jossa selvitettiin vastaajan avoimen yliopiston opintoihin liittyviä tavoitteita ja opintomotiiveja. Osiossa oli yhteensä 19 väittämää. Vastausvaihtoehtoiksi oli operationalisoitu työhön, harrastukseen, tutkintotavoitteellisuuteen ja yleiseen kiinnostukseen liittyviä väittämiä, joihin vastaaja valitsi parhaiten sopivan vaihtoehdon Likert-asteikollisista vaihtoehtoista. Seitsemännessä osiossa tutkittiin vastaajan kokemia opiskelujen vaikutuksia. Tässä osiossa oli 26 väittämää, minkä vastausvaihtoehdot perustuivat aiempien tutkimusten tuloksiin. Tätä osiota käytetään tutkimushankkeen tutkimuskysymysten selvittämiseksi.

Kyselyn lopussa selvitettiin vastaajan käsityksiä avoimen yliopiston merkityksestä. Osiossa oli kuusi väittämää. Tätäkin osiota käytetään tutkimushankkeen tutkimuskysymysten selvittämiseksi. Liitteissä on havainnollistettu kyselyn osioita ja käyttötarkoitusta (liite 1), tutkimuksen saatekirje (liite 2) sekä kyselylomake kokonaisuudessaan (liite 3).

Kyselylomakkeen pituuteen kiinnitettiin huomiota, jotta tutkimukseen vastaisi mahdollisimman moni ihminen. Sähköisen kyselyn etuina voidaan nähdä vastausnopeus, arkaluonteisten kysymysten käyttömahdollisuus, anonymiteetin säilyminen ja haastattelijoiden vaikutuksen välttäminen. Sähköisen kyselyn problematiikkaan liittyy kysymysten väärinkäsitysmahdollisuudet, vastausten tarkkuus ja subjektiviteetti sekä vastausprosenttiin liittyvät ongelmat. (Alkula ym. 1994, 120–121; Heikkilä 2010, 19–20; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 182.)

Kyselylomaketta laatiessa käytössä olevat tutkimusmenetelmät piti esittää suhteellisen tarkasti. Tutkimusmenetelmien esittäminen parantaa tutkimuksen reliabiliteettia sekä validiteettia. Useimmissa väittämiin liittyvissä mittareissa käytettiin viisiportaista Likert-asteikkoa, jota pidetään yleisimpänä mittarina määrällisissä tutkimuksissa. (Alkula ym. 1994, 134.)

6.3 Aineiston analyysi

Tilastollinen analyysi tehtiin SPSS-tilasto-ohjelmalla, jossa tutkittiin muuttujien välisiä tilastollisia yhteyksiä eri testimenetelmien avulla. Kyselyssä oli muutama avoin kysymys, joissa kyselyyn vastanneilla oli mahdollisuus täsmentää aikaisempaa vastaustaan. Avoimia vastauksia analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Aineiston analyysi tehtiin tarkastelemalla yksittäisten muuttujien osalta frekvenssejä sekä muita kuvailevia tunnuslukuja, kuten prosenttiosuuksia. Muuttujien yhteyksiä selvitettiin useiden tilastollisten testien avulla. Kaikissa testeissä käytettiin tilastollisen merkitsevyyden raja-arvoa 0,05. Käsitteilyn helpottamiseksi joitakin muuttujia luokiteltiin uudelleen pienemmiksi luokiksi.

Ensimmäiseen ja toiseen tutkimuskysymykseen vastataan käsittelemällä vastaajien taustatietoja kuvailevien tunnuslukujen sekä avovastausten avulla. Kolmanteen tutkimuskysymykseen vastataan kuvailevien tunnuslukujen avulla sekä muodostamalla pääkomponenttianalyysin avulla summamuuttujat opintomotiiveista. Sen jälkeen opintomotiiveja tutkitaan käyttämällä yksisuuntaista ja kaksisuuntaista varianssianalyysia sekä Kruskal-Wallisin sekä Mann-Whitneyn U-testejä.

Ennen tilastollisten testien tekoa varmistettiin, että testien käyttöehdot täyttyvät. Opintomotiivi-muuttujat ovat Likert-asteikollisia, ja otoskoko on yli 100. Muuttujat ovat riittävän normaalisti jakautuneita, kun tarkastellaan huipukkuuden ja vinouden arvoja (itseisarvot ovat alle 2). Tässä tutkimuksessa käytettiin normaaliuden raja-arvoa +/-2.

Aineisto sopi pääkomponenttianalyysiin, sillä KMO-indeksi on yli 0,50 (0,83) ja Bartlettin sfäärisyystestissä p-arvo on pienempi kuin 0,05. Jokaisen muuttujan kommunaliteettiarvo on suurempi kuin 0,3, ja suurimmassa osassa arvo on yli 0,5. Pääkomponenttianalyysi muodosti aineistosta viisi pääkomponenttia, jossa jokaisen pääkomponentin ominaisarvo on yli 1, ja prosentuaalinen selitysosuus jokaisessa oli yli 5%. Ratkaisun rotatoitu kokonaisselitysaste oli suurempi kuin 60%, joten tilastollisen testin käyttöehdot näiden osalta täyttyivät.

Pääkomponenttianalyysin käyttöehtoihin kuuluu myös riittävä korrelaatio vähintään yhteen toiseen muuttujaan. Riittävän korrelaation raja-arvona pidän tässä tutkimuksessa raja-arvoa $r > 0,3$. Kaikissa testattavissa muissa muuttujissa esiintyi riittävä korrelaatio toiseen muuttujaan, paitsi muuttujassa ”*Opiskelen avoimessa yliopistossa sivuaineita tutkintooni*”. Tämän vuoksi muuttuja poistettiin analyysistä.

Pääkomponenttianalyysin tekemisen jälkeen muuttuja ”*Opiskelen avoimessa ollakseni roolimallina omille lapsilleni tai muille läheisilleni*” latautui kahdelle pääkomponentille saman suuruisesti, eikä se sopinut sisällöltään kumpaankaan niistä selkeästi. Oli perusteltua poistaa tämä muuttuja analyysistä, ja tehdä analyysit uudestaan ilman tätä muuttujaa. Analyysin tuloksena muodostui viisi pääkomponenttia (Liite 5; Rotatoitu komponenttimatriisi).

Aineiston käsittelyyn käytettiin lisäksi yksi- ja kaksisuuntaista varianssianalyysia. Yksisuuntaisessa varianssianalyysissa on vain yksi ryhmittelevä muuttuja. Kaksisuuntaisella varianssianalyysilla voidaan selvittää kahden tai useamman ryhmittelevän muuttujan vaikutusta sekä näiden yhdysvaikutusta tutkittavan vastemuuttujan arvoihin. Käytännössä tavoitteena on vertailla eri ryhmien keskiarvoja toisiinsa. Varianssianalyysi perustuu F-testiin. (Tähtinen & Isoaho 2001, 89–94.)

Varianssianalyysin käyttöehtoihin kuuluu, että vastemuuttujan on oltava vähintään välimatka-asteikollinen eli määrällinen. Sen arvojen tulisi myös jakautua riittävän normaalisti kaikissa ryhmittelevien muuttujien eri ryhmissä. Sen lisäksi testattavan muuttujan arvojen vaihtelun eli varianssien tulos tulisi olla suunnilleen yhtä suuret ryhmittelevien muuttujien muodostamissa osaryhmissä. Ryhmittelevien muuttujien tulisi olla kategorisia muuttujia tai luokiteltuja jatkuva-arvoisia muuttujia. Ryhmien on oltava toisistaan riippumattomia. Nämä käyttöehdot täyttyivät, joten varianssianalyysia oli mahdollista käyttää tässä aineistossa. (Tähtinen & Isoaho 2001, 89–94; 98–102).

Mikäli varianssianalyysin oletukset eivät täyttyneet, käytettiin analyyseihin epäparametrista Kruskal-Wallisin testiä. Epäparametrisissa testeissä ei ole oletusta muuttujan normaalijakautumisesta. Kruskal-Wallisin testi kertoo, onko useamman toisistaan riippumattoman ryhmän välillä tilastollisesti merkitsevää eroa. Epäparametrinen Mann-Whitneyn U-testi selvittää sen, minkä ryhmien välillä ero on.

7 OPISKELIJOIDEN TAUSTAT JA ELÄMÄNTILANTEET

Alussa käsitellään vastaajien taustatietoja ja elämäntilanteita, jotta saadaan kokonaiskuva aineiston tutkimusjoukosta. Taustatiedot ja elämäntilanteet sekä avoimeen yliopiston liittyvät tekijät on selostettu kuvailevin tuloksin ja niillä vastataan tutkimuskysymykseen: ”Minkälaisia taustoja ja elämäntilanteita avoimen yliopiston opiskelijoilla on vuonna 2018?” Elämäntilanteilla ja taustatiedoilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa vastaajien ikää, sukupuolta, asuinpaikkaa, äidinkieltä, pääasiallista toimintaa, perhetilannetta, synnyinmaata, koulutustasoa, tulotasoa, sosioekonomista ryhmää, vanhempien & kumppanin koulutustasoa, tulotasoa sekä sosioekonomista ryhmää. Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan tutkimalla osallistujien opiskelemissä koulutusaloja, opintojen laajuutta ja avoimen yliopiston opintojen maksutahoa.

7.1 Taustatiedot - sukupuoli, ikä, asuinpaikka

Aineistossa on selkeästi enemmän naisia kuin miehiä, mikä vastaa avoimen yliopiston opiskelijarakenteen sukupuolijakaumaa. Aineisto koostuu yhteensä 4709:stä vastauksesta, joista 3678 on naisia, 1000 miehiä ja 31 muun sukupuolisia. Opiskelijoiden syntymävuodet vaihtelevat. Nuorimmat opiskelijat ovat vuonna 2002 tai aikaisemmin syntyneitä ja vanhin opiskelija on syntynyt vuonna 1938.

Taulukossa 1 on jakauma opiskelijoiden sukupuolesta, syntymävuodesta sekä asuinpaikasta. Aineiston suurin ikäryhmä on 30-39 -vuotiaat, joita on yli neljäsosa koko aineistosta. Myös 40-49 -vuotiaita opiskelijoita on paljon, sillä he kattavat noin viidesosan opiskelijoista. Heidän jälkeensä yleisimmät ikäluokat ovat alle 25-vuotiaat, joita on noin viidesosa aineistosta.

Yksittäisiä syntymävuosia tarkastellessa yleisimmät syntymävuodet ovat vuonna 1997 syntyneet (3,9%), 1998 ja 1996 syntyneet (3,5%), 1995 syntyneet (3,2%) sekä 1994 ja 1993 syntyneet (3,0%). Vähiten aineistossa on todella nuoria, alle 20-vuotiaita opiskelijoita, sekä yli 60-vuotiaita opiskelijoita. Kuten Haltian, Leskisen ja Rahialan (2014) tutkimuksessa, opiskelijoiden ikäjakauma painottuu yli 30 vuotta täyttäneisiin. Melkein kolme neljäsosaa aineiston opiskelijoista on yli 30 vuotta täyttäneitä (65,5%). Rinteen ym. (2003) tutkimuksessa alle 25-vuotiaiden osuus oli selvästi yli kolmasosan ja 30

vuotta täyttäneiden osuus oli reilusti alle puolet aineistosta. Avoimen yliopiston opiskelijoiden keski-ikä on tämän tutkimuksen mukaan noussut vuosien saatossa.

Taulukko 1. Vastaajien sukupuoli, ikä ja asuinpaikka

Sukupuoli	n	%
nainen	3678	78
mies	1000	21
muu	31	1
yhteensä	4709	100
Ikä	n	%
alle 20v	198	4
20-24v	780	16,5
25-29v	643	13
30-39v	1220	26
40-49v	986	21
50-59v	675	14
60v tai sitä vanhemmat	207	4,5
yhteensä	4709	100
Asuinpaikka	n	%
Uusimaa	1872	39,8
Varsinais-Suomi	621	13,2
Pirkanmaa	418	8,9
Pohjois-Pohjanmaa	316	6,7
Pohjanmaa	228	4,8
Pohjois-Savo	154	3,3
Etelä-Pohjanmaa	134	2,8
Satakunta	124	2,6
Pohjois-Karjala	124	2,6
Kanta-Häme	97	2,1
Lappi	94	2
Keski-Suomi	85	1,8
Päijät-Häme	83	1,8
Kymenlaakso	70	1,5
Etelä-Karjala	58	1,2
Etelä-Savo	57	1,2
Ahvenanmaa	51	1,1
Ulkomaat	50	1,1
Keski-Pohjanmaa	42	0,9
Kainuu	31	0,7
yhteensä	4709	100

Maantieteellisesti tarkasteltuna opiskelijoita suurin osa asuu Uudellamaalla (39,8%). Seuraavaksi eniten opiskelijoita asuu Varsinais-Suomessa (13,2%), Pirkanmaalla (8,9%) sekä Pohjois-Pohjanmaalla (6,7%). Vähiten opiskelijoita löytyy Kainuusta (0,7%), Keski-

Pohjanmaalta (0,9%) sekä Ahvenanmaalta ja ulkomailta (1,1%). Opinnot ovatkin painotuneet eritoten ruuhka-Suomeen, kuten aiemmissakin tutkimuksissa (esim. Rinne ym. 2003) on todettu.

Yksityiskohtaisemman maantieteellisen tarkastelun avulla pystytään luonnehtimaan tarkka kuva opiskelijoiden asuinpaikoista. Suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoittaa asuvansa pääkaupunkiseudulla (33,4%). Seuraavaksi eniten asutaan muissa suurissa kaupungeissa (28,2%). Kolmanneksi eniten asutaan pienissä kaupungeissa, joka kattaa 15,1% aineistosta. Vähiten asutaan ulkomailla (1,1%). Maantieteelliset tulokset ovat koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Vastaaajien asuinpaikka

Asuinpaikka	n	%
Pääkaupunkiseutu	1575	33,4
Muu suuri kaupunki	1328	28,2
Pieni kaupunki	710	15,1
Maaseutu	426	9
Suuren kaupungin kehyskunta	361	7,7
Taajama	258	5,5
Ulkomaat	51	1,1
yhteensä	4709	100

7.2 Taustatiedot - äidinkieli, synnyinmaa, perhetilanne ja pääasiallinen toiminta

Suurin osa kyselyyn vastanneista puhuvat äidinkielenään suomea (89,5%). Ruotsia puhuu noin 360 vastaajaa, mikä on 7,6 prosentin osuus aineistosta. Loput opiskelijoista, noin 2,8% aineistosta puhuu äidinkielenään jotakin muuta, kuin suomea tai ruotsia². Valtaosa kyselyyn vastanneista on syntynyt Suomessa. Vain 3,8% vastaajista on syntynyt Suomen ulkopuolella². Monien avoimen yliopiston opiskelijoiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomessa (94,9%). Joukosta löytyi kuitenkin myös ihmisiä, joiden toinen vanhemmista (2,1%) tai molemmat vanhemmista ovat syntyneet ulkomailla (3%). Aikaisem-

paan tutkimustietoon peilattuna voidaankin sanoa, että avoin yliopisto on hieman kansainvälistynyt vuosien aikana. Taulukosta 3 nähdään tarkat tulokset vastaajien äidinkielistä ja synnyinmaasta.

Taulukko 3. Vastaajien äidinkieli ja synnyinmaa

Äidinkieli	n	%
suomi	4215	89,5
ruotsi	360	7,6
muu	134	2,8
Synnyinmaa	n	%
Suomi	4528	96,2
Jokin muu maa	181	3,8

Opiskelijoiden siviilisäätö vaihtelee. Noin kolmasosa opiskelijoista on naimattomia ja yli puolet on avio/avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Kuusi prosenttia opiskelijoista on eronneita, alle prosentti ilmaisee olevansa leskiä. Kysymykseen saatiin 35 avovastausta, joissa moni ilmoittaa olleensa parisuhteessa (tarkoittaen samaa kuin vastausvaihtoehto naimaton) tai esimerkiksi asumuserossa, tai vaikeasti selitettävässä suhteessa.

Suurimmalla osalla opiskelijoista ei ole lapsia (63,5%). Noin viidesosalla on 2-3 lasta, vähän yli kymmenesosalla yksi lapsi ja kahdella prosentilla neljä lasta tai enemmän. Perheellisten osuus yhteenlaskettuna on 36,5%. Avoimen yliopiston opiskelijat ovat pääosin työllisiä. Yli puolet kyselyyn vastanneista ilmoittaa pääasialliseksi toiminnakseen työsäkäynnin. Opintoja toteutetaan vapaa-ajalla, omaehtoisena. Noin viidesosa opiskelijoista on päätoiminen opiskelija. Osa opiskelijoista on myöskin työttömiä (8%), työllisiä opiskelijoita (8,9%), eläkeläisiä (3,2%) tai perhevapaalla (2,2%).

²*Muunkielisten yleisimmät äidinkielet olivat venäjä, viro, englantia, ruotsi, italia ja kiina. Suomen ulkopuolella syntyneet olivat useimmiten Venäjältä, Virosta, Ruotsista, USA:sta tai Italiasta.*

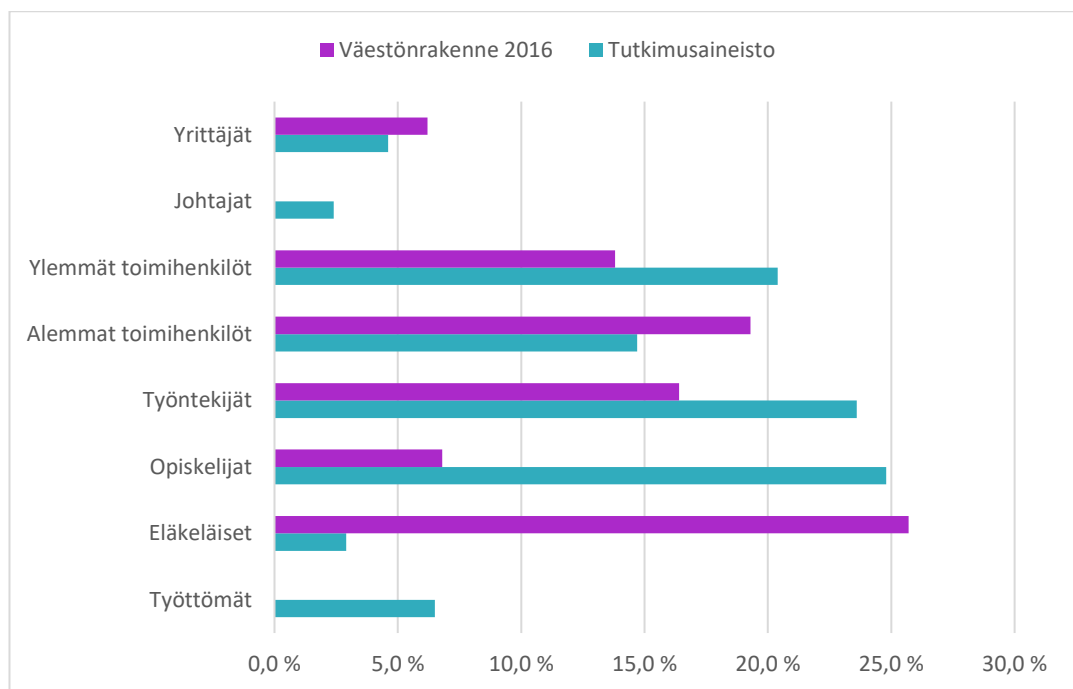
7.3 Opiskelijoiden koulutus, sosioekonominen asema ja tulotaso

Opiskelijoiden koulutusta selvitettiin kolmella erilaisella kysymyksellä. Kysymyksissä selvitettiin, ovatko opiskelijat tällä hetkellä tutkinto-opiskelijana, ovatko he suorittaneet ylioppilastutkinnon ja mikä on heidän korkein koulutustasonsa.

Noin 70% opiskelijoista ei ollut aineistonkeruuhetkellä tutkinto-opiskelijana missään oppilaitoksessa. Melkein kolmasosa opiskelijoista ilmoitti olevansa tutkinto-opiskelijana yliopistossa. Noin 3% opiskelijoista oli opiskelemassa ammattikorkeakoulussa avoimen opintojen lisäksi. Sen lisäksi avoimessa opiskeli kolmekymmentä lukiolaista (0,6%) ja neljäkymmentä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijaa (0,8%). Merkittävä osuus opiskelijoista on suorittanut ylioppilastutkinnon (85,9%). Osa opiskelijoista on sen ikäisiä, etteivät he ole ehtineet vielä suorittaa ylioppilastutkintoa.

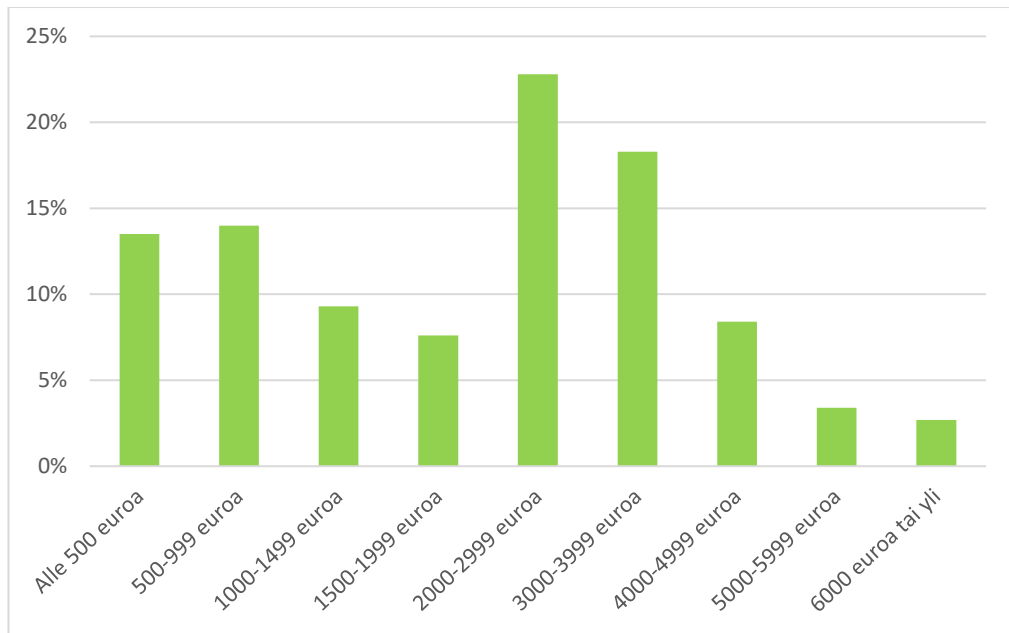
Vastaajien koulutustaso vaihteli. Joitakin suuntalinjoja koulutustasoista voidaan silti erottaa. Suurin ryhmä on ylemmän korkeakoulututkinnon yliopistosta suorittaneet, mikä muodostaa yli neljäsosan tutkimusjoukosta. Seuraavaksi yleisin ryhmä on ylioppilastutkinnon tai lukion suorittaneet, joita on yli viidesosa aineistosta. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita on hieman alle viidesosa aineistosta. Noin kymmenesosa on suorittanut alemman korkeakoulututkinnon yliopistosta. Vähiten aineistosta löytyy opistotasoisien koulutuksen omaavia (8,3%), ammatillisen tutkinnon omaavia (6,2%), ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon omaavia (3%), lisenssiaatin tai tohtorin tutkinnon omaavia (2,5%) sekä perusasteen koulutuksen omaavia (0,6%).

Sen lisäksi, että avoimen yliopiston opiskelijat ovat koulutustaustaltaan hyvin erilaisia, on myös opiskelijoiden sosioekonomisissa taustoissa suurta vaihtelua (kuvio 2). Opiskelijoita oli avoimessa yliopistossa kaikista sosiaaliryhmistä. Vähiten opiskelijoita oli eläkeläisten ja johtajien ryhmistä. Sen sijaan opiskelijoiden, työntekijöiden ja ylempien toimihenkilöiden ryhmät olivat aineistossa yliedustettuina väestönrakenteeseen nähden. Tämän tutkimuksen tietoja on verrattu vuoden 2016 väestönrakenteeseen (Suomen Tilastollinen Vuosikirja 2018). Joitakin tietoja ei ollut saatavilla, kuten työttömien ja johtajien lukumäärää. Avoin yliopisto on tämän tutkimuksen aineiston perusteella opiskelijoiden, työntekijöiden ja ylempien toimihenkilöiden suosiossa.

Kuvio 2. Opiskelijoiden sosioekonominen asema

Avoimen opiskelijat näyttävät olevan eniten keskituloisia - yli viidesosa tienaa 2000-2999 euroa kuukaudessa (kuvio 3). Seuraavaksi yleisin ryhmä on 3000-3999 euroa kuukaudessa tienavien ryhmä, johon kuuluu 18,3% aineiston opiskelijoista. Osa opiskelijoista on erittäin pienituloisia. Melkein kolmasosa aineiston opiskelijoista tienaa alle 1000 euroa kuukaudessa, joista puolet tienaa alle 500 euroa kuussa. Suurituloisia opiskelijoita on aineistossa melko vähän. Vuoden 2017 kokonaisansiot ovat miehillä noin 3710 euroa ja naisilla 3089 euroa kuukaudessa (Suomen Tilastollinen Vuosikirja 2018). Avoimen yliopiston opiskelijat tienavat väestön kokonaisansioihin verrattuna vähemmän.

Kuvio 3. Opiskelijoiden kuukausittaiset bruttotulot

7.4 Opiskelijoiden puolisojen/avopuolisojen/kumppanien koulu- tus, sosioekonominen asema ja tulot

Opiskelijoiden kumppanien koulutustasoa, sosioekonomista ryhmää sekä kuukausittaisia tuloja selvitetään siksi, että saadaan myös parempi käsitys opiskelijoiden omasta sosioekonomisesta tilanteesta. Opiskelijoiden oman koulutuksen, sosioekonomisen aseman ja tulojen lisäksi sosioekonomiseen tilanteeseen vaikuttaa myös mahdollisen puolison sekä vanhempien koulutus, tulot ja sosioekonominen asema.

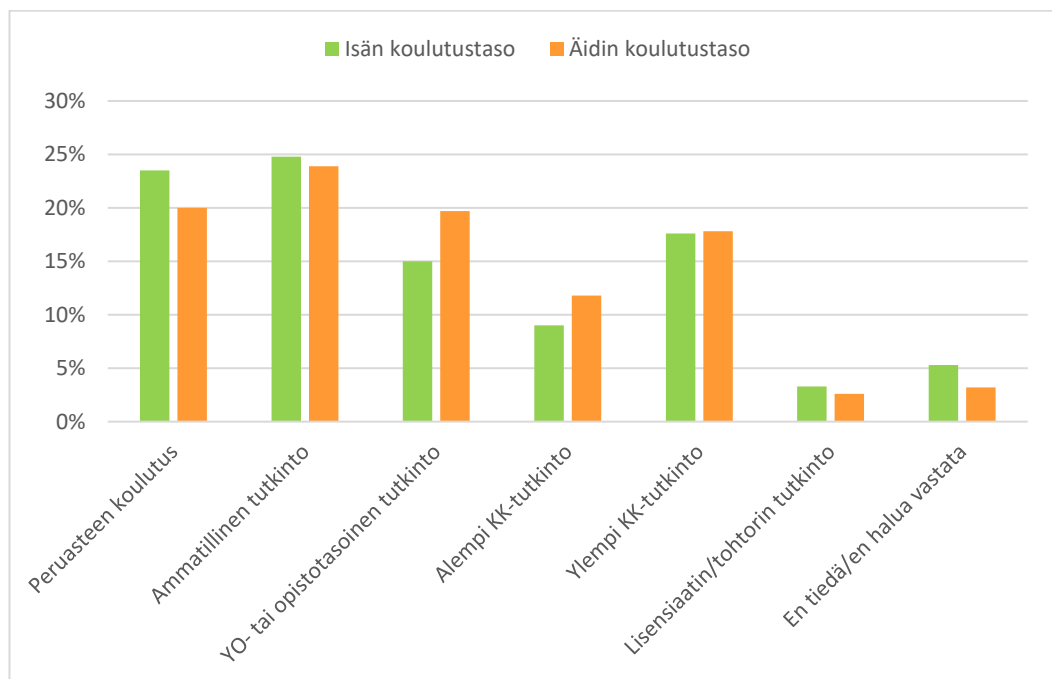
Melkein 40%:lla opiskelijoista ei ole puolisoa, avopuolisoa tai muuta kumppania. Tässä kappaleessa tarkastellaan vain niitä opiskelijoita, joilla on avopuoliso, aviopuoliso tai muu elämäkumppani. 23%:n puolisolilla, avopuolisolla tai muulla kumppanilla on ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta. Seuraavaksi yleisin koulutus on ammatillinen tutkinto 22,5%:n osuudella. 16%:lla on alempi ammattikorkeakoulututkinto. Kymmenellä prosentilla korkein koulutustaso on opistotasoinen koulutus. Alle kymmenen prosentin osuuksia on koulutusryhmissä ylioppilastutkinto tai osa lukiota, alempi korkeakoulututkinto yliopistosta, ylempi ammattikorkeakoulututkinto, lisensiaatin tai tohtorin tutkinto ja perusteen koulutus.

Opiskelijoiden kumppanien sosioekonomiset asemat jakaantuvat kirjavasti. Noin kolmasosa opiskelijoiden kumppaneista on sosioekonomiselta asemaltaan työntekijöitä. Toiseksi suurimmat ryhmät ovat ylemmät toimihenkilöt (26%) ja alemmat toimihenkilöt (14%). Joka kymmenes kumppaneista toimii yrittäjänä (11%). Kumppaneista löytyy myös opiskelijoita (7%) sekä johtajia (7%). Työttömien osuus kumppaneista on pieni, sillä heitä on aineistossa vain 2%.

Noin puolet opiskelijoiden kumppaneista on keskituloisia (yht. 49%). He tienavat kuukaudessa 2000-3999 euron väliltä. Puolisoista löytyy kuitenkin myös enemmän tienaavia, sillä yli 32% puolisoista tienaa yli 4000 euroa kuussa. Jopa yhdeksän prosenttia heistä tienaa vähintään 6000 euroa kuukaudessa. Pienituloiset kumppanit ovat tässä aineistossa lievästi vähemmistö, sillä vain viidesosa tienaa vähemmän kuin 2000 euroa kuussa.

7.5 Opiskelijoiden vanhempien koulutus ja sosioekonominen asema

Alla olevassa kuviossa 4 on havainnollistettu avoimen yliopiston opiskelijoiden vanhempien korkeinta koulutustasoa. Kuvion korkeakoulututkintojen ryhmiin kuuluvat sekä ammattikorkeakoulun että yliopiston käyneet opiskelijat.

Kuvio 4. Opiskelijoiden vanhempien koulutustasot

Opiskelijoiden isät

Opiskelijoiden isien koulutustaso vaihteli paljon. Opiskelijoiden isistä neljäsosa on opiskellut ammatillisen tutkinnon korkeimmaksi koulutukseksi. Seuraavaksi yleisin koulutusmuoto on perusasteen koulutus, jonka vähän alle neljäsosa on käynyt korkeimpana koulutuksenaan. Isät olivat suorittaneet myös ylempiä korkeakoulututkintoja (17,6%) ja ylioppilastutkintoja/opistotasoisia tutkintoja (15%). Loput ryhmät koostuivat alle 10%:n osuuksista, mikä vastaa aineistossa muutamia satoja per ryhmä.

Kolmasosa aineiston isistä ovat statukseltaan työntekijöitä ja noin neljäsosa yrittäjiä (kuvio 5). Nämä ryhmät ovat aineistossa näkyvimmin esillä. Opiskelijoiden isien joukossa on myös paljon ylempiä toimihenkilöitä (15,3%), johtajia (10,7%) sekä alempia toimihenkilöitä (8,8%). Vähiten isät joko opiskelevat (0,1%) tai ovat työttömänä (3%). Noin viisi prosenttia ei kuitenkaan tiennyt tai ei halunnut vastata kysymykseen koskien isien sosioekonomista asemaa.

Opiskelijoiden äidit

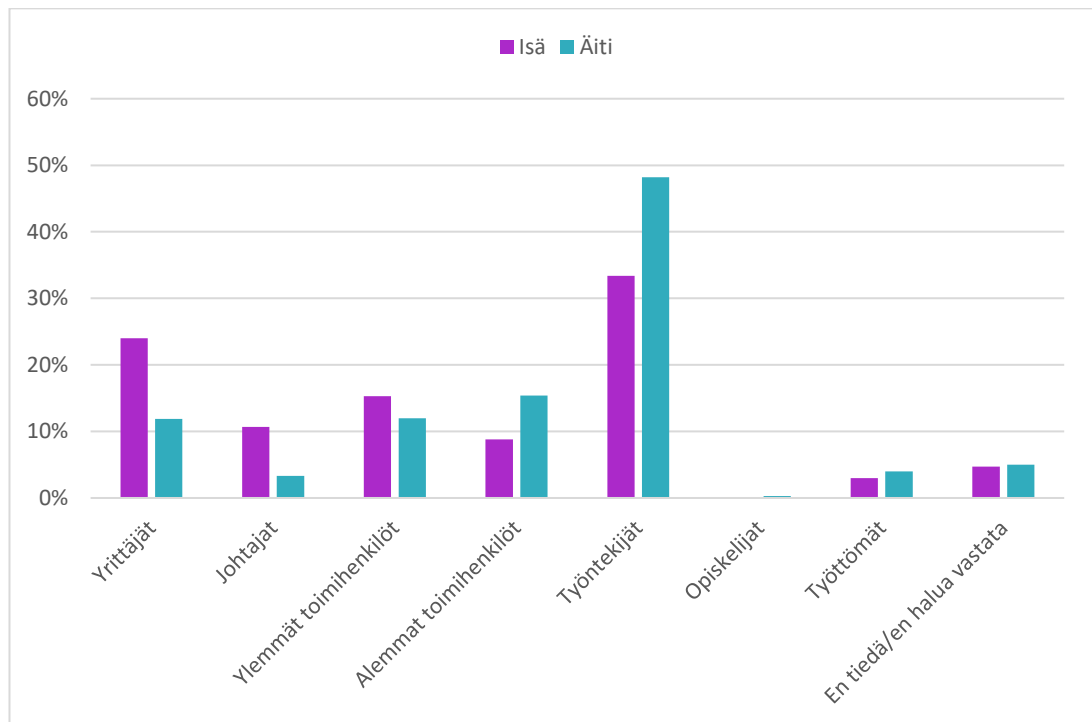
Myös opiskelijoiden äitien yleisin koulutustaso on ammatillinen tutkinto, jonka on suorittanut noin neljäsosa äideistä. Noin viidesosa on opiskellut korkeimmaksi koulutustasokseen perusasteen koulutuksen. Kolmanneksi yleisin koulutus on ylioppilastutkinto tai opistotasoinen koulutus, jonka on suorittanut 19,7%. Äidit olivat suorittaneet myös ylempiä korkeakoulututkintoja (17,8% vastanneista). Muut koulutustasot ovat nähtävissä kuvio 4.

Opiskelijoiden äidit ovat osittain hieman korkeammin koulutettuja kuin opiskelijoiden isät. Opiskelijoiden isät (23,5%) olivat todennäköisemmin jättäneet opintiansä peruskoulun suorittamisen jälkeen, kuin vastaajien äidit (20%). Opiskelijoiden äidit olivat myös suorittaneet enemmän ylioppilastutkintoja, opistotasoisia tutkintoja sekä alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja kuin vastaajien isät.

Opiskelijoiden äidit ovat sosioekonomiselta asemaltaan todennäköisimmin työntekijöitä (48,2%) (kuvio 5). Seuraavaksi yleisimpinä ryhminä ovat alempien toimihenkilöiden joukko (15,4%), ylempien toimihenkilöiden joukko (12%) sekä yrittäjien joukko (11,9%). Vähiten äidit ovat opiskelijoita (0,3%), johtajia (3,3%) tai työttömiä (4%). Viisi

prosenttia vastaajista ei tiennyt tai ei halunnut vastata kysymykseen koskien äitien sosio-ekonomista asemaa.

Kun vertaillaan opiskelijoiden äitien ja isien sosioekonomista asemaa, huomataan, että isät ovat huomattavasti todennäköisemmin yrittäjiä, ylempiä toimihenkilöitä tai johtajia, kuin äidit. Äidit ovat todennäköisemmin työntekijäasemissa tai alemmien toimihenkilöiden positioissa, kuin vastaajien isät. Työttömien ja opiskelevien isien ja äitien määrät ovat kutakuinkin samat. On huomattavissa, että vastaajien isät ovat sosioekonomiselta asemaltaan hieman korkeammalla, kuin vastaajien äidit. Tämä toisaalta on osittain ristiriidassa sen tuloksen kanssa, että vastaajien isät ovat osittain matalammin koulutettuja, kuin avoimen opiskelijoiden äidit.

Kuvio 5. Opiskelijoiden vanhempien sosioekonominen asema ennen eläkkeelle pääsyä

7.6 Koulutusalat ja opintojen maksullisuus

Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa selvitettiin, kuinka paljon vastaajat olivat opiskelleet avoimessa yliopistossa opiskeltavia oppiaineita ja mitkä he kokivat pääaineekseen. Vastaajien tuli määritellä laajin suorittamansa kokonaisuus (ei ollenkaan opintoja; yksittäisiä kursseja; perusopinnot; aineopinnot; syventäviä opintoja). Avoimen yliopiston opiskelijoiden koulutusaloja tarkastelemalla saadaan tietoa siitä, mitkä koulutusalat vetävät opiskelijoita puoleensa ja mitkä eivät.

Eniten opiskelijat kokevat pääaineekseen kauppatieteelliset, yhteiskuntatieteelliset sekä kasvatustieteelliset alat, jotka muodostavat 42,6% osuuden koko aineistosta (liite 4). Myös analyysi suoritetuista opintomääristä mukaillee tätä tulosta. Näiden lisäksi humanistiset alat (filosofia, kielet, viestintä, historia sekä perinteet ja vieraiden kulttuurien ymmärtäminen), psykologia, terveystieteet sekä oikeustieteet olivat suosittuja oppialoja avoimen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa. Vähiten opiskelijat kokivat pääaineekseen eläinlääketieteen, hammaslääketieteen ja teatterialan.

Suosittu oppialat

Yhteiskuntatieteelliset opinnot olivat suosituimpien koulutusalojen joukossa. 27,5% vastaajista opiskeli yhteiskuntatieteellisiä aineita avoimessa yliopistossa. Yksittäisiä opintoja opiskeltiin eniten (12,3%), perusopintoja suhteellisen paljon (7,8%), aineopintoja keskimääräisesti (5,8%) ja syventäviä opintoja vähiten (1,4%).

Kasvatustieteellisiä opintoja opiskeli melko suuri osa aineistosta, yli neljäsosa kyselyyn vastanneista. Se tarkoittaa, että se on toiseksi yleisin ala avoimessa yliopistossa. Suurin osa heistä oli opiskellut kasvatustieteen perusopinnot (12,2%). Myös yksittäisiä kursseja, aineopintoja sekä syventäviä opintoja opiskeltiin.

Kauppateieteelliset (25%) sekä humanistiset aineet (25%) kiinnostivat avoimen yliopiston opiskelijoita. Opiskelijoista suurin osa on opiskellut yksittäisiä kursseja. Myös perusopintoja, aineopintoja ja syventäviä opintoja opiskelleita on huomattavat määrät (kauppateisteissä 10,4% ja humanistisissa aineissa 10,8%).

Psykologiaa opiskellaan avoimessa yliopistossa melko paljon: yli viidesosa opiskelijoista on opiskellut psykologiaa. Heistä suurin osa oli opiskellut yksittäisiä kursseja (9,4%) sekä perusopintoja (8,2%). Myös aineopintoja opiskelleita on jonkin verran (2,8%).

Keskimääräisen suosittu alat

Oikeustieteelliset opinnot kuuluivat avoimen yliopiston keskimääräisen suosittuihin opialoihin. 15,5% vastaajista oli opiskellut oikeustieteellisiä opintoja avoimessa yliopistossa. Heistäkin suurin osa oli opiskellut yksittäisiä kursseja (10,3%). Perusopintojen, aineopintojen ja syventävien opintojen suorittaneita oli yhteensä 233, joka vastaa 4,9% osuutta aineistossa.

Myös *terveystieteellisiä opintoja* opiskeltiin avoimen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa. Yli 13% vastaajista oli opiskellut edes jonkin verran terveystieteitä avoimessa yliopistossa. Näissä opinnoissa yksittäisten kurssien lukijat eivät erottautuneet muusta opiskelijajoukosta yhtä selkeästi – yksittäisten kurssien lukijoita ja perusopintojen lukijoita oli yhtä paljon, 4% molempia. Myös aineopintojen lukijoita oli huomattava määrä (3,8%). Lisäksi syventäviä opintoja opiskeltiin muihin koulutusaloihin nähden runsain määrin.

Luonnontieteelliset opinnot (11,6%) sekä teknistieteelliset opinnot (8,1%) kiinnostivat muutamaa sataa opiskelijaa. Heistäkin suurin osa opiskeli yksittäisiä kursseja. Myös perusopintoja, aineopintoja ja syventäviä opintoja oli opiskeltu, joista perusopinnot olivat selvästi yleisimpiä.

Pienet alat

Lääketieteellisiä opintoja ja teologisia opintoja opiskeltiin melko vähän –alle 8 prosenttia vastaajista ilmoitti lukeneensa lääketieteellisiä tai teologisia opintoja avoimessa yliopistossa. Heistä suurin osa oli opiskellut vain yksittäisiä kursseja (lääketieteissä 4,1%, teologiassa 3,6%). Kuitenkin myös perusopinnot, aineopinnot ja syventäviä opintoja opiskelleita oli aineistossa.

Kuvataidealaa (3,2%), taideteollisen alan opintoja (3%) sekä liikuntatieteellisiä opintoja (2,6%) opiskeltiin avoimessa yliopistossa yli sadan henkilön toimesta. Heistäkin suurin osa oli opiskellut yksittäisiä kursseja. Kuitenkin myös perusopinnot, aineopinnot ja syventäviä opintoja opiskelleita löytyi.

Musiikkialan opintoja (2,1%), maatalous-metsätieteellisiä opintoja (1,9%) ja teatteri- ja tanssialan opintoja (1,7%) oli opiskellut vain muutama kymmen ihmistä. Heistäkin suurin osa oli opiskellut yksittäisiä kursseja. Myös muutamia perusopintoja, aineopintoja ja syventäviä opintoja suorittaneita oli opiskelijoiden keskuudessa.

Farmasiaa (1,4%) sekä eläinlääketieteellisiä ja hammaslääketieteellisiä opintoja (0,1%) opiskeltiin avoimessa yliopistossa vähiten. Vain kolme ihmistä oli lukenut yksittäisiä kursseja (0,1%) eläinlääketieteestä ja hammaslääketieteestä. Farmasian opiskelijoista suurin osa oli opiskellut yksittäisiä kursseja (0,8%).

Tuloksia analysoidessa on otettava huomioon, että lääketieteelliset opinnot ovat melko suljettu ja suojeltu oppiala. Monet avoimen yliopiston lääketieteelliset opinnot eivät välttämättä ole hyväksi luettavissa korkeakoulututkintoon, joka voi myöskin selittää opiskelijoiden vähäistä määrää. Huomionarvoista on myös se, että monen koulutusalan kohdalla peräti viidesosa jätti vastaamatta kysymykseen. Tämän vuoksi koulutusalojen määrät voivat olla hieman erilaisia todellisuudessa.

Opintojen maksullisuus – kuka maksaa avoimen yliopiston opintoihin osallistumisen?

Tässä tutkielmassa tutkittiin avoimen yliopiston opintojen maksutahoa. Vastauksien perusteella suurin osa maksaa avoimen yliopiston opintoihin osallistumisen kokonaan itse (74,2%). Myös vanhemmat (8,8%), työnantajat (5%) ja puoliso (2,3%) ovat maksaneet opinnot joko kokonaan tai osittain. Noin 9,8% ilmoitti myös jonkun muun maksavan opinnot. Avovastauksista kävi ilmi, että kurssit ovat olleet ilmaisia yliopiston ja/tai AMK:n tutkinto-opiskelijoille kesän ajan, monet ovat saaneet myös apurahaa, sosiaali-toimi on maksanut osan kurssimaksuista tai oma sisarus on auttanut opintomaksuissa. Osan vastaajista ammattiliitto, työvoimatoimisto, aikuiskoulutussäätiö, täydennyskoulutuskeskus tai lukio oli maksanut kurssin.

7.7 Opiskelijoiden taustat suhteessa aiempiin tutkimuksiin

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia verrattuna aiempiin tutkimuksiin. 2000-luvun alun tutkimuksiin verrattuna (esim. Rinne ym. 2003) avoimen yliopiston opiskelijoiden ikä sekä koulutustaso ovat kohonneet. Myös Haltian ym. (2014) tutkimuksessa oli havaittavissa samansuuntaisia tuloksia opiskelijoiden ikäjakauman ja koulutustason suhteen, kuin tässä analyysissä oli havaittavissa. Yli 30 vuotta täyttäneiden osuus avoimen yliopiston opiskelijoissa on kasvanut ja he koostavat jo melkein 75% kyselyyn vastanneista. Alle 25-vuotiaiden osuus on pienentynyt verrattuna 2000-luvun alussa tehtyyn tutkimukseen. Koulutustason nousun syy aineistossa voidaan kuitenkin selittää yhteiskunnan yleisen koulutustason nousulla. Yli neljäsosa avoimen yliopiston opiskelijoista on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon yliopistosta, kun vuosituhannen vaihteessa maisterin paperit oli vain kahdella prosentilla (Rinne ym. 2003, 65). Myös lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot ovat yleistyneet – vuonna 2018 jo 2,5 prosentilla vastaajista on tohtorin- tai lisensiaatintutkinto.

Kuten aiemmissakin tutkimuksissa (esim. Haltia ym. 2014; Rinne ym. 2003), enemmistö avoimen yliopiston opiskelijoista on naisia. Myös avoimeen korkeakouluopetukseen osallistuvat ovat tilastojen valossa useimmiten naisia, joten tulos on linjassa osallistujien sukupuolen suhteen (Haltia ym. 2014, 249). 2000-luvun alun ja vuoden 2014 tutkimuksiin verrattuna sukupuolijakaumassa ei näytä tapahtuneen merkittäviä muutoksia.

Kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa (esim. Rinne ym. 2003), myös vuonna 2018 avoimen yliopiston opiskelijat ovat painottuneet eniten ruuhka-Suomeen. Melkein 40% opiskelijoista ilmoittaa asuinpaikakseen Uudenmaan. Tarkempi tilastollinen tarkastelu kertoo, että opiskelijoista 34% asuu pääkaupunkiseudulla ja 28% muussa isossa kaupungissa. Maantieteellisesti tarkasteltuna avoin yliopisto vaikuttaa olevan edelleenkin isojen kaupunkien suosittu opinahjo, vaikka verkkokursseja ja sähköisiä opintoja on vuosien kuluessa lisätty. Verkkokurssit mahdollistavat opiskelun asuinpaikasta riippumatta.

Suurin osa opiskelijoista on edelleen suomenkielisiä, mutta myös ruotsinkielisiä ja muun äidinkielen omaavia oli aineistossa. Valtaosa aineiston opiskelijoista on syntynyt Suomessa. Kuitenkin pieni osa opiskelijoista on syntynyt Suomen ulkopuolella tai heidän toinen vanhempi tai molemmat vanhemmista ovat syntyneet ulkomailla. Vaikka määrät ovat pieniä, voidaan todeta, että Suomen avoin yliopisto on kansainvälistynyt ja houkuttelee monikulttuurisempaa opiskelija-aineista aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Tämän tutkimuksen tietojen valossa opiskelijoiden pääasiallinen toiminta on jonkin verran muuttunut. Aiemman tutkimuksen perusteella (Haltia ym. 2014) melkein 60% opiskelijoista olivat työllisiä, kun taas tässä aineistossa heitä oli enää hieman yli puolet aineistosta. Avoimessa yliopistossa opiskelevien työllisten ihmisten osuus onkin hieman vähentynyt. Vastaavasti kuitenkin eläkeläisten ja työttömien opiskelu on yleistynyt muutamalla prosentilla verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin. Päätoimisten opiskelijoiden osuus oli pysynyt samana kuin aiemmassa tutkimuksessa, heitä oli noin viidesosa opiskelijoista.

Opiskelijoista yli 60% oli lapsettomia, ja lapsia omaavien opiskelijoiden määrä vaihteli samoissa määrin kuin Rinteen ym. (2003) tutkimuksessa. Tulokset lasten lukumääristä ovatkin linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa. Suurimmalla osalla on ollut pohjakoulutuksena edelleenkin ylioppilastutkinto, tosin sen suorittaneiden määrä on kasvanut – vuonna 2018 yli 85 prosenttia opiskelijoista on suorittanut ylioppilastutkinnon. Aikaisempina vuosina noin 70-80% avoimen opiskelijoista on suorittanut ylioppilastutkinnon, joten ylioppilaiden määrä on hieman kasvanut avoimen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa (Rinne ym. 2003).

Noin 70% opiskelijoista ei ollut aineistonkeruuhetkellä tutkinto-opiskelijana missään oppilaitoksessa. Melkein 30% opiskelijoista ilmoitti olevansa tällä hetkellä tutkinto-opiske-

lijana yliopistossa - merkittävä osuus avoimen opiskelijoista opiskeleekin esimerkiksi sivuaineita tutkintoonsa tai opiskelee avoimessa harrastuksenaan omien opintojensa ohella. Tulos mukailee vuosien 1995 ja 2000 tutkimustuloksia (Rinne ym. 2003, 69).

Opiskelijoiden koulutustaso vaihtelee tutkimusjoukossa. Yleisin koulutusryhmä on ylemmän korkeakoulututkinnon yliopistosta suorittaneet, muodostaen yli neljäsosan tutkimusjoukosta. Seuraavaksi yleisin ryhmä on ylioppilastutkinnon tai osa lukiota suorittaneet, joita on yli viidesosa aineistosta. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita on hieman alle viidesosa aineistosta. Vuonna 2000 (Rinne ym. 2003) opiskelijoiden yleisimmät koulutustasot olivat opistoasteen tai kouluasteen suorittaneet. Tällöin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli alle 5% aineistosta. Koulutustaso on kohonnut merkittävästi parinkymmenen vuoden aikana, sillä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ryhmä on tällä hetkellä yleisin koulutustaso opiskelijoiden keskuudessa. Samankaltaisia tuloksia on saatu myös Haltian ym. (2014) tutkimuksessa.

Opiskelijoiden sosioekonomiset asemat vaihtelevat. Noin 25% opiskelijoista on sosioekonomiselta asemaltaan opiskelijoita. Toiseksi suurin joukko on työntekijät, joihin kuuluu hieman yli 20% aineistosta. Kolmanneksi eniten on ylempiä toimihenkilöitä, joita on noin 20% aineistosta. Noin 15% opiskelijoista on alempia toimihenkilöitä. Loput sosioekonomiset asemat eivät olleet niin selkeästi aineistossa esillä. Avoin yliopisto on tämän tutkimuksen perusteella opiskelijoiden, työntekijöiden ja ylempien toimihenkilöiden suosittu opinahjo. Vuosiin 1995 ja 2000 (Rinne ym. 2003) verrattuna avoimen yliopiston opiskelijat ovat edelleen olleet asemaltaan todennäköisimmin opiskelijoita. Työntekijöiden osuus on kuitenkin kasvanut, sillä vuosituhanen vaihteessa toimihenkilöt olivat opiskelijoista seuraavaksi suurin ryhmä.

Avoimen yliopiston opiskelijat ovat enimmäkseen keskituloisia (2000-2999e/kk). Kuitenkin myös pienituloisia opiskelijoita on merkittävä määrä. Suurituloisia opiskelijoita on vähiten. Vuosituhannen vaihteeseen verrattuna (Rinne ym. 2003) opiskelijoiden tulotason voidaan nähdä nousseen hieman. Looginen syy sille on kuitenkin opiskelijoiden koulutustason nousu, mikä tarkoittaa myös sosioekonomisen aseman ja palkkatason nousua.

Opiskelijoiden puoliset/kumppanit/avopuolisot ovat todennäköisesti korkeasti koulutettuja tai heillä on ammatillisia tutkintoja suoritettuna. Heidän sosioekonominen asemansa

on kirjava, mutta suurin osa heistä on töissä työntekijäasemissa, toimihenkilöinä tai yrittäjinä. Puolisot ovat usein keskituloisia. Heistä kuitenkin löytyy myös paljon tienaavia, sillä yli kolmasosa tienaa yli 4000 euroa kuussa.

Opiskelijoiden äidit ovat suorittaneet korkeimpana koulutuksenaan erityisesti ammatillisia tutkintoja tai peruskoulutasoisen koulutuksen. Seuraavaksi eniten opiskeltiin opistotasoisia koulutuksia tai ylempiä korkeakoulututkintoja yliopistosta. Opiskelijoiden äidit ovat osittain hieman korkeammin koulutettuja kuin opiskelijoiden isät. Opiskelijoiden isät (23,5%) olivat todennäköisemmin jättäneet opintensä peruskoulun suorittamisen jälkeen, kuin vastaajien äidit (20%). Opiskelijoiden äideistä suurempi osa (14,1%) on suorittanut ylempään korkeakoulututkinnon yliopistosta, kuin opiskelijoiden isistä (13,4%). Opiskelijoiden äidit ovat sosioekonomiselta ryhmältään vahvasti työntekijäasemassa toimivia henkilöitä (48,2%), eli lähes puolet opiskelijoiden äideistä. Seuraavaksi yleisimpinä ryhminä ovat toimihenkilöt ja yrittäjät.

Opiskelijoiden isien koulutustaustat vaihtelevat suuresti. Eniten he ovat kuitenkin suorittaneet ammatillisia tutkintoja ja perusasteen koulutuksen. Lisäksi he olivat suorittaneet ylempiä korkeakoulututkintoja yliopistosta tai opistotasoisia koulutuksia. Vuosina 1995 ja 2000 (Rinne ym. 2003) opiskelijoiden isät olivat suorittaneet eniten perusasteen koulutuksia, eli opiskelijoiden isien koulutustaso on kohonnut parinkymmenen vuoden aikana. Opiskelijoiden isien sosioekonominen taso vaihtelee. Todennäköisimmin he ovat statukseltaan työntekijäasemissa tai yrittäjinä. Vuosina 1995 ja 2000 opiskelijoiden isistä suurin osa oli ylempiä toimihenkilöitä ja työntekijöitä. Yrittäjien osuus onkin kasvanut tähän nähden.

2000-luvun taitteessa avoimen yliopiston suosituimmat opintoalat olivat ylivoimaisesti kasvatustieteelliset, humanistiset sekä yhteiskuntatieteelliset alat (Rinne ym. 2003). Vuonna 2018 nämä koulutusalat ovat edelleenkin pysyneet suosittuina, mutta niiden rinnalle ovat nousseet myös kauppatieteellinen ala sekä psykologian oppiaine.

Tutkimuksen selvityskohteena oli lisäksi avoimen yliopiston opintojen maksullisuusnäkökulma. Suurin osa opiskelijoista maksaa opinnot itse kokonaan. Myös opiskelijan vanhemmat tai muu taho, kuten ammattiliitto, työvoimatoimisto, aikuiskoulutussäätiö tai lukio oli ollut maksamassa opiskelijan kurssimaksuja.

8 OPINTOMOTIIVIT

Opiskelijoilla on lukuisia erilaisia motiiveja opiskella avoimessa yliopistossa, kuten monissa aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu. Opintomotiivien analyysi ei ole yksioikoista, sillä monilla opiskelijoilla on päällekkäisiä ja monisyisiä opintomotiiveja. Tässä luvussa vastataan kolmanteen tutkimuskysymykseen – ”Millaisia ovat avoimen yliopiston opiskelijoiden opintomotiivit ja syyt opiskella avoimessa yliopistossa?” sekä alakysymykseen: ”Miten opiskelijan ikä, sukupuoli, oma koulutustaso ja sosioekonominen asema sekä vanhempien koulutustasot ovat yhteydessä näihin opintomotiiveihin”?

Tässä tutkimuksessa tutkitaan opintomotiiveja pääkomponenttianalyysin sekä suorien jakaumien avulla. Pääkomponenttien reliabiliteetin tarkastamisen jälkeen muodostettiin 5 summamuuttujaa. Summamuuttujien arvot tulkitaan niin, että mitä korkeampi pistemäärä (asteikolla 1-5), sitä vahvempi opintomotiivi opiskelijalla oli suhteessa motiiviin. Summamuuttujien avulla muodostettiin viisi erilaista opintomotiiviluokkaa. Tilastollisiin testeihin valittiin opiskelijoiden taustoihin liittyviä muuttujia, kuten opiskelijan sukupuoli, ikä, koulutustaso, sosioekonominen asema ja vanhempien koulutustasot. Näiden muuttujien tiedetään vaikuttavan opintomotiiveihin aikaisemman tutkimustiedon perusteella, joten niiden valinta oli perusteltua. Motiivisummamuuttujat on kuvattu taulukossa 4.

Suoria jakaumia tarkastelemalla nähdään, mitkä ovat yleisimpiä motiiveja avoimessa yliopistossa opiskeluun. Jakaumien perusteella uralla eteneminen, yleissivistyksen parantaminen, uusien työhön liittyvien tietojen ja taitojen oppiminen, laajempien näkökulmien saaminen liittyen omaan työhön sekä omien mahdollisuuksien parantaminen työmarkkinoilla ovat yksittäisistä motiiveista yleisimmät opintomotiivit avoimen yliopiston opiskelulle. Väittämät opintomotiiveista summamuuttujittain ryhmiteltyinä ja niiden esiintyvyys aineistossa on kuvattu taulukossa 5, johon on myös korostettu yleisimmät opintomotiivit.

Taulukko 4. Opintomotiivit: summamuuttujien kuvaus

Summamuuttujan nimi, keskiarvo ja keskihajonta	Summamuuttujan luonnehdinta	Osiot summamuuttujassa	Osioiden korrelaatiot summamuuttujan	Cronbach-in alfa
Tutkintotoivotteelliset ka. 2,54 kh. 1,16	Yliopistollisen tutkinnon saavuttaminen	*Aion hakea yliopistoon muussa kiintiössä tai erillisvalinnassa.	0,50	0,70
		* Aion käyttää avoimen yliopiston väylää reittinä tutkinto-opiskelijaksi	0,57	
		*Aion jatkaa tutkinto-opiskelijaksi yliopiston päävalinnan kautta.	0,48	
Opintoihin jonotuslistalla ka. 1,74 kh. 1,14	Jonottaminen yliopiston tutkinto-opiskelijaksi, oman alan varmistaminen ensikertalaisuutta menettämättä	*En halua menettää ensikertalaisuusstatustani opiskelijavalinnoissa, ja siksi opiskelen nyt avoimessa yliopistossa.	0,53	0,68
		*Opiskelen avoimessa yliopistossa, koska en saanut opiskelupaikkaa haluamastani tutkintokoulutuksesta.	0,53	
Ammatillinen hyöty ka. 3,70 kh. 1,03	Opintojen välineellinen merkitys työmarkkinoilla, ulkoinen motiivi	*Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua uralla etenemisessä.	0,66	0,77
		*Tavoitteenani on, että opinnot parantavat palkkatasoani.	0,63	
		*Opiskelen, jotta avoimen yliopiston opinnot parantaisivat mahdollisuuksiani työmarkkinoilla.	0,63	
		*Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua alanvaihdossa.	0,39	
Ammatillinen kehittyminen ka. 3,64 kh. 1,14	Opintojen sisällöllinen merkitys omaan ammattiin liittyen, sisäinen motiivi	*Opiskelen, jotta saisin opinnoistani laajempia näkökulmia omaan työhöni.	0,77	0,82
		*Opiskelen, jotta oppisin uusia työhöni liittyviä tietoja ja taitoja.	0,68	
		*Opiskelen, jotta saisin luovia ideoita omaan alaani.	0,56	
Itsensä kehittäminen ka. 3,27 kh. 0,90	Opiskelu harrastuksena ja sosiaalisena kenttänä	*Opiskelen, koska haluan kokeilla jotain uutta.	0,52	0,75
		*Opiskelen, jotta saan mielekästä tekemistä itselleni.	0,55	
		*Opiskelen avoimessa yliopistossa lisätäkseen yleissivistystäni.	0,51	
		*Opiskelen, jotta pysyisin ajan tasalla maailmalla tapahtuvista asioista.	0,53	
		*Opiskelen tavatakseni muita ihmisiä.	0,44	

Taulukko 5. Opintomotiivien suorat jakaumat summamuuttujittain ryhmiteltynä

Summamuuttuja	Väittämä	Täysin samaa + jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tutkintotavoitteellisuus	Aion jatkaa tutkinto-opiskelijaksi yliopiston päävalinnan kautta.	33 %	23 %	11 %	34 %
	Aion käyttää avoimen yliopiston väylää reittinä tutkinto-opiskelijaksi.	31 %	21 %	11 %	37 %
	Aion hakea yliopistoon muussa kiintiössä tai erillisvalinnassa.	17 %	26 %	10 %	47 %
Opintoihin jonotuslistalla	Opiskelen avoimessa yliopistossa, koska en saanut opiskelupaikkaa haluamastani tutkintokoulutuksesta.	18 %	8 %	5 %	69 %
	En halua menettää ensikertalaisuusstatustani opiskelijavalinnoissa, ja siksi opiskelen nyt avoimessa yliopistossa.	8 %	13 %	4 %	74 %
Ammatillinen hyöty	Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua uralla etenemisessä.	82 %	9 %	3 %	6 %
	Tavoitteenani on, että opinnot parantavat palkkatasoani.	58 %	20 %	8 %	14 %
	Opiskelen, jotta avoimen opinnot parantaisivat mahdollisuuksiani työmarkkinoilla.	71 %	13 %	6 %	11 %
	Tavoitteenani on, että opinnot auttavat minua alanvaihdossa.	47 %	19 %	11 %	23 %
Ammatillinen kehittyminen	Opiskelen, jotta oppisin uusia työhöni liittyviä tietoja ja taitoja.	71 %	12 %	5 %	12 %
	Opiskelen, jotta saisin luovia ideoita omaan alaani.	50 %	20 %	11 %	19 %
	Opiskelen, jotta saisin opinnoista laajempia näkökulmia omaan työhöni.	71 %	14 %	6 %	10 %
Itsensä kehittäminen	Opiskelen, jotta saan mielekästä tekemistä itselleni.	62 %	15 %	9 %	14 %
	Opiskelen tavatakseni muita ihmisiä.	20 %	20 %	18 %	42 %
	Opiskelen, jotta pysyisin ajan tasalla maailmalla tapahtuvista asioista.	54 %	20 %	11 %	15 %
	Opiskelen avoimessa yliopistossa lisätäkseen yleissivistystäni.	75 %	12 %	7 %	6 %
	Opiskelen, koska haluan kokeilla jotain uutta.	57 %	19 %	8 %	16 %
Summamuuttujien ulkopuoliset väittämät	Opiskelen avoimessa ollakseni roolimalli omille lapsilleni tai muille läheisille.	30 %	22 %	13 %	35 %
	Opiskelen avoimessa sivuaineita tutkintooni.	38 %	14 %	8 %	40 %

8.1 Opintomotiiviluokat

Seuraavissa luvuissa esitellään tarkemmin summamuuttujien avulla koottuja opintomotiiveja. Opintomotiiveja on tutkittu tarkastelemalla taustamuuttujia. Opintomotiiveja tutkittiin yksisuuntaisen ja kaksisuuntaisen varianssianalyysin, Kruskal-Wallis testin sekä Mann-Whitneyn U-testin avulla. Taustamuuttujina käytettiin viisiluokkaiseksi luokiteltua ikää, kolmiluokkaiseksi luokiteltua opiskelijan omaa koulutustasoa ja sosioekonomista ryhmää, kolmiluokkaiseksi luokiteltuja opiskelijan äidin ja isän koulutustasoa sekä kolmiluokkaista sukupuolimuuttujaa (taulukko 6).

Taulukko 6. Testattavat muuttujat

Ikä	Koulutustaso (oma, äidin, isän)	Sukupuoli	Sosioekonominen asema
25v. tai alle 26-35v.	Matala (Peruskoulu tai toisen asteen koulutus)	Nainen	Matala (opiskelijat, työttömät, eläkeläiset)
36-44v. 45-53v. 54-78v.	Keskitaso (Opistotasoinen koulutus tai alempi korkeakoulututkinto)	Mies	Keskitaso (työntekijät, alemmat toimihenkilöt)
	Korkea (Ylempi korkeakoulututkinto tai tohtori/lisensiaatin koulutus)	Muu	Korkea (johtajat, yrittäjät, ylemmät toimihenkilöt)

8.1.1 Tutkintotavoitteellisuus

Tutkintotavoitteellisuus on opintomotiivi, jonka jäljillä olevat opiskelijat tavoittelevat yliopistollista tutkintoa. Avoimen yliopiston opiskelut ovat ikään kuin apuväline, jonka avulla pyritään tutkinto-opiskelijaksi päävalinnan, avoimen väylän tai erillisvalinnan kautta. Tutkintoa havittelevat opiskelijat saattavat olla jo työelämässä tai viettämässä välivuotta toisen asteen koulutuksen jälkeen. Näiden opiskelijoiden ensisijainen tavoite on saada tutkinto yliopistosta, tavalla tai toisella. Varianssianalyysin avulla todettiin, että nuoret ovat selvästi tutkintotavoitteellisempia, kuin aikuiset avoimen yliopiston opiskelijat. Tämä tulos vahvistaa jo aikaisempien tutkimusten tuloksia (esim. Haltia ym. 2014;

Piesanen 1995; Rinne ym. 2003). Huomionarvoista kuitenkin on, että tutkintotavoitteellisuus ei laskenut merkittävästi opiskelijoiden vanhetessa (53-vuotiaaksi asti). Voidaan siis päätellä, että tutkinnon suorittaminen esimerkiksi avoimen yliopiston väylän kautta houkuttelee yhä useampaa vanhempaa opiskelijaa. Avoin väylä on siis siinä muodossa onnistunut kehittymään vuosien saatossa. Aineiston vanhimmat opiskelijat, 54-78 -vuotiaat, eivät olleet kovin tutkintohakuisia. Myös muut ikäryhmät erosivat tilastollisesti merkitsevästi aineiston vanhimmissa opiskelijoista siten, että he olivat tutkintotavoitteellisempia, kuin kaikista vanhin ikäryhmä.

Varianssianalyysin mukaan opiskelijan sukupuoli ei vaikuta tilastollisesti merkitsevästi tutkintotavoitteellisuuteen. Keskiarvoja tarkastellessa voidaan kuitenkin huomata, että miehet ovat hieman tutkintotavoitteellisempia kuin naiset ja muun sukupuoliset. Opiskelijan oma koulutustaso kuitenkin vaikuttaa tutkintotavoitteellisuuteen. Mitä matalampi opiskelijan oma koulutustaso on, sitä tutkintotavoitteellisempi hän on. Tulosta voidaan kuitenkin osittain selittää sillä, että nuoret opiskelijat ovat tutkintotavoitteellisimpia, ja he eivät ole vielä ehtineet opiskella pitkään.

Opiskelijan sosioekonomista asemaa suhteessa opintomotiiveihin tutkittiin varianssianalyysin avulla. Sosioekonominen asema koodattiin kolmiluokkaiseksi muuttujaksi, jossa sosioekonominen asema on määritetty korkeaksi, keskitasoiseksi tai matalaksi. Keskitason sosioekonomiseen asemaan kuuluvat työntekijät ja alemmat toimihenkilöt, korkeaan asemaan yrittäjät, johtajat ja ylemmät toimihenkilöt ja matalaan asemaan opiskelijat, työttömät ja eläkeläiset. Varianssianalyysin perusteella todettiin, että sosioekonomisten asemien välillä on merkitseviä eroja tutkintotavoitteellisuuden suhteen. Kaikkein tutkintotavoitteellisimpia ovat keskitason sosioekonomisen statuksen omaavat ja he eroavat merkittävästi muista ryhmistä. Korkeaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvat sekä matalaan asemaan kuuluvat eivät pidä tutkintotavoitteellisuutta opinnoissaan yhtä tärkeänä. Nämä ryhmät eivät eroa merkittävästi toisistaan. Kaikki yllä olevat tulokset on kuvattu taulukossa 7.

Taulukko 7. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttujat tutkintotavoitteellisuuden suhteen

Ikä ja tutkintotavoitteellisuus	n	ka	kh	Varianssianalyysin tulos
25-v tai alle	978	2,62	1,09	F (4, 2163) =9,392 p < 0.001
26-35 -vuotiaat	1213	2,56	1,18	
36-44 -vuotiaat	1094	2,58	1,18	
45-53 -vuotiaat	790	2,57	1,17	
54-78 -vuotiaat	633	2,29	1,16	
Yhteensä	4708	2,54	1,16	
Sukupuoli ja tutkintotavoitteellisuus				
nainen	3678	2,54*	1,16	F (2,4706) =0,902 p=0.406*
mies	1000	2,56*	1,14	
muu	31	2,28*	1,16	
Koulutustaso ja tutkintotavoitteellisuus				
matala	1363	2,75	1,08	F (2,3042) =127,878 p < 0.001
keskitaso	1801	2,69	1,15	
korkea	1504	2,16	1,14	
Sosioekonominen asema ja tutkintotavoitteellisuus				
matala	1612	2,44	1,12	F (2,2994) = 47,215 p < 0.001
keskitaso	1807	2,74	1,15	
korkea	1290	2,37	1,17	
Äidin koulutustaso ja tutkintotavoitteellisuus				
matala	2223	2,61	1,17	F (2,4329) =7,310 p = 0,001.
keskitaso	1196	2,46	1,15	
korkea	919	2,45	1,13	
Isän koulutustaso ja tutkintotavoitteellisuus				
matala	2378	2,63	1,16	F (2,4329) = 10,742 p < 0.001
keskitaso	991	2,50	1,15	
korkea	969	2,35	1,13	

*ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Opiskelijan vanhempien koulutustasot ovat yhteydessä tutkintotavoitteellisuuteen. Kaksisuuntaisen varianssianalyysin avulla nähdään p-arvojen perusteella pää- ja yhdysvaikutusten tilastollinen merkitsevyys. Opiskelijan äidin ja isän koulutustasolla on tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus $F(4,4329) = 3,968$, $p = 0,003$. Isän koulutustasolla on lisäksi merkitsevä omavaikutus. Ryhmien ero ilmenee keskiarvojen perusteella niin, että peruskoulu- tai toisen asteen tutkinnon omaavien isien lapset (opiskelijat) pitävät tutkintotavoitteellisuutta tärkeämpänä kuin opistotasaisen/alemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden tai ylemmän korkeakoulututkinnon/tohtoriopinnot suorittaneiden isien lapset.

Samoin äidin koulutustasolla on tilastollisesti merkitsevä omavaikutus. Keskiarvojen perusteella huomataan, että, peruskoulu- tai toisen asteen tutkinnon suorittaneiden äitien lapset (opiskelijat) arvioivat opintojensa tutkintotavoitteellisuuden tärkeämmäksi kuin opistoasteen/alemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden tai ylemmän korkeakoulututkinnon/tohtoriopinnot suorittaneiden äitien lapset.

Vanhempien yhdysvaikutus ilmenee siten, että kaikkein korkeinta tutkintotavoitteellisuus on niillä, joiden isällä on korkea ja äidillä matala koulutus tai äidillä korkea ja isällä matala koulutus. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin erittäin pieniä. Isän koulutustaso, äidin koulutustaso sekä näiden muuttujien yhdysvaikutus ovat selitysasteeltaan erittäin matalia, alle kaksi prosenttia (R Squared eli mallin selitysaste). Tämä tarkoittaa, että isän koulutustaso ja äidin koulutustaso selittävät vain 2% opiskelijan tutkintotavoitteellisuuden vaihtelusta.

8.1.2 Opintoihin jonotuslistalla

Tähän motiiviluokkaan kuuluvat motiivit liittyvät myöskin tutkintotavoitteellisuuteen. Eroavaisuuksia kuitenkin on. Tämän ryhmän opiskelijoista osa opiskelee nimenomaan siksi, että he pelkäävät menettävänsä ensikertalaisuusstatuksensa yliopiston hakuprosessissa, ja opiskelevat siksi avoimessa yliopistossa (8% opiskelijoista). Osa sen sijaan tämän opiskelijaryhmän henkilöistä opiskelee avoimessa yliopistossa siksi, etteivät he saaneet haluamaansa paikkaa tutkintokoulutuksesta (18% opiskelijoista). Avoimen yliopiston opinnoilla voi kuitenkin opiskella haluamaansa koulutusalaan etukäteen, tai opiskella jotakin muuta itselleen mielekästä alaa. Varsinaisen yliopiston opintoihin ollaan ikään kuin ”jonotuslistalla”.

Tämä motiiviluokka on selvästi vähiten yleisin syy avoimen yliopiston opiskeluihin osallistumiselle, kuten on huomattavissa myös summamuuttujien keskiarvoista (taulukko 4, s.55). Tämän motiiviluokan voidaan kuitenkin ajatella liittyvän laajempaan mittakaavaan korkeakoulutuksen kentällä, sillä tämän luokan motiivit liittyvät erittäin läheisesti korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen päätoimenpiteeseen, ensikertalaisuuskiintiöihin. Vaikka tämän motiiviluokan syyt kietoutuvat tutkintotavoitteellisuuteen, niin näkökulma on hivenen erilainen, jonka vuoksi sitä käsitellään omana ryhmänään kuin tutkin-

totavoitteellisuutta. Myös analyysimenetelmänä käytetty pääkomponenttianalyysin tulokset mukailevat tämän ryhmän erottamista muista tutkintotavoitteellisista (Liite 5: Rotatoitu komponenttimatriisi)

Aluksi tutkittiin opiskelijoiden iän vaikutusta tähän motiiviluokkaan. Varianssianalyysin perusteella huomattiin, että ikäryhmien välillä on merkitseviä eroja. Nuorin ikäryhmä (25v. tai alle) erottuu muista ikäryhmistä selvästi. Heille avoin yliopisto ilmenee hyvänä koulutusvaihtoehtona, jos ei halua menettää ensikertalaisuusstatustaan opiskelijavalinnoissa, tai ei ole saanut haluamaansa paikkaa tutkintokoulutuksesta. Vanhempien opiskelijoiden keskuudessa tämä opintomotiivi ei ole niin yleinen syy avoimen yliopiston opetukseen osallistumiseen. Vaikuttaakin siltä, että mitä vanhemmaksi ihminen tulee, sitä epätodennäköisimmin hän on opiskelemaan avoimessa näiden syiden takia.

Tutkittaessa opiskelijan sukupuolta huomattiin, että sukupuolella ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta tähän opintomotiiviin. Keskiarvoja tarkastellessa voidaan kuitenkin huomioida, että naiset ovat hieman useammin opiskelemaan tämän opintomotiivin vuoksi, kuin miehet ja muun sukupuoliset. Erot ovat kuitenkin pieniä, joten naiset, miehet ja muun sukupuoliset opiskelevat yhtä paljon tämän opintomotiivin takia. Yllä olevat tulokset on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Varianssianalyysien tulokset: Iän ja sukupuolen vaikutus opintoihin jonotukseen

Ikä ja opintoihin jonotus	n	ka.	kh.	Varianssianalyysin tulos
25-v tai alle	978	2,67	1,55	F (4, 2194) = 139,258 p < 0.001
26-35 -vuotiaat	1213	1,60	0,97	
36-44 -vuotiaat	1094	1,49	0,80	
45-53 -vuotiaat	790	1,42	0,76	
54-78 -vuotiaat	633	1,43	0,78	
Yhteensä	4708	1,74	1,14	
Sukupuoli ja opintoihin jonotus				
nainen	3678	1,75*	1,15	F(2, 4706) =0,304 p=0,738*
mies	1000	1,73*	1,11	
muu	31	1,63*	0,89	
yhteensä	4708	1,74*	1,14	

*ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Opiskelijoiden omaa koulutustasoa ja sosioekonomista aseman vaikutusta tähän opintomotiiviin ei voitu tutkia varianssianalyysin avulla, sillä testin käyttöehdot eivät toteutu-

neet. Kruskal-Wallis testin mukaan ryhmien välillä on kuitenkin tilastollisesti merkitsevä ero. Mann-Whitney U-testien avulla voidaan selvittää, minkä ryhmien välillä erot ovat. U-testi vertailee järjestyslukujen keskiarvoja, minkä vuoksi keskiarvot näyttävät erilaiselta, kuin esimerkiksi varianssianalyysissa. Järjestysluvut on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun. U-testien mukaan jokaisen opiskelijan koulutustason ja sosioekonomisen ryhmän välillä on eroja (taulukko 9).

Käytännössä nämä erot tarkoittavat sitä, että mitä matalampi opiskelijan oma koulutustaso on, sitä todennäköisemmin opiskelija on opiskelemassa avoimessa tämän opintomotiivin takia. Peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen omaava opiskelija opiskelee tästä syystä merkittävästi todennäköisemmin, kuin opistotasaisen/alemman korkeakoulututkinnon omaava opiskelija tai ylemmän korkeakoulututkinnon/tohtorin tutkinnon omaava opiskelija. Myös opistotasaisen koulutuksen/alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja ylimmän koulutustason omaavien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Tulos on kuitenkin selitettävissä esimerkiksi sillä, että nuoret opiskelijat opiskelevat avoimessa yliopistossa niin sanotusti yliopiston ”jonotuslistalla” muita todennäköisemmin, mikä on tälle opintomotiiville ominaista. Heille ei ole ehtinyt kertyä korkeaa koulutustasoa, vaan monella on pelkkä perusasteen tai toisen asteen koulutus.

Vastaajan sosioekonominen asema on yhteydessä niin, että mitä matalampi opiskelijan oma sosioekonominen asema on, sitä todennäköisemmin opiskelija opiskelee avoimessa tämän opintomotiivin takia. Matalan aseman omaava opiskelija opiskelee tästä syystä todennäköisemmin kuin korkean tai keskitasaisen aseman omaava opiskelija. Myös korkean ja keskitasaisen aseman välillä on tilastollisesti merkitsevä ero: keskitasaisen aseman omaavat opiskelevat tästä syystä todennäköisemmin kuin korkean aseman omaavat. Tulosta voidaan kuitenkin selittää samoilla syillä kuin opiskelijoiden koulutustason kohdalla. Erityisesti nuoret opiskelijat opiskelevat tämän motiivin takia avoimessa yliopistossa, ja heidän sosioekonominen asemansa on vielä matala.

Taulukko 9. Epäparametristen testien tulokset: taustamuuttujat opintoihin jonotuksen suhteen

Opiskelijan oma koulutustaso ja opintoihin jonotus; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos	Kruskal-Wallis testin tulos	
Matala koulutus	1363	1922	$Z=19,656$	$\chi^2(2)$ =791,848 $p < 0.001$	
Keskitasoinen koulutus	1801	1325	$p < 0.001$		
Matala koulutus	1363	1814	$Z=26,314$		
Korkea koulutus	1504	1089	$p < 0.001$		
Keskitasoinen koulutus	1801	1783	$Z=10,684$	$\chi^2(2)$ =189,258 $p < 0.001$	
Korkea koulutus	1504	1497	$p < 0.001$		
Sosioekonominen asema ja opintoihin jonotus; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos		Kruskal-Wallis testin tulos
Matala sos.ek. asema	1612	1780	$Z=-4,309$		$\chi^2(2)$ =189,258 $p < 0.001$
Keskitasoinen sos. ek. asema	1807	1648	$p < 0.001$		
Matala sos. ek. asema	1612	1614	$Z=-13,417$		
Korkea sos. ek. asema	1290	1249	$p < 0.001$		
Keskitasoinen sos. ek. asema	1807	1670	$Z=-10,404$	$\chi^2(2)$ =21,313 $p < 0.001$	
Korkea sos. ek. asema	1290	1380	$p < 0.001$		
Äidin koulutustaso ja opintoihin jonotus; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos	Kruskal-Wallis testin tulos	
Matala koulutus	2307	1795*	$Z=1,649$	$\chi^2(2)$ =21,313 $p < 0.001$	
Keskitasoinen koulutus	1245	1743*	$p = 0.099^*$		
Matala koulutus	2307	1599	$Z=3,670$		
Korkea koulutus	959	1717	$p < 0.001$		
Keskitasoinen koulutus	1245	1057	$Z=4,373$	$\chi^2(2)$ =2,774 $p = 0,250^*$	
Korkea koulutus	959	1162	$p < 0.001$		
Isän koulutustaso ja opintoihin jonotus				Kruskal-Wallis testin tulos	
<i>ei tilastollista merkitsevyyttä</i>				$\chi^2(2)$ =2,774 $p = 0,250^*$	

*ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Tutkittaessa opiskelijan äidin ja isän koulutustasoa huomataan, että niistäkin löytyy selittäviä tekijöitä tähän opintomotiiviin liittyen. Isän koulutustasolla ei ole havaittavissa tilastollista merkitsevyyttä, mutta äidin koulutustasolla kuitenkin on. U-testien avulla selvitettiin, minkä ryhmien välillä tilastollisesti merkitsevät erot ovat (taulukko 9). Erot ilmenevät siten, että ylempään korkeakoulututkinnon/tohtorin koulutuksen omaavan äidin lapsi opiskelee tästä syystä merkittävästi todennäköisemmin, kuin peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen omaavan äidin lapsi. Myös opistotasoinen koulutus/alempaan kor-

keakoulututkinnon ja ylimmän koulutustaustan omaavien äitien lapsien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Korkeamman koulutustaustan omaavien äitien lapset ovatkin avoimessa yliopistossa opiskelemassa tämän opintomotiivin tavoittelun vuoksi useammin, kuin matalasti koulutettujen äitien lapset. Korkeasti koulutettujen äitien lapset pitävät avointa yliopistoa hyvänä valintana, jos ei halua menettää ensikertalaisuusstatustaan opiskelijavalinnoissa, tai ei ole saanut haluamaansa paikkaa tutkintokoulutuksesta. Äidin ja isän koulutustaso ei siis vaikuta tähän opintomotiiviin samalla tavalla, vaan äidin koulutustaso osoittautuu merkittävämmäksi tekijäksi.

8.1.3 Ammatillinen hyöty

Tähän motiiviluokkaan kuuluvat ne motiivit, joissa tavoitellaan ammatillista hyötyä avoimen yliopiston opintojen avulla. Motiivit ovat pääasiassa välineellisiä, kuten paremman palkan toivo tai uralla etenemisen tavoittelu. Monet myös toivovat opintojen auttavan heitä alanvaihdossa. Heitä kaikkia yhdistää kuitenkin se, että he toivovat avoimen yliopiston opintojen hyödyttävän heitä ammatillisesti, työssään tai työmarkkinoilla. Välineelliset tavoitteet kertovat ulkoisesta eli kontrolloidusta motivaatiosta, missä motivaatio perustuu koulutuksesta saatavaan palkintoon tai hyötyyn, kuten palkankorotukseen tai työpaikan vaihtoon (Silvennoinen & Lindberg 2015, 269–270). Aikaisemmin hankittuun koulutukseen liittyen avoimen yliopiston opinnot voivat tarjota ikään kuin toisen mahdollisuuden korkeakoulutasoisiin opintoihin, silloin kuin tämän tasoisiin opintoihin ei ole aiemmin ollut syytä tai toisesta osallistumisen mahdollisuutta (Nieminen 1990, 45).

Varianssianalyysin perusteella huomattiin, että ikäryhmien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja ammatillisen hyödyn tavoittelun suhteen. Selkeimmin aineistosta erottuvat vanhin ikäryhmä sekä nuorin ikäryhmä – he opiskelevat avoimessa yliopistossa vähiten ammatillisen hyödyn vuoksi. Vaikuttaakin siltä, että työelämässä olevat, 26-53 -vuotiaat, ovat nimenomaan täydentämässä työelämässä tarvittavaa osaamistaan ja toivovat opintojen auttavan heitä välineellisesti, kuten uralla etenemisessä. Tulos on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa (mm. Haltia ym. 2014; Rinne ym. 2003).

Opiskelijan sukupuoli vaikuttaa varianssianalyysin mukaan ammatillisen hyödyn tavoitteluun. Naiset opiskelevat tämän syyn vuoksi todennäköisemmin kuin miehet ja muun sukupuoliset. Naisten ja muun sukupuolisten sekä miesten ja muun sukupuolisten välillä ei kuitenkaan ollut merkittävää eroa.

Tutkimuksen perusteella opiskelijan oma koulutustaso vaikuttaa ammatillisen hyödyn tavoitteluun. Kaikkien ryhmien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja. Erot ilmenevät siten, että opistotasoisien koulutuksen tai alemman korkeakoulututkinnon omaavat opiskelijat ovat selvästi eniten ammatillisen hyödyn tavoittelun perässä, kuin muut ryhmät. Seuraavaksi eniten ammatillista hyötyä tavoittelevat ylemmän korkeakoulututkinnon tai tohtorin/lisensiaatin tutkinnon omaavat opiskelijat. Peruskoulutasoisien tai toisen asteen koulutuksen omaavat eivät siis opiskele niin usein ammatillisista syistä. Kaikki yllä olevat tulokset on koottu taulukkoon 10.

Taulukko 10. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttujat ammatillisen hyödyn suhteen

Ikä ja ammatillinen hyöty	n	ka.	kh.	Varianssianalyysin tulos
25-v tai alle	978	3,30	1,01	F (4, 2103) = 138,436 p < 0,001
26-35 -vuotiaat	1213	3,94	0,87	
36-44 -vuotiaat	1094	4,00	0,83	
45-53 -vuotiaat	790	3,91	0,91	
54-78 -vuotiaat	633	3,07	1,28	
Yhteensä	4708	3,70	1,03	
Sukupuoli ja ammatillinen hyöty				
nainen	3678	3,73	1,01	F (2, 79,563) = 6,674 p = 0.002
mies	1000	3,59	1,09	
muu	31	3,71	0,97	
Koulutustaso ja ammatillinen hyöty				
matala	1363	3,51	1,05	F (2,2964) =61,029 p < 0.001
keskitaso	1801	3,89	0,95	
korkea	1504	3,65	1,06	
Sosioekonominen asema ja ammatillinen hyöty				
matala	1612	3,46	1,12	F (2, 2955) = 84,067 p < 0.001
keskitaso	1807	3,92	0,91	
korkea	1290	3,69	0,99	

Lisäksi opiskelijan sosioekonominen asema vaikuttaa ammatillisen hyödyn tavoitteluun. Kaikkien sosioekonomisten asemien välillä on merkitseviä eroja ammatillisen hyödyn tavoittelun suhteen. Kaikkein eniten tämän tavoitteen jäljillä ovat keskitason sosioekonomisen aseman omaavat. Seuraavaksi eniten ammatillista hyötyä tavoittelevat korkean sosioekonomisen aseman omaavat ja vähiten matalan aseman omaavat. Matalaan asemaan kuuluvilla ei kuitenkaan ole ehtinyt vielä kertyä työkokemusta (esim. opiskelijat), työtä ei ole tällä hetkellä syystä tai toisesta tarjolla (työttömät) ja osan työura on jo ohi

(eläkeläiset), mikä osittain selittää saatua tulosta. Eniten ammatillista hyötyä avoimen opinnoista tavoittelevatkin työntekijät ja alemmat toimihenkilöt – he ehkä kokevat olevan enemmän sen tarpeessa, kuin korkeimman aseman omaavat.

Opiskelijoiden vanhempien koulutustasoa suhteessa tähän motiiviluokkaan ei voitu tutkia kaksisuuntaisen varianssianalyysin avulla, sillä testin käyttöehdot eivät toteutuneet. Kruskal-Wallis testin mukaan äidin koulutustason ryhmien välillä on kuitenkin tilastollisesti merkitsevä ero suhteessa ammatillisen hyödyn tavoitteluun (taulukko 11).

Erot tarkoittavat sitä, että peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen omaavan äidin lapsi opiskelee tästä syystä merkittävästi todennäköisemmin, kuin ylemmän korkeakoulututkinnon tai tohtorin/lisensiaatin tutkinnon omaavan äidin lapsi. Myös opistotasoisesta koulutuksesta tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden äitien lapsilla ja ylimmän koulutustaustan omaavien äitien lasten välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Matalan koulutustason omaavien äitien lapset opiskelevat ammatillisen hyödyn tavoittelun vuoksi todennäköisemmin, kuin korkeasti koulutettujen äitien lapset.

Taulukko 11. Epäparametristen testien tulokset: äidin ja isän koulutustaso ammatillisen hyödyn suhteen

Äidin koulutustaso ja ammatillinen hyöty; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos	Kruskal-Wallis testin tulos	
Matala koulutus	2307	1795*	$Z=1,412$	$\chi^2(2)$ =28,777 $p < 0.001$	
Keskitasoinen koulutus	1245	1743*	$p=0.158^*$		
Matala koulutus	2307	1690	$Z=5,325$		
Korkea koulutus	959	1498	$p < 0.001$		
Keskitasoinen koulutus	1245	1146	$Z=3,696$		
Korkea koulutus	959	1046	$p < 0.001$		
Isän koulutustaso ja ammatillinen hyöty; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos		Kruskal-Wallis testin tulos
Matala koulutus	2402	1713*	$Z=0,784$		$\chi^2(2)$ =21,999 $p < 0.001$
Keskitasoinen koulutus	1005	1684*	$p=0.433^*$		
Matala koulutus	2402	1744	$Z=4,650$		
Korkea koulutus	986	1574	$p < 0.001$		
Keskitasoinen koulutus	1005	1038	$Z=3,269$		
Korkea koulutus	986	954	$p < 0.001$		

*ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Lisäksi isän koulutustasolla on Kruskal-Wallis testin mukaan merkitsevä vaikutus ammatillisen hyödyn tavoitteluun. U-testien avulla selvitettiin, minkä ryhmien välillä tilastollisesti merkitsevät erot ovat (taulukko 11).

Erot ilmenevät siten, että peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen omaavan isän lapsi opiskelee tästä syystä merkittävästi todennäköisemmin, kuin ylemmän korkeakoulututkinnon tai tohtorin/lisensiaatin tutkinnon omaavan isän lapsi. Myös opistotasoisesta koulutuksen tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja ylimmän koulutustaustan omaavien isien lapsien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Matalamman koulutustaustan omaavien isien lapset ovatkin avoimessa yliopistossa opiskelemissa ammatillisen hyödyn tavoittelun vuoksi useammin, kuin korkeimmin koulutettujen isien lapset. Tulos on samansuuntainen sekä isien ja äitien koulutustason suhteen.

8.1.4 Ammatillinen kehittyminen

Neljäs motiiviluokka liittyy myös ammatillisuuteen ja työelämään, mutta eri näkökulmasta kuin aiemmassa opintomotiivissa. Tämän motiivin vuoksi opiskelevilla opintomotiivit suuntautuvat ennemminkin omaan ammatilliseen kehittymiseen, kuin välineellisiin tavoitteisiin. He haluavat menestyä paremmin nykyisessä työssään, saada laajempia näkökulmia, oppia uusia tietoja ja taitoja ja saada luovia ideoita. Tämän motiivin opiskelijoista kumpuaa sisäinen eli autonominen motivaatio, ja he haluavat saavuttaa tavoitteensa avoimen yliopiston opintojen avulla. Tutkimusten mukaan sisäisessä motivaatiossa motivaatio koostuu yksilön omasta, sisäisestä kiinnostuksesta koulutuksen sisältöä kohtaan, esimerkiksi haluun oppia jonkin tieteenalan sisällöistä (Silvennoinen & Lindberg 2015, 269–270). Tulee kuitenkin muistaa, että jako sisäisiin ja ulkoisiin motiiveihin on empiirisesti vaikeaa tehdä, sillä arkielämässä yksilön sisäiset ja ulkoiset motiivit voivat olla toisiinsa kietoutuneita (Silvennoinen & Lindberg 2015, 269–270).

Varianssianalyysin perusteella huomattiin, että opiskelijan ikä vaikuttaa myös tähän opintomotiiviin. Nuorimmat opiskelijat eivät yleensä opiskele avoimessa yliopistossa tämän syyn vuoksi. Tulos on kuitenkin looginen, sillä useampi alle 25-vuotiaista opiskelijoista eivät vielä ole työelämässä, vaan ovat vasta havittelemassa paikkaa korkeakoulutuksesta tai tekevät parhaillaan tutkintoa. Kaikkein todennäköisimmin ammatillisen kehittymisen toivossa ovat 45-53 -vuotiaat opiskelijat. Myös muut ikäryhmät eroavat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Tuloksista on huomattavissa tämän opintomotiivin lisääntyvän

aina 53-vuotiaaksi asti. Vanhimmalla ikäryhmällä sen sijaan tämä opintomotiivi ei ole niin merkityksellisessä asemassa, sillä osa heistä on jo eläkkeellä, eivätkä enää päivätyössä.

Opiskelijan sukupuoli vaikuttaa opintomotiivin esiintyvyyteen. Varianssianalyysin mukaan miesten ja naisten välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Naiset ovatkin useammin opiskelemassa ammatillisen kehittymisen vuoksi kuin miehet. Myös muun sukupuoliset ovat usein opiskelemassa tämän opintomotiivin vuoksi, mutta heidän ryhmäkokonsa on niin vähäinen (n=31), ettei tilastollista eroa löydy*. Yllä olevat tulokset on koottu taulukoon 12.

Taulukko 12. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttujat ammatillisen kehittymisen suhteen

Ikä ja ammatillinen kehittyminen	n	ka	kh	Varianssianalyysin tulos
25-v tai alle	978	3,12	1,22	F(4, 2156) = 91,328 p < 0.001
26-35 -vuotiaat	1213	3,60	1,11	
36-44 -vuotiaat	1094	3,82	1,01	
45-53 -vuotiaat	790	4,06	0,94	
54-78 -vuotiaat	633	3,68	1,20	
Yhteensä	4708	3,64	1,14	
Sukupuoli ja ammatillinen kehittyminen				
nainen	3678	3,67	1,13	F(2,4706) =7,245 p=0.001
mies	1000	3,52	1,16	
muu	31	3,88*	0,93	
Koulutustaso ja ammatillinen kehittyminen				
matala	1363	3,22	1,24	F (2,2957) =119,743 p < 0.001
keskitaso	1801	3,78	1,07	
korkea	1504	3,85	1,02	
Sosioekonominen asema ja ammatillinen kehittyminen				
matala	1612	3,29	1,21	F (2, 3048) =135,214 p < 0.001
keskitaso	1807	3,72	1,01	
korkea	1290	3,96	1,00	

Varianssianalyysin perusteella selvisi, että opiskelijan koulutustaso vaikuttaa ammatillisen kehittymisen tavoitteluun. Ylemmän korkeakoulututkinnon tai tohtorin/lisensiaatin tutkinnon omaavat opiskelijat tavoittelevat selvästi enemmän ammatillista kehittymistä, kuin muut ryhmät. Seuraavaksi eniten ammatillista kehitystä tavoittelevat alemman korkeakoulututkinnon tai opistotasaisen koulutuksen omaavat opiskelijat. Peruskoulutason tai toisen asteen koulutuksen omaavat eivät opiskele niin usein tämän motiivin vuoksi.

Lisäksi opiskelijan sosioekonominen asema vaikuttaa ammatillisen kehittymisen tavoitteluun. Kaikkein eniten ammatillista kehittymistä tavoittelevat korkean sosioekonomisen aseman omaavat. Seuraavaksi eniten tätä tavoittelevat keskitasoisen sosioekonomisen aseman omaavat, ja vähiten matalan aseman omaavat. Tulos on samansuuntainen kuin ammatillisen hyödyn tavoittelijoiden keskuudessa. Tulosta voi selittää se, että matalan aseman omaavilla ei ole ehtinyt vielä kertyä työkokemusta (esim. opiskelijat), työtä ei ole tällä hetkellä syystä tai toisesta tarjolla (työttömät) ja osa ei kuulu enää työelämän piiriin (eläkeläiset). Eniten omassa työssään ammatillista kehittymistä toivovat johtajat, yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt – he saattavat olla tyytyväisiä työn välineellisiin ominaisuuksiin, mutta haluavat saada työstään enemmän irti myös sisällöllisesti. Tulos mukailee aiempaa tulosta siitä, että korkean koulutustason omaavat tavoittelevat todennäköisimmin ammatillista kehittymistä (Niemi ym. 2014).

Lisäksi tutkittiin opiskelijan vanhempien koulutustasojen yhteyttä ammatillisen kehittymisen tavoitteluun. Isän koulutustasolla on Kruskal-Wallis testin mukaan tilastollinen merkitsevyys. Käytännössä nämä erot tarkoittavat sitä, että peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen omaavan isän lapsi opiskelee tästä syystä merkittävästi todennäköisemmin, kuin ylemmän korkeakoulututkinnon/tohtorin tutkinnon omaavan isän lapsi. Myös opistotasaisen koulutuksen/alemman korkeakoulututkinnon ja ylimmän koulutustaustan omaavien isien lapsien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Alimman ja keskimmäisen koulutustaustan omaavien isien lapsien välillä ei ole merkitsevää eroa. Matalamman koulutustaustan omaavien isien lapset ovat avoimessa yliopistossa opiskelemassa ammatillisen kehittymisen tavoittelun vuoksi useammin, kuin korkeimmin koulutettujen isien lapset. Tulokset on koottu taulukkoon 13.

Taulukko 13. Epäparametristen testien tulokset: äidin ja isän koulutustaso suhteessa ammatilliseen kehittymiseen

Äidin koulutustaso ja ammatillinen kehittyminen; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos	Kruskal-Wallis testin tulos	
Matala koulutus	2307	1815	$Z=3,069$	$\chi^2(2)$ =48,815 $p < 0.001$	
Keskitasoinen koulutus	1245	1705	$p = 0.002$		
Matala koulutus	2307	1706	$Z=6,891$		
Korkea koulutus	959	1458	$p < 0.001$		
Keskitasoinen koulutus	1245	1147	$Z=3,792$		
Korkea koulutus	959	1044	$p < 0.001$		
Isän koulutustaso ja ammatillinen kehittyminen; parittaiset U-testit	n	Järjestyslukujen keskiarvo	U-testin tulos		Kruskal-Wallis testin tulos
Matala koulutus	2402	1720*	$Z=1,524$		$\chi^2(2)$ =20,056 $p < 0.001$
Keskitasoinen koulutus	1005	1665*	$p = 0.127^*$		
Matala koulutus	2402	1742	$Z=4,451$		
Korkea koulutus	986	1578	$p < 0.001$		
Keskitasoinen koulutus	1005	1029	$Z=2,561$		
Korkea koulutus	986	963	$p = 0.01$		

*ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Opiskelijan äidin koulutustasolla on myös merkitsevä vaikutus. Peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen omaavan äidin lapsi opiskelee tästä syystä merkittävästi todennäköisemmin, kuin ylempään korkeakoulututkinnon/tohtorin tutkinnon omaavan äidin lapsi. Myös opistotasoinen koulutuksen tai alemman korkeakoulututkinnon ja ylimmän koulutustaustan omaavien äitien lapsien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Lisäksi alimman ja keskimmäisen koulutustaustan omaavien äitien lapsien välillä on merkitsevä ero. Matalamman koulutustaustan omaavien äitien lapset ovatkin avoimessa yliopistossa opiskelemissa ammatillisen kehittymisen tavoittelun vuoksi useammin, kuin korkeimmin koulutettujen äitien lapset. Mitä matalampi koulutus opiskelijan äidillä on, sitä todennäköisemmin hän on avoimessa yliopistossa opiskelemissa ammatillisen kehittymisen vuoksi. Äidin ja isän koulutustason vaikutus on samankaltainen tähän opintomotiiviin liittyen.

8.1.5 Itsensä kehittäminen

Viimeisen opintomotiivin vuoksi opiskelevat ne, jotka kertovat halusta persoonalliseen kehittymiseen. Motiivit opiskella avoimessa yliopistossa liittyvät opiskelijoiden vapaa-aikaan ja tarpeeseen kehittää itseään. Osa heistä opiskelee, koska haluaa kokeilla jotakin uutta, tai saada mielekästä tekemistä itselleen. Osa haluaa parantaa yleissivistystään ja pysyä perässä alati muuttuvasta maailmasta. Opinnoissa on myös sosiaalinen näkökulma: osa opiskelee tavatakseen uusia ihmisiä opintojen avulla.

Myös tämän opintomotiivin osalta nähdään merkitseviä eroja iän suhteen. Mitä vanhemmaksi opiskelija tulee, sitä merkityksellisempää itsensä kehittäminen on hänelle. Nuorimmat ikäluokat (25v. ja alle sekä 26-35 -vuotiaat) eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi toisistaan, mutta vanhempien ikäluokkien välillä sekä nuorempien ja vanhempien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja. Tulos on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa (esim. Haltia 2014; Rinne ym. 2003). Varsinkin aineiston vanhimmille opiskelijoille, kuten eläkeläisille, itsensä kehittäminen on tärkeä opintomotiivi.

Analyysin mukaan opiskelijan oma koulutustaso, sukupuoli ja sosioekonominen asema eivät vaikuta itsensä kehittymisen tavoitteluun. Itsensä kehittymisen tavoittelua pidetäänkin yhtä tärkeänä koulutustasosta, sukupuolesta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Keskiarvoja tarkastelemalla kuitenkin huomattiin, että sosioekonomiselta asemaltaan keskitason asemaan kuuluvat pitävät tätä motiivia hieman tärkeämpänä kuin korkeaan tai matalaan asemaan kuuluvat. Lisäksi naiset pitävät persoonallisen kehittymisen tavoittelua hieman tärkeämpänä kuin miehet tai muun sukupuoliset.

Opiskelijan äidin koulutustaso vaikuttaa tähän opintomotiiviin. Kaksisuuntaisen varianssianalyysin avulla nähdään p-arvojen perusteella pää- ja yhdysvaikutusten merkitsevyys. Opiskelijan äidin koulutustasolla ja isän koulutustasolla ei ole tilastollisesti merkitsevää yhdysvaikutusta $F(4,4329) = 1,869$, $p = 0,113$. Äidin koulutustasolla on merkitsevä oma vaikutus. Ryhmien ero ilmenee keskiarvojen perusteella niin, että peruskoulun tai toisen asteen tutkinnon omaavien äitien lapset (opiskelijat) pitävät persoonallisen kehittymisen tavoittelua tärkeämpänä kuin korkeammin koulutettujen äitien lapset. Tulosta voidaan selittää sillä, että itsensä kehittämisen vuoksi avoimessa opiskelevat ovat usein vanhempia henkilöitä. Heidän vanhempansa eivät ole niin korkeasti koulutettuja, kuin nykyajan lasten vanhemmat.

Isän koulutustasolla ei ole tilastollisesti merkitsevää omavaikutusta. Äidin koulutustaso on selitysasteeltaan kuitenkin erittäin matala, alle prosentin luokkaa ja koko mallin selitysaste vain prosentin (R Squared eli mallin selitysaste). Tämä tarkoittaa, että äidin koulutustaso selittää vain 1% opiskelijan itsensä kehittymisen tavoittelun vaihtelusta.

Taulukko 14. Varianssianalyysien tulokset: taustamuuttujat itsensä kehittämisen suhteen

Ikä ja itsensä kehittäminen	n	ka	kh	Varianssianalyysin tulos
25-v tai alle	978	3,14	0,94	F(4, 2186) = 54,883 p < 0.001
26-35 -vuotiaat	1213	3,12	0,92	
36-44 -vuotiaat	1094	3,24	0,87	
45-53 -vuotiaat	790	3,40	0,81	
54-78 -vuotiaat	633	3,66	0,82	
Yhteensä	4708	3,27	0,90	
Sukupuoli ja itsensä kehittäminen				
nainen	3678	3,28*	0,89	F(2,4706) =1,243 p=0,289*
mies	1000	3,24*	0,93	
muu	31	3,12*	0,80	
Koulutustaso ja itsensä kehittäminen				
matala	1363	3,26*	0,90	F (2,4665) =0,221 p = 0,802*
keskitaso	1801	3,28*	0,92	
korkea	1504	3,27*	0,87	
Sosioekonominen asema ja itsensä kehittäminen				
matala	1612	3,24*	0,96	F (2, 3031) = 1,678 p = 0.187*
keskitaso	1807	3,30*	0,89	
korkea	1290	3,28*	0,84	
Äidin koulutustaso ja itsensä kehittäminen				
matala	2223	3,34	0,87	F(2,4329) = 12,387 p < 0.001
keskitaso	1196	3,24	0,91	
korkea	919	3,14	0,92	
Isän koulutustaso ja itsensä kehittäminen				
<i>ei tilastollista merkitsevyyttä</i>				F(2,4329) =0,641 p = 0,527*

*ei tilastollisesti merkitsevää eroa

Kaikki opintomotiiviluokat taustamuuttujineen on koottu kuvioon 6. Motiiviluokat eivät ole toisistaan riippumattomia ryhmiä, mutta taustamuuttujat selittävät eri motiivien vaihtelua. Kuviossa on taustamuuttujat, joiden yhteyttä suhteessa opintomotiiveihin tutkittiin tilastollisten testien avulla.

Tutkintotavoitteellisuus

- *erityisesti nuorimmat opiskelijat, 25v. tai alle
- *peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen suorittaneet opiskelijat
- *työntekijät ja alemmat toimihenkilöt
- *vanhempien koulutustaso matala

Opintoihin jonotuslistalla

- *nuorimmat opiskelijat, 25v. tai alle
- *peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen suorittaneet opiskelijat
- *opiskelijat, työttömät
- *äidin koulutustaso korkea
- *isän koulutustaso vaihtelee

Ammatillinen hyöty

- *työelämässä olevat; 26-53 -vuotiaat
- *erityisesti naiset
- *opintotasaisen koulutuksen tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet opiskelijat
- *työntekijät ja alemmat toimihenkilöt
- *vanhempien koulutustaso matala

Ammatillinen kehittyminen

- *45-53 -vuotiaat opiskelijat
- *erityisesti naiset
- *ylemmän korkeakoulututkinnon tai lisensiaatin/tohtorin tutkinnon omaavat opiskelijat
- *johtajat, yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt
- *vanhempien koulutustaso matala

Itsensä kehittäminen

- *aineiston vanhimmat opiskelijat, työikäiset ja eläkeläiset (54-78v)
- *oma koulutustaso, sosioekonominen asema ja isän koulutustaso vaihtelevat
- *äidin koulutustaso matala

Kuvio 6. Opintomotiiviluokat taustamuuttujineen

8.2 Opintomotiivit suhteessa aiempiin tutkimuksiin

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia verrattuna aiempiin tutkimuksiin. Kuten tässäkin tutkimuksessa havaitaan, avoimen yliopiston opintoja voidaan hyödyntää elämän erilaisissa vaiheissa (Piesanen 1999b, 14; Rinne ym. 2003, 44). Opintoja tehdään niin työssäkäyvien, työttömien, opiskelijoiden kuin eläkeläistenkin keskuudessa. Lisäksi on tiedossa, että avoimen yliopiston opiskelijoiden opiskelumotiivit ovat moninaiset. Opintoja käytetään erilaisiin tarkoituksiin – osa opiskelijoista on tutkintohakuisia, osa sen sijaan on ammatillisen kehittymisen toivossa. Osa opiskelee puhtaasti harrastuksen ilosta, kun osa sen sijaan haluaa kehittää yleissivistystään. (Rinne ym. 2003, 50–51.)

Tutkimuksissa on todettu, että avoimen yliopiston opiskelijoiden motiivit opiskella kohdentuvat yleensä omaan ammattiin tai työtehtävään. Ammattiin ja työhön liittyviä asioita ovat esimerkiksi paremman palkan toivo, eteneminen uralla, ammattipätevyyksiin vastaaminen ja työssä menestyminen entistä paremmin. (Haapakorpi 1994, 15–16; Hännikäinen 1989, 42–43; Laurén & Nurmi 1986, 20–27; Nieminen 1990, 62–70; Varila 1990, 104–105.) Opintojen motiivit eivät kuitenkaan ole pelkästään ammatillisia, vaan opiskelija tehdään myös itsensä kehittämisen, yleissivistyksen parantamisen, ajatusmaailman avartamisen, oppiaineeseen tutustumisen ja ajan hermolla pysymisen vuoksi. (Haapakorpi 1994, 15–16; Laurén & Nurmi 1986, 20–27.) Tässäkin tutkimuksessa todettiin, että ammattiin ja työhön liittyvät motiivit ovat yleisimpiä avoimen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa. Tässä tutkimuksessa erotellut motiiviluokat kuvastavat osittain aiemmissä tutkimuksissa muodostettuja opiskelijaryhmiä, joiden motiivit eroavat toisistaan. Seuraavissa kappaleissa vertaillaan tästä tutkimuksesta tunnistettuja motiiviluokkia eri opiskelijaryhmiin.

**Tutkintotavoitteellisuus* on yksi yleisin opintomotiivi avoimen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa. Heidän tavoitteensa on päästä tutkinto-opiskelijaksi yliopistoon. Tutkintotavoitteellisuus on yleisintä aineiston nuorimmilla opiskelijoilla, yleensä alle 25-vuotiailla miehiä ja naisia. Huomattavaa kuitenkin oli, että tutkintotavoitteellisuus oli erittäin merkittävää myös 26-53 -vuotiaiden keskuudessa. Tutkintotavoitteellisille koulutus on tärkeää ja he saattavat pitää korkeakoulututkintoa välttämättömänä. Heidän oma koulutustasonsa on matala, sillä osa heistä ei ole ehtinyt vielä opiskelemaan nuoren ikänsä vuoksi. Osa sen sijaan voi olla hyvittämissä menetettyjä koulutusmahdollisuuksiaan ja

hakeutumassa yliopistoon vanhemmalla iällä. Tämän motiiviluokan vanhempien koulutustasot ovat matalia. Tulos on poikkeava aiemmista tutkimuksista (esim. Rinne ym. 2003), jossa tutkintotavoitteellisten vanhempien koulutustasot ovat olleet korkeita. Tulosta voi selittää kuitenkin esimerkiksi se, että avoin yliopisto saattaa tässä tilanteessa toimia niin sanottuna *toisen mahdollisuuden* tarjoajana, mikä on myös ollut avoimen yliopiston tarkoitus sen toiminnan alkuaikoina (Rinne ym. 2003, 37–39). Avoimen yliopiston piiriin hakeutuvat ne tutkintotavoitteelliset, jotka eivät ole välttämättä päässeet ensimmäisillä hakukerroillaan varsinaiseen yliopistoon sisälle tai korkeakouluttautuminen ei ole tuntunut aiemmin itselle merkitykselliseltä. Tällöin avoin yliopisto tarjoaa toisen mahdollisuuden yliopistotasaisen tutkinnon suorittamiseen. Varsinaiseen yliopistoon sisälle päässeiden vanhemmat ovat usein korkeasti koulutetumpia, kuin avoimen yliopiston nuorten vanhemmat.

Tutkintotavoitteellisten oma sosioekonominen asema on keskitasoa – he ovat usein alempia toimihenkilöitä tai työntekijäasemassa olevia. Tulos poikkeaa aiemmista tuloksista, sillä aiemmin on tutkittu tutkintotavoitteellisten opiskelijoiden sosioekonomisen aseman olevan matala (esim. Rinne ym. 2003). Tulosta voidaan kuitenkin selittää sillä, että osa näistä opiskelijoista hakee erillisvalinnan tai avoimen yliopiston väylän kautta opiskelemaan. He ovat siis ehtineet opiskella jo jonkin verran, eli he ovat hieman vanhempia, jotta hakeminen esim. avoimen väylän kautta olisi mahdollista. Vertailukohteeksi voidaan ottaa Haltian ym. (2014) tutkimuksen *väylähakijat*. Väylähakijoiden tarkoitus on päästä tutkinto-opiskelijaksi avoimen väylän avulla. Muut tulokset tästä opintomotiivista mukailevat aiempia Rinteen ym. (2003) tuloksia.

Haltian ym. (2014) tutkimuksessa jaoteltiin tutkintotavoitteiset myös päävalinnan kautta hakeviin opiskelijoihin. Heidän jaottelussaan kävi ilmi, että päävalinnan kautta hakevat ovat myös nuoria, ja heidän pohjakoulutuksensa on sen tähden matala. Eroavaisuus kuitenkin on se, että suurin osa heistä on sosioekonomiselta asemaltaan opiskelijoita (40%), ja hieman tätä pienempi osuus työelämässä olevia. Tässä tutkimuksessa opiskelijastatus määritetään matalaksi sosioekonomiseksi asemaksi, kun taas työllisyys määritetään keskitason tai korkean statuksen asemaksi, riippuen työasemasta. Vertailu on sen vuoksi haasteellista. On kuitenkin mahdollista, että tässä aineistossa tutkinnon tavoittelijoilla

saattaa olla hieman korkeampi sosioekonominen taso, kuin Haltian ym. (2014) tutkimuksessa.

*Osa avoimen yliopiston opiskelijoista on ikään kuin *jonotuslistalla yliopistoon*, jolloin opinnot voivat olla niin sanotusti valmennusta yliopistoa varten. Lisäksi avointa yliopistoa voidaan käyttää siksi, että opiskelija pelkää korkeakoulujen valintakokeiden ensikertalaisuus-statusen menettämistä. Vuodesta 2016 alkaen korkeakoulujen on lain mukaan varattava osa opiskelupaikoista ensikertaa korkeakoulupaikkaa hakeville. Ensikertalaisuuskiintiön tarkoituksena on parantaa niiden opiskelijoiden asemaa, jotka hakevat ensimmäistä kertaa ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. Kiintiöön liittyy kuitenkin tiettyjä ehtoja. Hakija ei ole ensikertalainen, jos hän on suorittanut aiemmin suomalaisen korkeakoulututkinnon, tai on ottanut vastaan korkeakoulututkintoon johtavan opiskelupaikan syksyllä 2014 tai sen jälkeen alkaneessa koulutuksessa. (Opintopolku 2019.) Ensikertalaisuuskiintiö voi johtaa siihen, että osa ei uskalla hakea korkeakouluun alalle, jos ei ole alanvalinnasta varma. Tällöin voidaan ajautua tilanteeseen, missä osa turvautuu avoimen yliopiston opintoihin siksi, ettei heidän tarvitse pelätä ensikertalaisuusstatusmenettämistä. Avoimen yliopiston opinnoilla voidaan kokeilla eri aloja, mitkä kiinnostavat, menettämättä ensikertalaisuusstatusta opiskelijavalinnoissa.

Tähän motiiviluokkaan kuuluvat myös ne, jotka eivät päässeet ensimmäisellä hakukerralla yliopistoon, mutta haluavat silti edistää opintojaan tai mahdollisuuksiaan tulla hyväksytyksi ensi kerralla yliopistoon. Tällä motiiviluokalla on siis joitakin päällekkäisyyksiä pelkän tutkintotavoitteellisten ryhmän kanssa, sillä motiivit eivät ole toisistaan poissulkevia. Luokka on ainutlaatuinen sen vuoksi, että vastaavaa luokkaa ei ole aikaisemmissa tutkimuksissa tällä tavoin tunnistettu. Syy sille voi olla esimerkiksi se, että ensikertalaisuuskiintiöt ovat niin ajankohtainen koulutuspoliittinen linjaus. Tähän opiskelijaryhmään kuuluvat ovat useimmiten alle 25-vuotiaita, ja osittain myös siksi matalasti koulutettuja. Myös heidän sosioekonominen asemansa on matala – he ovat opiskelijoita, työttömiä tai eläkeläisiä. Sukupuolijakauma vaihtelee heidän keskuudessaan. Heidän äitiensä koulutustaso on korkea, mutta isien koulutustasolla ei ole tilastollista merkittävyyttä. Äidin koulutustason korkeus voi selittyä opiskelijoiden nuorella iällä. Tulokset mukailevat aiempia tutkimustuloksia, paitsi isän koulutustason merkitsemättömyys (esim. Rinne ym. 2003).

**Ammatillista hyötyä* tavoittelevilla ovat selkeät opintomotiivit ja tavoitteet. He ovat useimmiten työikäisiä naisia, tosin ikäjakauma on suuri (26-53- vuotiaat). Ammatillisen hyödyn tavoittelijoilla on keskitason sosioekonominen asema – he ovat usein alempia toimihenkilöitä tai työntekijöitä. He ovat useimmiten käyneet opistotasoisesta koulutuksesta tai omaavat alemman korkeakoulututkinnon. Heidän vanhempien koulutustasonsa ovat matalat. Osa opiskelijoista tavoittelee opinnoista välineellistä hyötyä, kuten parempaa palkkaa tai paremman työmarkkina-aseman saavuttamista. Osa heistä haluaa vaihtaa alaa, jonka takia he opiskelevat avoimessa yliopistossa. Poikkeuksena aiempiin tuloksiin korostuvat vanhempien matalat koulutustasot, sillä aiemmissa tutkimuksissa (esim. Rinne ym. 2003) työelämäsuuntautuneiden vanhemmat ovat usein olleet korkeasti koulutettuja. Muut tulokset mukailevat aiempia tutkimustuloksia työelämäsuuntautuneista opiskelijoista (esim. Rinne ym. 2003).

Yhdenmukaisuuksia muihin tutkimuksiin on nähtävissä. Haltian ym. (2014) tutkimuksessa jaoteltiin erilliseksi ryhmäkseen väylähakijat, joilla on keskimääräistä enemmän ammatillisia ja amk-tutkintoja, mutta kuitenkin myös ylempiä ja alempia yliopistotutkintoja. Heistäkin suurin osa on työssäkäyviä ja keski-ikäisiä. Vähiten heidän joukossaan on päätoimisia opiskelijoita. Väylähakijoilla oli suuri halu vaihtaa ammattia sekä halu kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista. Heidän motiivinaan oli päästä opiskelemaan erillisvalinnan kautta, kuten avoimen väylän kautta. Tätä ryhmää voidaan pitää taustoiltaan melko samankaltaisena kuin tämän tutkimuksen ammatillisen hyödyn tavoittelijat.

*Toinen työelämäsuuntautunut opintomotiivi on *ammattillinen kehittyminen*. Ammatillista kehittymistä tavoittelevien opiskelulla on sisällöllinen merkitys, sisäinen motiivi. He ovat useimmiten 45-53 -vuotiaita työllisiä naisia. He ovat korkeasti koulutettuja – useimmat heistä omaavat ylempään korkeakoulututkinnon tai lisensiaatin/tohtorin tutkinnon. Lisäksi heidän sosioekonominen asemansa on korkea – he ovat johtajia, ylempiä toimihenkilöitä tai yrittäjiä. Heidän vanhempien koulutustasonsa ovat matalat. Heillä ei ole kiinnostusta vaihtaa alaa, vaan he etsivät avoimista opinnoista uusia ideoita, laajempia näkökulmia ja tietoja ja taitoja omaan alaansa.

Haltian ym. (2014) tutkimuksessa jaoteltiin erilliseksi ryhmäkseen tutkinnon täydentäjät, joilla on korkein koulutustausta kaikista ryhmistä. Heidän tavoitteenaan oli halu täyden-

tää työelämässä tarvittavaa osaamista. Enemmistö heistä oli myös työllisiä. He olivat vähiten kiinnostuneita hakeutumaan tutkintokoulutukseen, vaan opintoja käytettiin pääasiassa tietojen ja taitojen kartuttamiseen. Nämä tulokset mukailevat ammatillisen kehittymisen tavoittelijoista saatuja tuloksia – tosin vertailu on haastavaa, sillä ryhmät eivät ole täysin samanlaiset, joten vertailuun on suhtauduttava varauksella.

*Opiskelijat voivat myös opiskella *itsensä kehittymisen* vuoksi. He ovat avoimen yliopiston vanhimpia opiskelijoita, yli 54-vuotiaita. Osa heistä on eläkkeellä, osa vielä työelämässä. Heidän äitiensä koulutustaso on matala. Oma koulutustaso, sosioekonominen asema, sukupuoli ja isän koulutustaso eivät olleet tilastollisesti merkittäviä erontekijöitä, eli ne vaihtelevat laajalti opiskelijoiden keskuudessa. Tähän motiiviluokkaan kuuluville opinnot ovat esimerkiksi harrastus tai sosiaalinen näyttäminen. Osa heistä haluaa kokeilla jotakin uutta tai saada mielekästä tekemistä itselleen. Osa haluaa pysyä mukana maailmalla tapahtuvista asioista, parantaa yleissivistystään tai tavata uusia ihmisiä. Itsensä kehittymisen vuoksi opiskelevissa onkin paljon samankaltaisuuksia muun muassa Rinteen ym. (2003) jaottelun elämäntapaopiskelijoiden ryhmään verrattuna, joskin näkökulma on hieman erilainen. Samankaltaisuuksia on myös Haltian ym. (2014) itsensä kehittäjien ryhmässä. Heidän taustansa, motiivinsa ja ikänsä ovat samankaltaiset. Opinnot voivat olla heille vapaaehtoista toimintaa, millä ei saavuteta mitattavaa käytännön hyötyä, kuten uralla etenemistä.

Opintomotiiveja tarkastellessa pitää kuitenkin muistaa, että sisäiset ja ulkoiset motivaatiot ovat usein kietoutuneita toisiinsa, eikä opintojen syyt ole aina yksioikaisesti eksplikoitavissa. Opiskelijoilla voi olla lukuisia erilaisia opintomotiiveja samanaikaisesti. Tuloksia tarkastellessa ei pidä myöskään unohtaa kerättävän tiedon luonnetta. On todettu, että yksilöiden asenteisiin ja näkökulmiin liittyvien kysymysten vastauksissa voi ilmetä epäjohdonmukaisuuksia (Alkula ym. 1994, 121).

9 POHDINTA

Seuraavissa luvuissa esitellään tutkimuksesta tehdyt johtopäätökset ja käsitellään tutkimuksen luotettavuutta reliabiliteetin ja validiteetin näkökulmasta. Viimeiseksi pohditaan jatkotutkimusaiheita.

9.1 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada ajankohtaista, kattavaa tietoa avoimen yliopiston opiskelijoiden taustoista sekä opintomotiiveista. Avoimen yliopiston opiskelijoiden määrä on kasvanut nousujohteisesti viime vuosien aikana, ja avoin yliopisto on tällä hetkellä suosittu kuin koskaan (Vipunen 2020). Tutkimuksen tavoitteena olikin selvittää avoimen yliopiston nykytilaa – minkälaista väestöä avoimessa yliopistossa opiskelee vuonna 2018, ja minkälaiset heidän opintomotiivinsa ovat opiskella avoimessa yliopistossa. Lisäksi tutkittiin opiskelijan iän, sukupuolen, koulutustason, sosioekonomisen aseman ja vanhempien koulutustason yhteyksiä opiskelijan opintomotiiveihin.

Tutkimuksen tulosten perusteella suurin osa opiskelijoista on naisia, mutta heidän ikänsä ja koulutustasonsa on hieman kohonnut aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Suurin osa avoimen yliopiston opiskelijoista on sosioekonomiselta statukseltaan opiskelijoita, työntekijöitä tai ylempiä toimihenkilöitä. Työntekijöiden osuus on kasvanut vuosituhannen vaihteeseen nähden, samoin opiskelijoiden palkkataso on noussut. Lisäksi opiskelijoiden vanhempien koulutustaso on kohonnut verrattuna 2000-luvun alun tietoihin. Yleisimmät koulutusalat avoimessa yliopistossa ovat edelleenkin kasvatustieteelliset, yhteiskuntatieteelliset ja humanistiset aineet, mutta niiden rinnalle ovat nousseet psykologian ja kauppatieteiden oppiala. Opiskelijoista suurin osa maksaa opintonsa itse, mutta myös puoliso, vanhemmat, työnantaja tai esimerkiksi ammattiliitto ovat olleet mukana kustantamassa avoimen yliopiston kursseja. Lisäksi avoimen yliopiston opiskelijoiden kansainvälisyys on yleistynyt.

Opiskelijoiden koulutustason nousu voi kieliä siitä, että avoin yliopisto tavoittaa edelleenkin niitä, joilla on korkea koulutuspääoma jo entuudestaan. Tulee kuitenkin huomioida, että myös väestön koulutustaso on yleisesti noussut. Jos avoin yliopisto tavoittaa pääasiassa korkean koulutuspääoman omaavia henkilöitä, voidaan avoimen yliopiston ajatella uusintavan koulutukseen iskostunutta uusintamekanismia, koulutuksen kasautumista. Myöskään silloin avoin yliopisto ei ilmene niinkään toisen mahdollisuuden tarjoajana, vaan pikemminkin työssä tarvittavan osaamisen päivittämisen tarjoajana. Tosin nuorille tutkintotavoitteellisille, joille pääsy korkeakoulutukseen ei ole vielä mahdollistunut, avoin yliopisto vaikuttaa toteuttavan perusideologiaansa toisen mahdollisuuden antajana.

Kuten tässäkin tutkimuksessa havaitaan, avoimen yliopiston opintoja voidaan hyödyntää elämän erilaisissa vaiheissa (Piesanen 1999b, 14; Rinne ym. 2003, 44). Avoin yliopisto vastaa erilaisten ihmisten kysyntään ja palvelee monin eri syin opiskelevia yksilöitä. Tutkimuksessa löydettiin viisi erilaista opintomotiiviluokkaa: tutkintotavoitteellisuus, opintoihin jonotus, ammatillinen hyöty, ammatillinen kehittyminen sekä itsensä kehittäminen. Avointa yliopistoa käytetäänkin lukuisin eri tavoin opiskelijoiden sisäisten ja ulkoisten motiivien saavuttamiseksi. On huomioitava, että tutkimuksessa tehdyt motiiviluokat voivat olla osittain päällekkäisiä ja opiskelijoilla saattaa olla lukuisia eri motiiveja samanaikaisesti. Tutkimuksen perusteella opiskelijoiden ikä, sukupuoli, koulutustaso, sosioekonominen asema ja vanhempien koulutustasot liittyvät eri tavoin motiiviluokkien esiintyvyyteen.

Tämän tutkimuksen tuloksissa korostuu tutkintotavoitteellisuuden muuttuminen verrattuna 2000-luvun tutkimuksiin. Ennen tutkintotavoitteellisiksi profiloituivat ensisijaisesti nuoret, joilla ei ole vielä ammatillista koulutusta pohjanaan. Tämän tutkimuksen tutkintotavoitteellisuuden motiiviluokkaa tarkastellessa kuitenkin huomataan, että yhä vanhemmat opiskelevat tutkintotavoitteellisista syistä. Tutkintotavoitteellisuus on tilastollisten testien mukaan yleisintä työntekijöiden ja alempien toimihenkilöiden keskuudessa. Tutkintoa havittelevien vanhempien koulutustasot ovat matalia, mikä on myös poikkeavaa aiempiin tutkimustuloksiin nähden. Tästä voidaan päätellä, että nuorten lisäksi myös aikuiset opiskelijat pyrkivät yhä useammin saavuttamaan yliopistollisen tutkinnon, esimer-

kiksi avoimen väylän kautta. He voivat olla hyvittämissä menetettyjä koulutusmahdollisuuksiaan tai hakemassa toista tutkintoa itselleen. Tällä hetkellä käynnissä olevassa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa ”Toinen reitti yliopistoon” (TRY) kehitetään vaihtoehtoisia reittejä korkeakoulutasoisiin opintoihin. Hankkeessa kohdistetaan huomio avoimeen väylään, jota yritetään kehittää yhä toimivammaksi ja laajemmaksi koulutusmahdollisuudeksi. (Haltia & Lahtomaa 2019, 229; TRY 2019.) Perinteisen tutkintotavoitteellisuuden rinnalle on noussut myös varmistuminen omasta alasta avoimen yliopiston avulla menettämättä ensikertalaisuusstatusta korkeakoulujen valintamenetelmissä.

Tulosten perusteella avoimessa yliopistossa opiskellaan todennäköisimmin ammattiin liittyvien syiden vuoksi (taulukko 5, s. 56). Moni opiskelija haluaakin päivittää osaamistaan tai tavoitella parempaa työmarkkina-asemaa ja palkkaa. Työmarkkinoiden jatkuva muutos, kilpailun kiristyminen sekä työsuhteiden epävarmuus ovat uusliberalistisen, postmodernin yhteiskunnan piirteitä. (Jokinen & Luoma-Keturi 2006, 61–62; Rinne & Salmi 1998, 100; Usher 1999).). Aikaisemmin varmoina pidetyt työelämän muuttajat kuten ammatti, palkka, työura ja sama työpaikka harvoin enää vastaavat nykypäivän todellisuutta (Merrill 1999, 12). Muuttuvat työtehtävät ja työpaikat edellyttävät ihmisiltä liikkuvuutta, joustavuutta, muuntautumiskykyä ja jatkuvaa itsensä kehittämistä ja uuden oppimista (Enkenberg 2000; Edwards 1999, 36; Rinne & Salmi 1998). Nykypäivänä tarvitaan työntekijöitä, jotka hallitsevat itseään, osaavat reflektoida omaa osaamistaan ja jotka kykenevät vastaamaan odotuksiin ja vaatimuksiin (Lindblad 2001, 58). Tämä voi olla yksi syy, miksi avoimessa yliopistossa opiskellaan niin paljon ammattiin liittyvien syiden vuoksi.

Keski-ikäiset, aktiivisimmassa työuran vaiheessa olevat, osallistuvat muita ikäryhmiä useammin oman osaamisen ja ammattitaidon kehittämisen vuoksi aikuiskoulutukseen. Ammattitaidon kehittämistä voi olla esimerkiksi työtehtävien parempi hallitseminen, uranäkymien kehitys, tietojen ja taitojen kehittäminen, todistuksen saaminen ja työpaikan säilyttäminen. (Niemi ym. 2014, 109.) Tulos todettiin samaksi myös tässä tutkimuksessa. Aikuiskoulutustutkimuksessa todettiin lisäksi, että ainoastaan perusasteen suorittaneet osallistuivat aikuiskoulutukseen muita useammin siksi, että aikuiskoulutuksen avulla

heillä olisi paremmat mahdollisuudet ammatinvaihtoon tai todistuksen ja työpaikan saamiseen. Korkeasti koulutetut osaltaan eivät osallistuneet näistä syistä niin usein aikuiskoulutuksen piiriin, vaan he osallistuiivat aikuiskoulutukseen eniten työtehtävien paremman hallitsemisen ja uranäkymien kehittämisen vuoksi. (Niemi ym. 2014, 109.) Samankaltainen tulos saatiin myös tämän tutkimuksen analyysin pohjalta - ammatillista kehittymistä tavoittelevien opiskelijoiden koulutustaso oli korkea.

Tämän tutkimuksen perusteella avoin yliopisto vaikuttaa olevan vastaus jatkuvan muutoksen sietämiseen ja monipuolisempien tietojen ja taitojen hallintaan. Avoimen yliopiston opintojen toivotaan parantavan omaa asemaa työmarkkinoilla ja kehittävän yleisivistystä. Opintojen avulla etsitään myös luovia ideoita omaan alaan ja toivotaan opintojen auttavan uralla etenemistä. Jatkuva kouluttautuminen on elinikäisen oppimisen ideologiaa, jonka avoin yliopisto ja aikuiskoulutus parhaimmillaan mahdollistavat. Ehkä avointa yliopistoa pitäisikin ajatella pikemminkin ratkaisuna jatkuvaan työmarkkinoiden epävarmuuden sietoon ja mahdollisuutena itsensä kehittämiseen ja unelmiensa tavoitteeluun sen sijaan, että avoin yliopisto mielletään pelkästään toisen mahdollisuuden tarjoajaksi.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota kahteen eri asiaan: (1) miten luotettavia saadut tulokset ovat, eli miten hyvin ne vastaavat tutkitavan ilmiön todellisuutta sekä siihen, (2) saadaanko tutkimuksessa käytetyllä menetelmällä todella vastaukset esitettyihin tutkimusongelmiin. Mittausten pysyvyys ja virheetömyys eli reliabiliteetti ja mittausten pätevyys eli validiteetti auttavat tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. (Cohen & Manion & Morrison 2007, 146; Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 98–100.) Seuraavissa luvuissa esitellään reliabiliteettia ja validiteettia tämän tutkielman kannalta.

Tutkimuksen reliabiliteettia pohdittaessa tulee ottaa huomioon kyselylomakkeella saatua tiedon luonnetta. Yleisesti ottaen voidaan ajatella, että kaikkein luotettavinta tietoa saadaan tosiasioista. Hyvin suunniteltuun kyselylomakkeeseen vain harva ihminen vastaa

valheellisesti, kun heidän pitää kertoa oikeaa tietoa iästään, sukupuolestaan tai koulutuksestaan. Sen sijaan asenteisiin ja näkökulmiin liittyvissä vastauksissa jopa seitsemän vastausta kymmenestä saattaa sisältää epäjohdonmukaisuuksia. (Alkula ym. 1994, 121.) Tämän perusteella voidaan ajatella, että vastaajat ovat todennäköisesti vastanneet taustatietoihin liittyviin kysymyksiin melko todenmukaisesti.

Reliabiliteettiin ja validiteettiin liittyy se, että survey-tutkimuksesta kerättyjen tietojen pinnallisuutta on usein kritisoitu. Kuten tässäkin tutkimuksessa, niin survey-tutkimuksissa olennaista on, että vastaajat joutuvat vastaamaan valmiiksi muotoiltuihin kysymyksiin, ja yleensä he joutuvat valitsemaan vain yhden vaihtoehdon monen vastausvaihtoehdon joukosta. Vastatessaan kyselyyn osallistujat saattavat käsittää jotkin kysymykset eri tavalla, kuin tutkimuksen tekijät. Yleensä tutkijat eivät kuitenkaan pääse perehtymään siihen, mitä kyselyyn vastanneet ajattelevat ja minkälaisissa olosuhteissa he ovat. Lisäksi tutkimusanalyysissä jokaisen vastaajan vastaus tulkitaan yhtä olennaiseksi, ja tämän vuoksi survey-tutkimuksia on kritisoitu atomistisuudesta ja ylidemokraattisuudesta. (Alkula ym. 1994, 120–121.)

Useimmissa väittämiin liittyvissä mittareissa käytettiin viisiportaista Likert-asteikkoa, jota pidetään yleisimpänä mittarina määrällisissä tutkimuksissa. (Alkula ym. 1994, 134.) Cohenin ym. (2007) mukaan Likert-asteikkoon liittyy myös puutteita. Analyysia tehdessä vastausvaihtoehtojen oletetaan olevan yhtä suuria välimatkoiltaan, vaikka se ei välttämättä vastaa todellisuutta. Kyselyyn osallistujat usein välttelevät vastausskaalan ääripäitä ja toisaalta Likert-asteikon keskimäinen vaihtoehto ei varsinaisesti ota kantaa suuntaan eikä toiseen. (Cohen ym. 2007, 326–328.) Tämä tulee ottaa huomioon tutkimuksen tulosten yleistettävyydessä.

Tutkimuksen reliabiliteettia parantaa se, että samaa asiaa kysytään useammalla kysymyksellä. Tämä vähentää vastauksiin liittyvää virhettä. Lisäksi virheen mahdollisuus pienentyy, kun vastaajille annetaan mahdollisuus tarkentaa vastauksiaan avovastauksilla. (Alkula ym. 1994, 129; Cohen ym. 2007, 327.) Opintomotiiveja tutkittaessa tutkittava ilmiö operationalisoitiin kyselylomakkeeseen siten, että moni väittämä mittasi samaa opintomotiivia. Tämä osattiin tehdä, koska tutkijoilla oli etukäteistietoa tutkittavasta ilmiöstä sekä opintomotiiveja koskevien tutkimusten aikaisemmista tuloksista. Vastaajille annettiin myös mahdollisuus tarkentaa vastauksiaan avovastauksien avulla.

Tutkimuksen luotettavuutta parantaa myös otoskoon suuruus ($n=4709$). Vastaajien lukumäärän voidaan ajatella olevan riittävä tilastollisesti yleistettävän tiedon saamiseen. Otoskoon suuruus edesauttaa yleistettävien ja luotettavien tulosten saamista. (Hirsjärvi ym. 1997, 179; Metsämuuronen 2005, 615; Nummenmaa 2004, 343).

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tutkimalla myös summamuuttujien Cronbachin alfa-kerrointa. Sen avulla voidaan tutkia mittarin tai sen osioiden välistä sisäistä homogeenisuutta. Cronbachin alfa-kerroimen arvot olivat riittävän korkeita jokaisella summamuuttujalla (.68-.82) Vain yksi summamuuttuja viidestä sai alle .70:n alfa-kerroimen arvon, jota voidaan pitää yleisenä raja-arvona summamuuttujan luotettavuudelle. Reliabiliteettikerroin kuvastaa, minkälainen mittarin homogeenisuus ja stabiilius on, mikä vaikuttaa siten tutkimuksen reliabiliteettiin. Se kertoo sen, kuinka suuri osa mittariin kuuluvien muuttujien arvojen vaihtelusta perustuu todelliseen vaihteluun (varianssiin), eikä tulosten takana ole virhevarianssia eli mittausvirhettä. Mittarin luotettavuus ei kuitenkaan yksinään riitä takaamaan tutkimustulosten ja niiden tulkinnan tarkoituksenmukaisuutta eli pätevä mittarikaan ei auta, jos se mittaa jotakin muuta kuin sitä, mitä sen pitäisi. (Tähtinen & Isoaho 2001, 137–139.)

Reliabiliteettiin vaikuttaa lisäksi se, että pääkomponenttianalyysia tehdessä joitakin normaaliuden raja-arvoja tuli harkita uudelleen. Muuttujan riittävän normaaliuden tarkastelu perustuikin summamuuttujia muodostaessa raja-arvoihin $-2/2$, kun yleisenä sääntönä voidaan pitää raja-arvoa $-1/1$. Summamuuttujia muodostettaessa osioiden välinen korrelaation raja-arvo on yleisesti 0,6. Tässä tutkimuksessa jouduttiin joustamaan useamman muuttujan raja-arvon suhteen, jotta summamuuttujia voitiin käyttää. Summamuuttujia muodostaessa suoritettiin kuitenkin karsintaa väittämien sisällön ja rinnakkaislatausten perusteella, mikä parantaa tutkimuksen reliabiliteettia.

Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttaa se, että osa vastaajista jätti vastaamatta koulutusaloihin liittyviin kysymyksiin. Erittäin tärkeää tietoa jäikin siis joltain osin saamatta, mikä saattoi myös vääristää saatuja tuloksia suuntaan tai toiseen. Vastaamatta jättäminen voidaan ajatella myös puuttuvina tietoina. Puuttuva tieto voi olla merkki mittauksen epäonnistumisesta, jolloin havainnon arvo olisi voitu määrittää kyseisellä muuttujalla, mutta jostakin syystä siinä ei olla onnistuttu. Vastaaja on kuitenkin voinut myös epähuomiossa jättää vastaamatta. (Alkula ym. 1994, 87.) Vastaamatta jätettiin erityisesti kysymykseen,

jossa tiedusteltiin, kuinka paljon vastaajat olivat opiskelleet tietyn oppialan kursseja (ei ollenkaan opintoja; yksittäisiä kursseja; perusopinnot; aineopinnot ja syventäviä opintoja). Jokaisen koulutusalan kohdalla noin 20% jätti vastaamatta kysymykseen. Pohdittavaksi jääkin, olivatko kysymykseen vastaamatta jättäneet juuri heitä, jotka eivät olleet opiskelleet näiden koulutusalojen opintoja, vai olivatko he muutoin vain jättäneet vastaamatta kysymykseen.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös validiteetti. Validius määritellään useimmiten mittarin kyvyksi mitata sitä, mitä se on tarkoitettu mittaamaan. Validiteettiin liittyy olennaisesti operationalisointi ja sen onnistuminen tutkimuksessa. Validiteetti voidaan jakaa sisällölliseen validiteettiin sekä rakennevaliditeettiin. Niissä on kuitenkin kyse samasta asiasta, eli tutkimustulosten sopivuudesta, yleistettävyydestä ja käyttökelpoisuudesta sekä tuloksista tehtyjen päätelmien mielekkyydestä, mutta niitä tarkastellaan vain eri näkökulmista. (Alkula ym. 2002, 87–94; Erätuuli ym. 1994, 97–109; Tähtinen & Isoaho 2000, 137.)

Rakenteelliseen validiteettiin liittyy se, että tutkimuksessa käytetyn käsitteen voi aikaisempien tutkimustietojen valossa olettaa olevan yhteydessä johonkin tunnettuun ja hyvin mitattavissa olevaan toiseen käsitteeseen. Rakennevaliditeetin käyttö on teoriapohjaista. Kun kohteena olevaa ilmiötä on aikaisemmin tutkittu, on tutkijalla tiettyjä odotuksia tuloksista aikaisempien tutkimusten pohjalta. Odotusten täyttyminen antaa silloin tukea tutkimuksen luotettavuudelle. (Erätuuli ym. 1994, 107–108). Tämän tutkimuksen tulokset ovat suurimmaksi osaksi linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa, joita on esitelty luvuissa 2, 3, 4 ja 5.

Tutkimuksen validiteettia parantaa se, että laadittavat kysymykset ovat mahdollisimman lähellä vastaajien arkipäivää ja kokemusmaailmaa. (Alkula ym. 1994, 128.) Tässä tilanteessa jokainen heistä oli opiskelijana avoimessa yliopistossa, joten tutkittava ilmiö oli osa kyselyyn vastanneiden arkipäivää.

Validiteettiin liittyy monia näkökulmia, ei pelkästään mittaamisen luotettavuus. Cronbach (1989) esittää, että validointiin liittyy seuraavat tarkastelukulmat: (1) *funktio-naalisuus*: mittavälineen on toimittava kohteena olevilla henkilöillä. Tässä tilanteessa

avoimen yliopiston opiskelijat oletettavasti ymmärsivät mittaamisen tarkoituksen ja pitivät siihen osallistumista järkevänä, koska se koski heitä itseään; (2) *poliittisuus*: tutkimuksella tulee olla merkitystä, ja sen pitää olla edes jossain määrin vastaajien mielestä tärkeää. Tutkimusprojektin tuloksia voidaan käyttää avoimen yliopiston kehittämis-työssä, mikä ilmaistiin myös vastaajille toimitetussa saatekirjeessä; (3) *operationaali-suus*: mittavälineellä tulee saada selville mitattavien suoritusaste mittauksessa. Tässä tilanteessa strukturoitu survey-tutkimusmenetelmä vastaa tutkimusongelmiin parhaiten; (4) *ekonomisuus*: tiedonhankinnan työläyden tulee olla järkevässä suhteessa saatavaan hyötyyn. Tässä tutkimuksessa käytettiin sähköistä kyselyä, joka on taloudellinen ja tehokas tapa aineistonkeruuseen; (5) *selittäminen*: kohteen tulee kuvata teoreettista käsitettä. Jos samaa käsitettä tai siihen läheisesti liittyvää käsitettä on jo tutkittu, saadaan siitä hyvä perusta tutkimukselle. (Erätuuli ym. 1994, 106–108.) Tämän tutkimuksen aihepiirejä ja käsitteitä on tutkittu aiemmissa tutkimuksissa, kuten Rinteen, Jauhiaisien, Tuomiston, Alho-Malmelinin, Halttusen ja Lehtosen (2003) syväluotaavassa tutkimuksessa; Haltian, Leskisen, Rahialan (2014) tutkimuksessa; Haapakorven (1994) tutkimuksessa; Kekäläisen ja Ruuskan (2010) tutkimuksessa sekä lukuisissa muissa tutkimuksissa.

9.3 Jatkotutkimusaiheet

Suomen avoin yliopisto ei myönnä opiskelijoilleen tutkintoja, kuten useiden muiden maiden avoimet yliopistot myöntävät. Sen tähden kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen avoin yliopisto ei vastaa sen käsitteen varsinaista merkitystä. (Piesanen 2005, 22.) Kuitenkin avoimessa yliopistossa opiskelee suuri joukko opiskelijoita, jotka ovat tutkintotaivoitteisia. Suurin osa heistä hakee yliopistoon kuitenkin yliopiston normaalivalinnassa, eikä tehottomaksikin luonnehditun avoimen väylän kautta (esim. Rinne ym. 2003).

Osassa avoimen yliopiston koulutusaloista on mahdollisuus suorittaa kaikki kandidaatin tutkintoon vaadittavat opinnot. Päästessään yliopistoon avoimen väylän kautta tai normaalivalinnassa opiskelija saa melko todennäköisesti hyväksi luettua aikaisemmat opinnot tutkintoonsa. Nähtäväksi jääkin avoimen yliopiston rooli tulevaisuudessa – tehostuuko avoimen väylän käyttö käynnissä olevan tutkimushankkeen myötä (TRY 2019) tai

muuttuuko avoin yliopisto tutkintoja myöntäväksi opiskelupaikaksi? Epäilemättä avoimen yliopiston roolin muuttuminen vaikuttaisi monin tavoin korkeakoululaitoksimme toimintaan. On esimerkiksi arvioitu, että avoin yliopisto tutkintojen myöntäjänä olisi resurssien tuhlausta (esim. Melin & Weckroth 1995). Toisaalta kuitenkin korkeakoulutuksen kysyntä on lisääntynyt Suomessa ja muualla Euroopassa (Piesanen 2005, 22; OECD 1994). Aiheeseen vaaditaan lisäselvityksiä ja se olisi hyvä aihe jatkotutkimukselle.

Toinen mielekäs aihe jatkotutkimukselle on niiden opiskelijoiden kohtalo, jotka ovat opiskelemassa avoimessa yliopistossa ensikertalaisuusstatuksen menettämisen pelon vuoksi. He ovat todennäköisesti nuoria, juuri toisen asteen koulutuksesta valmistuneita, jotka haluavat varmistua opiskelemastaan alasta ennen tutkinto-opiskelijaksi hakeutumista. Tutkimuksen kohteena voisi olla, onko heidän opiskelunsa avoimessa lisännyt väylähakijoiden määrää, tai onko tätä ryhmää jo huomioitu yliopiston tutkinto-ohjelmien opintojen keskeyttämismäärissä. Tämän ryhmän olemassaolo on ajankohtaista ja uutta, eikä heistä ole vielä tutkimustietoa tarpeeksi. Toinen reitti yliopistoon (TRY 2019) -hankkeen työpaketissa kehitetään näyttöreitittä, jonka kohderyhmänä on toisen asteen opiskelijat. Sen tavoitteena on tutustuttaa ja orientoida opiskelijoita korkeakouluopintoihin. Nähtäväksi jää, toteutuuko näyttöreitti ja auttaako se opiskelijoita varmistumaan tulevasta koulutusalaista, jota haluaa opiskella.

Lisäksi olisi mielekästä tutkia avoimen yliopiston kansainvälisyysnäkökulmaa. Tämän tutkimuksen perusteella avoin yliopisto on kansainvälistynyt vuosien saatossa, sillä sen kursseilla opiskelee myös muun kielisiä opiskelijoita ja henkilöitä, jotka ovat syntyneet Suomen ulkopuolella. Miten he ovat päätyneet avoimen yliopiston opiskelijoiksi ja miten he kokevat opinnot? Minkälaisia kanavia pitkin he ovat kuulleet opinnoista? Mitä hyötyjä he kokevat saavansa opinnoista? Tulisiko avoimen yliopiston kurssitarjontaan lisätä englannin kielisiä kursseja?

Avoimen yliopiston opiskelijamäärät ovat kasvaneet viime vuosina merkittävästi (Vipunen 2020). Jää pohdittavaksi, miksi opiskelijamäärät ovat kasvaneet juuri nyt, ja onko kasvaviin koulutusmääriin reagoitu avoimen yliopiston kurssitarjonnassa? Avoimen yliopiston roolin muuttuminen tai muuttumattomuus Suomen korkeakoulutuksen kentällä

2020-luvulla jää nähtäväksi. Yllä olevat aiheet olisivat kuitenkin mielekkäitä aiheita jatkokutkimukselle, sillä ne toisivat olemassa oleviin tutkimustietoihin uudenlaisen näkökulman ja auttaisivat avoimen yliopiston kehittämistyössä.

Lähteet

Ahmed, W., & Bruinsma, M. 2006. A structural model of self-concept, autonomous motivation and academic performance in cross-cultural perspective. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology* 10 (3), 551–576.

Alho-Malmelin, M. 2010. Avointa väylää maisteriksi. Tutkimus avoimessa yliopistossa opiskelleista ja väylän kautta korkeakouluun tulleista opiskelijoista. Turun yliopiston julkaisuja.

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Antikainen, A. 2006. In Search of the Nordic Model in Education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), pp. 229–243.

Avoimen Foorumi. Viitattu 11.12.2017 <http://www.avoimenfoorumi.fi/>

Boeren, E., Nicaise, I. & Baert, H. 2010. Theoretical models of participation in adult education: the need for an integrated model. *International Journal of Lifelong Education* 29(1), 45–61.

Boeren, E., Holford, J., Nicaise, I. & Baert, H. 2012. Why do adults learn? Developing a motivational typology across 12 European countries. *Globalisation, Societies and Education* 10 (2), 247–269.

Boudard, E. & Rubenson, K. 2003. Revisiting major determinants of participation in adult education with a direct measure of literacy skills. *International Journal of Educational Research* 39 (3), 265–281.

Cachioni, M., Ordonez, T.M., Lima da Silva, T.B., Tavares Batistoni, S.S., Sanches Yassuda, M., Caldeira Melo, R., Rodrigues da Costa Domingues, M.A. & Lopes, A. 2014. Motivational Factors and Predictors for Attending a Continuing Education Program for Older Adults, *Educational Gerontology*, 40:8, 584–596.

Castren, R. 1997. Avoimen yliopiston opiskelijamuotokuva. Seuranta lukuvuonna 1993-94 avoimessa yliopistossa opiskelleista. Helsingin yliopisto. Avoin yliopisto.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. 2007. Research Methods in Education. 6th edition. London: Routledge Falmer.

Courtney, S. 1992. Why Adults Learn: Towards a Theory of Participation in Adult Education. London: Routledge

Deci, E. L., & Ryan, R. M. 2000. The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self determination of behaviour. Psychological Inquiry 11, 319–338.

Desjardins, R. & Rubenson, K. 2013. Participation Patterns in Adult Education: the role of institutions and public policy frameworks in resolving coordination problems. European Journal of Education 48(2), 262–280.

Edwards, R. 1999. Lifelong Learning and a New Age at work. S. 31–45. Teoksessa: Lifelong Learning and Continuing Education. What is a learning society? Toim. P. Oliver, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.

Enkenberg, J. 2000. Oppimisesta ja opetusmalleista yliopistokoulutuksessa. S. 7–33. Teoksessa J. Enkenberg, Väisänen & Savolainen (toim.) Opettajatiedon kipinöitä. Kirjoituksia pedagogiikasta. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.

Erätuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1994. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät ihmistieteissä.

Giddens, A. 1990. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity.

Giddens, A. 1991. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity.

Haapakorpi, A. 1994. *Avoimen yliopiston opiskelijamuotokuva lama-Suomessa. Selvitys opiskelijoiden taustasta, motiiveista ja suunnitelmista työllisyyspoliittisin perustein järjestetyssä avoimessa yliopistossa*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Haltia, N. 2012. *Yliopiston reunalla. Tutkimus suomalaisen avoimen yliopiston muotoutumisesta*. Turun yliopiston julkaisuja.

Haltia, N., Leskinen, L. & Rahiala, E. 2014. *Avoimen korkeakoulun opiskelijamuotokuva 2010-luvulla: opiskelijoiden taustojen, motiivien ja koettujen hyötyjen tarkastelua*. *Aikuiskasvatus* 4/2014

Haltia, N. 2015. *Avoimen yliopiston väylä siltana avoimen ja tutkintokoulutuksen välillä*. *Kasvatus & Aika* 9 (3), 37–51.

Haltia, N. & Lahtomaa, M. 2019. *Toinen reitti yliopistoon. Millaisia polkuja aikuisille?* *Aikuiskasvatus: aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti*, 39(3), 229–237.

Havén, H. & Syvänperä, R. 1983. *Aikuiskoulutukseen osallistuminen 1980*. Helsinki: Tilastokeskus: Valtion painatuskeskus

Heikkilä, T. 2010. *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita Prima Oy

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kirjayhtymä

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2012. *Tilastolliset menetelmät*. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Houle, C. O. 1988. *The inquiring mind: A study of the adult who continues to learn*. 2. ed. Madison, Wis.: University of Wisconsin press.

Hyvärinen, A-L. 2006. *Avoimen yliopiston väylä – koulutuspolku yliopistoon*. Joensuu yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Sosiologian laitos. Lisensiaattitutkimus.

Hännikäinen, I. 1989. *Sosiaalipolitiikan avoin korkeakouluopetus Helsingin yliopistossa: Selvitys sosiaalipolitiikan opetuskokeilusta lukuvuonna 1987-1988*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen raporteja ja selvityksiä 6/1989

Isoaho, H., Kivinen, O. & Rinne, R. 1990. *Nuorten koulutus ja kotitausta*. Tutkimuksia 171. Helsinki: Tilastokeskus

Isopahkala-Bouret, U. 2017. *Benefits of higher education in mid-life: A life course agency perspective*, *Journal of Adult and Continuing Education*, 23(1), 15–31.

Jauhiainen, A., Tuomisto H. & Alho-Malmelin, M. 2003. *Aikuisopiskelun monet merkitykset muutosten yhteiskunnassa. Avoimen yliopiston opiskelija 2000-luvun alussa*. Teoksessa P. Sallila (toim.) *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus*. Aikuiskasvatuksen 44. vuosikirja. Vantaa: Kansanvalistusseura, 169–193.

Jauhiainen, A., Nori, H. & Alho-Malmelin, M. 2007. *Various Portraits of Finnish Open University Students*. *Scandinavian Journal of Education Research*. Vol. 51, No. 1. 23–39.

Jokinen, E. & Luoma-Keturi, N. 2006. *Elinikäisestä oppimisesta välineitä itsensä toteuttamiseen työelämässä*. S. 61–79. Teoksessa: *Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen*. Toim. J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne, & A. Suikkanen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kekäläinen, U. & Ruuska, A. 2010. *Avoimen yliopiston opinnoilla kohti akateemista asiantuntijuutta ja työelämäosaamisen vahvistumista*. *Peda-Forum* 1/2010

Kess, P., Hulkko, K., Jussila M., Kallio, U., Larsen S., Pohjolainen, T. & Seppälä, K. 2002. Suomen avoin yliopisto: avoimen yliopisto-opetuksen arviointiraportti. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja. Helsinki: Edita

Kivinen, O. & Rinne, R. 1995. Koulutuksen periytyvyys. Nuorten koulutus ja tasa-arvo Suomessa. Koulutus 1995: 4. Helsinki: Tilastokeskus

Lauren, T. & Nurmi, K.E. 1986. Avoimeen korkeakouluopetukseen osallistuvien opiskelumotivaatio. Avoimen korkeakouluopetuksen opetusmuotojen kehittämissuunnitelman 3. osaraportti. Helsingin yliopisto: Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Lehtiö, E. 1995. Avoimesta yliopistosta tutkintoon?: Selvitys 60 opintoviikon väylän käytön mahdollisuuksista Helsingin yliopistossa. Helsinki: Helsingin yliopiston täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskus.

Lehtiö, E. 1997. Tieto lisää tiedonjanoa: Selvitys avoimessa yliopistossa yli 60 opintoviikkoa suorittaneista opiskelijoista. Lahti; Helsinki: Helsingin yliopisto, avoin yliopisto.

Lehtonen, H. & Tuomisto, J. 1972. Aikuiskoulutukseen osallistuminen: Teoreettinen prosessimalli. Tampere: Tampereen yliopisto, aikuiskasvatuksen laitos.

Lehtonen, H. & Tuomisto, J. 1973. Aikuiskoulutus Suomessa: Käsitteet ja käyttö. Tampere: Tampereen yliopiston tutkimuslaitos.

Lindblad, S. 2001. Koulutus ja sen muuttuvat merkitykset pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa. Löydöksiä ja fragmentteja koulutusta koskevasta tutkimuksesta. Teoksessa: A. Jauhiainen, R. Rinne & J. Tähtinen (toim.) Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 45–72.

Lohikoski, S. 2008. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelija: Profiiliselvitys 2006-2007. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulun raportteja.

Mannisenmäki, E. & Manninen, J. 2004. Avoimen yliopiston verkko-opiskelijan muotokuva: Tutkimus opetuksesta, opiskelusta ja opiskelijoista verkossa. Helsinki: Palmenia.

Marshall, G., Swift, A. & Roberts, S. 1997. Against the odds?: Social class and social justice in industrial societies. Oxford: Clarendon Press

Melin, H. & Weckroth, K. 1995. Avoin yliopisto?: TYT-opiskelun taustaa ja tulevaisuutta. Tampere: Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Merrill, B. 1999. Degrees of Adult Participation: Lifelong Learning in European Universities. S. 9-29. Teoksessa: Lifelong and continuing Education. What is a Learning Society. Toim. P. Oliver. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.

Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.

Müller, R. & Repo, S. 2013. Careerists or Educational Aspirants? – (Re-)entry of European Lifelong Learners into Higher Education. Issue 2/201
<https://elmmagazine.eu/issue-2-2013/careerists-or-educational-aspirants-re-entry-of-european-lifelong-learners-into-higher-education1/>

Naumanen, P. & Silvennoinen, H. 2010. Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa J. Erola (toim) Luokaton Suomi?: Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus. 67–88.

Niemi, H. & Ruuskanen, T. & Seppänen, T. 2014. Osallistuminen aikuiskoulutukseen vuonna 2012. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisu-luettelo/ykou_aku_201200_2014_12393_net.pdf

Nieminen, H. 1990. Aikuisopiskelu naisen elämäkokonaisuudessa, opiskeluun liittyvät motiivit ja niiden muuttuminen. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nori, H. 2011. Keille yliopiston portit avautuvat? Tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenaloille valikoitumisesta 2000-luvun alussa. TURUN YLIOPISTON JULKAISUJA SARJA - SER. C OSA - TOM. 309.

Nummenmaa, L. 2004. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.

OECD 2008. Tertiary Education for the Knowledge Society. Volume 2. Special Features: Equity, Innovation, Labour Market, Internationalisation. Viitattu 7.5.2018. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/41266759.pdf>

Opintopolku 2019. Viitattu 10.9.2019. <https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/yhteishaku/korkeakoulujen-yhteishaku/ensikertalaiskiintio/>

Pellinen, P. 2001. Aikuiskasvatuksen ammatillistuminen: Katsaus aikuisoppilaitosten tehtäväkuvan historialliseen muotoutumiseen 1900-luvulla. Turku: Turun yliopisto.

Piesanen, E. 1995. Nuori aikuinen avoimessa yliopistossa: A young adult in the open university. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Piesanen, E. 1996. Avoin yliopisto nuoren aikuisen uranäkemyksen muotoutumisessa. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Piesanen, E. 1999a. Avoin yliopisto alle 25-vuotiaiden opiskelijoiden koulutus- ja työuran kehittämisessä. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Piesanen, E. 1999b. Avoin yliopisto yksilöllistyvän yhteiskunnan markkinoilla. Koulutus- ja työmarkkinapolitiikan 'pelinappula' vai nuoren aikuisen mahdollisuus? Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Piesanen, E. 2005. Yliopisto-opiskelijaksi vaihtoehtoisin poluin: näkökulmia ammatillisten ja avoimen yliopiston opintojen kautta yliopisto-opiskelijaksi siirtymisestä. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Puttonen, H. 1995. Avoimen yliopiston monitahoiset motiivit. MALU-projektin lähtökohdat ja opiskelijatutkimus. Jyväskylän yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus, Avoin yliopisto. Jyväskylä: Yliopistopaino

Rinne, R. & Salmi, E. 1998. Oppimisen uusi järjestys: Uhkien ja verkostojen maailma koulun ja elämänmittaisen opiskelun haasteena. Tampere: Vastapaino.

Rinne, R. & Vanttaja, M. 1999. Suomalaista aikuiskoulutuspolitiikkaa: Muutoksia ja jännitteitä 1980- ja 1990-luvuilla. Helsinki: Opetusministeriö.

Rinne, R., Jauhiainen, A., Tuomisto, H., Alho-Malmelin, M., Halttunen, N. & Lehtonen, K. 2003. Avoimen yliopiston opiskelija – kokovartalokuvasta eriytyneisiin muotokuvaan. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A: 200

Rinne, R. 2014. Kulttuurinen pääoma ja koulutuksen periytyvyys. Teoksessa S. Pulkkinen & J. Roihuvuo (toim.) Erkanevat koulutuspolut – koulutuksen tasa-arvon tila 2010-luvulla. Espoo: Suomen ylioppilaskuntien liitto, 22–49.

Roths, A., Lemos, M & Gonçalves, T. 2014. Motives and beliefs of learners enrolled in adult education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 112, 939–948.

Salmensuu, K. 1994. Arvosanaopiskelua huviksi ja hyödyksi: Tutkimus avoimessa korkeakoulussa pitkään opiskelleiden kokemuksista. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Seppälä, K. 1994. Koulutusyksiköistä osaamisverkostoihin: Korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskusten muutoksesta. Osa 1, Oheistoiminnasta laajaksi tehtäväkokonaisuudeksi : korkeakoulujen aikuiskoulutuksen tilastotarkastelu 1987-1992. Helsinki: Opetusministeriö.

Shavit, Y. & Blossfeld, H. 1993. Persistent inequality: Changing educational attainment in thirteen countries. Boulder: Westview Press

Shavit, Y., Arum, R., Gamoran, A. & Menahem, G. 2007. Stratification in higher education: A comparative study. Stanford, CA: Stanford University Press.

Silvennoinen, H. 2014. Käänteentekijät: aikuiskoulutuksen vaikuttajia 1980-luvulta 2010-luvulle. Teoksessa K. Kantasalmi & M. Nest (toim.) Valistajia, sivistäjiä, poliitikoja ja asiantuntijoita: näkökulmia aikuiskasvatuksen kentän vaikuttajiin. Tampere: Tampere University Press, 341–382.

Silvennoinen, H. & Lindberg, M. 2015. Aikuiskoulutukseen osallistuminen Suomessa. Aikuiskasvatus 4/2015

Suomen Tilastollinen Vuosikirja 2018. Tilastokeskus. 113. vuosikerta: Helsinki. Viitattu 5.12.2019. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/166749/yyti_stv_201800_2018_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tilastokeskus 2016. Viitattu 9.5.2018. [http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_tu-
lot.html](http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_tu-
lot.html)

TRY 2019. Toinen reitti yliopistoon. Viitattu 5.12.2019. <https://www.avoin.jyu.fi/fi/avoin-yliopisto/hankkeet/try>

Tähtinen, J. & Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia: Ensiasteleet kvantit-
aineiston käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Turku: Turun
yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Usher, R. 1999. Identity, Risk and Lifelong Learning. Teoksessa: Lifelong Learning and
Continuing Education. What is a learning society? Toim. Oliver, P. Aldershot: Ashgate
Publishing Ltd.

Vanttaja, M. 2000. Koulumenestyjien kotitausta, sosioekonominen asema ja tulotaso. Yh-
teiskuntapolitiikka 65 (2000): 1.

Varila, J. 1990. Monimuoto-opiskelija avoimessa korkeakouluopetuksessa. Sosiodemografiset ominaisuudet, osallistumissytyt ja monimuoto-opetuksen arviointi. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen tutkimuksia.

Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. Viitattu 7.1.2020. <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Avoin-yliopisto-opetus-ja-t%C3%A4ydennyskoulutus.aspx>

Liitteet

Liite 1: Kyselylomakkeen sisältö ja käyttötarkoitus

Selvittämisen kohde	Muuttujat kyselylomakkeessa	Tutkimuskäyttö
Vastaajien taustatiedot ja elämäntilanteet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukupuoli 2. Syntymävuosi 3. Asuinmaakunta 4. Määritä asuinpaikkasi alla olevan luokituksen mukaan 5. Äidinkieli 6. Synnyinmaa 7. Vanhempien synnyinmaat 8. Siviilisäätö 9. Asuuko kanssasi samassa taloudessa lapsia tai onko sinulla huollettavanasi lapsia? 10. Pääasiallinen toimintasi 	pro gradu -tutkielma, tutkimushanke
Vastaajien koulutustilanne, sosioekonominen ryhmä sekä taloudellinen tilanne	<ol style="list-style-type: none"> 11. Oletko tällä hetkellä tutkinto-opiskelijana? 12. Oletko suorittanut ylioppilastutkinnon? 13. Korkein koulutustasosi 14. Mihin sosioekonomiseen ryhmään koet kuuluvasi? 15. Kuukausittaiset bruttotulosi 	pro gradu -tutkielma, tutkimushanke
Vastaajan vanhempien sekä mahdollisen kumppanin koulutustaso sekä sosioekonominen ryhmä	<ol style="list-style-type: none"> 16. Puolisosi/avopuolisosi/kumppanisi korkein koulutustaso 17. Puolisosi/avopuolisosi/kumppanisi sosioekonominen ryhmä (ennen mahdollista eläkkeelle siirtymistä) 18. Puolisosi/avopuolisosi/kumppanisi kuukausittaiset bruttotulot 19. Isäsi korkein koulutustaso 20. Äitisi korkein koulutustaso 21. Isäsi sosioekonominen ryhmä (ennen mahdollista eläkkeelle siirtymistä) 22. Äitisi sosioekonominen ryhmä (ennen mahdollista eläkkeelle siirtymistä) 	pro gradu -tutkielma, tutkimushanke

Lapsuuden pää- oma	<i>Likert-asteikollinen seitsenosainen väittämäpat- teristo</i>	tutkimushanke
Avoimen yliopis- ton opinnot	<p>24. Minkä yliopiston vaatimusten mukaan opiskelet?</p> <p>25. Kuinka paljon olet opiskellut/opiskelet parhaillaan seuraavien koulutusaineiden opintojaksoja avoimessa yliopistossa? (oppiaineet luetteloitu) Merkitse laajin suorittamasi kokonaisuus.</p> <p>27. Minkä koet avoimessa yliopistossa itsellesi tärkeimmäksi koulutusalaksi ("pääaineeksi")?</p> <p>28. Missä opintosi ovat pääasiallisesti järjestetty?</p> <p>29. Avoimessa käytyjen opintojesi pääasiallinen järjestämistapa</p> <p>30. Kuinka monta opintopistettä olet suorittanut avoimessa yliopistossa tässä vaiheessa?</p>	pro gradu -tutkielma, tutkimushanke
Opintojen saavutettavuus ja opintojen rahoitus	<i>Likert-asteikollinen 23-osainen väittämäpat- teristo opintojen saavutettavuudesta avoimen yliopiston opintomaksujen maksaja</i>	tutkimushanke
Opiskelujen ta- voitteet	<p><i>Likert-asteikollinen 19-osainen väittämäpat- teristo:</i></p> <p>*Aion jatkaa tutkinto-opiskelijaksi yliopiston päävalinnan kautta.</p> <p>*Aion käyttää avoimen yliopiston väylää reititinä tutkinto-opiskelijaksi.</p> <p>*Aion hakea yliopistoon muussa kiintiössä tai erillisvalinnassa.</p> <p>*Opiskelen avoimessa yliopistossa sivuaineita tutkintooni.</p> <p>*Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua uralla etenemisessä.</p> <p>*Tavoitteenani on, että opiskelut parantavan palkkatasoani.</p> <p>*Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua alanvaihdossa.</p> <p>*Opiskelen, jotta oppisin uusia työhöni liittyviä tietoja ja taitoja.</p> <p>*Opiskelen avoimessa yliopistossa lisätäkseen yleissivistystäni.</p>	pro gradu -tutkielma, tutkimushanke

	<p><i>*Opiskelen, jotta saisin opinnoistani laajempia näkökulmia omaan työhöni.</i></p> <p><i>*Opiskelen avoimessa ollakseni roolimallina omille lapsilleni tai muille läheisilleni.</i></p> <p><i>*Opiskelen, jotta avoimen yliopiston opinnot parantaisivat mahdollisuuksiani työmarkkinoilla.</i></p> <p><i>*Opiskelen avoimessa yliopistossa, koska en saanut opiskelupaikkaa haluamastani tutkintokoulutuksesta.</i></p> <p><i>*Opiskelen, jotta saan mielekästä tekemistä itselleni.</i></p> <p><i>*Opiskelen tavatakseni muita ihmisiä.</i></p> <p><i>*Opiskelen, jotta saisin luovia ideoita omaan alaani.</i></p> <p><i>*Opiskelen, jotta pysyisin ajan tasalla maailmalla tapahtuvista asioista.</i></p> <p><i>*En halua menettää ensikertalaisuusstatustani opiskelijavalinnoissa, ja siksi opiskelen nyt avoimessa yliopistossa.</i></p> <p><i>*Opiskelen, koska haluan kokeilla jotain uutta.</i></p>	
Opintojen vaikutukset	<i>Likert-asteikollinen 26-osainen väittämäpat-teristo</i>	tutkimushanke
Avoimen yliopiston merkitys yleisesti	<i>Likert-asteikollinen kuusiosainen väittämäpat-teristo</i>	tutkimushanke

Liite 2: Saatekirje opiskelijoille välitettäväksi

Viestin aihe: Pyyntö osallistua avoimen yliopiston opiskelijoita koskevaan tutkimukseen

Hyvä avoimen yliopiston opiskelija,

Tämä sähköpostiviesti sisältää linkin sähköiseen kyselyyn, johon toivomme Sinun avoimen yliopiston opiskelijana vastaavan. [linkki]

Kysely tehdään osana valtakunnallista ”Avoimen yliopiston tehtävät ja merkitykset” -tutkimusta, jossa tarkastellaan laajasti avoimen yliopiston opiskelijoiden taustoja ja elämäntilanteita, opiskelun motiiveja ja koettuja hyötyjä sekä opiskelukokemuksia. Tutkimuksella saadaan tärkeää tietoa siitä, millaisia merkityksiä avoimen yliopiston opiskelulla on erilaisille opiskelijoille ja millaisena avoimen yliopiston tehtävä väestön kouluttajana toteutuu.

Riippumatta siitä, pidätkö itseäsi tyypillisenä tai epätyypillisenä avoimen yliopiston opiskelijana, toivomme, että vastaat tähän kyselyyn, jotta saamme mahdollisimman kattavasti kaikenlaisten avoimen yliopiston opiskelijoiden näkemykset tutkimukseen mukaan. Kysely sisältää taustakysymyksiä sekä strukturoituja kysymyksiä liittyen opiskeluun, opiskelun motiiveihin, koettuihin vaikutuksiin sekä laajemmin koulutukseen merkitykseen. Kyselyyn vastaamiseen kuluu noin 15 minuuttia.

Tutkimuksen tuloksista kirjoitetaan tieteellisiä artikkeleita ja aineistoa käytetään myös pro gradu -tutkielmassa. Tutkimuksen tuloksilla voidaan myös osallistua avointa yliopistoa koskevaan päätöksentekoon ja kehittämistyöhön, joten vastauksillasi pystyt vaikuttamaan siihen, millaista tietoa avoimesta yliopistosta näillä areenoilla on käytössä.

Tästä pääset kyselyyn: [linkki]

Sydämelliset kiitokset avustasi!

Ystävällisin terveisin

tutkimuksen tekijät Turun yliopiston kasvatustieteiden laitokselta

Nina Haltia, tutkijatohtori

Arto Jauhiainen, professori

Emma Tuomola, kasvatustieteen kandidaatti

Tutkimukseen ja kyselyyn liittyvät kysymykset ja tiedustelut: nina.haltia@utu.fi (Nina Haltia)

Turun yliopisto University of Turku

Kyselytutkimus avoimen yliopiston opiskelijoille

1. Sukupuoli

- Nainen
 Mies
 Muu

2. Syntymävuosi (pudotusvalikko)

3. Asuinmaakunta (pudotusvalikko)

- Uusimaa
Varsinais-Suomi
Satakunta
Kanta-Häme
Pirkanmaa
Päijät-Häme
Kymenlaakso
Etelä-Karjala
Etelä-Savo
Pohjois-Savo
Pohjois-Karjala
Keski-Suomi
Etelä-Pohjanmaa
Pohjanmaa
Keski-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaa
Kainuu
Lappi
Ahvenanmaa - Åland
Asun ulkomailla

4. Määritä asuinpaikkasi alla olevan luokituksen mukaan (pudotusvalikko)

Asun pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Vantaa, Espoo)

Asun muussa suuressa kaupungissa (esim. Turku, Tampere, Jyväskylä, Oulu)

Asun suuren kaupungin kehyskunnassa (esim. Raisio, Pirkkala, Kempele)

Asun pienessä kaupungissa (esim. Rauma, Imatra)

Asun taajamassa

Asun maaseudulla

Asun ulkomailla

5. Äidinkieli

suomi

ruotsi

jokin muu, mikä?

6. Oletko syntynyt Suomessa? Jos et ole, merkitse tekstikenttään synnyin-

maasi

Kyllä

En

7. Ovatto vanhempasi syntyneet Suomessa? Jos eivät ole tai toinen heistä ei ole, merkitse tekstikenttään maan nimi.

Molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomessa

Toinen vanhemmistani on syntynyt ulkomailla

Kumpikin vanhemmistani ovat syntyneet ulkomailla

8. Siviilisääty

Naimaton

Avio/avoliitto tai rekisteröity parisuhde

Eronnut

Leski

Muu, mikä?

9. Asuuko kanssasi samassa taloudessa lapsia tai onko sinulla huollettavanasi lap-

sia?

Kyllä, 1 lapsi

Kyllä, 2-3 lasta

- Kyllä, 4 lasta tai enemmän
- Ei lapsia

10. Pääasiallinen toimintasi

- Työssä
- Työtön
- Päätoiminen opiskelija
- Työllinen opiskelija
- Eläkeläinen
- Perhevapaalla
- Muu, mikä?

11. Oletko tällä hetkellä tutkinto-opiskelijana?

- En
- Kyllä, lukiossa
- Kyllä, ammatillisessa oppilaitoksessa
- Kyllä, ammattikorkeakoulussa
- Kyllä, yliopistossa

12. Oletko suorittanut ylioppilastutkinnon?

- Kyllä
- En

13. Korkein koulutustasosi

- Perusaste (kansakoulu tai peruskoulu)
- Ylioppilastutkinto tai osa lukiota
- Ammatillinen tutkinto
- Opistotasoinen koulutus
- Ammattikorkeakoulututkinto
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Alempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- Muu, mikä?

14. Mihin sosioekonomiseen ryhmään koet kuuluvasi?

- Yrittäjät
- Johtajat

- Ylemmät toimihenkilöt
- Alemmat toimihenkilöt
- Työntekijät
- Opiskelijat
- Eläkeläiset
- Olen työttömänä

15. Kuukausittaiset bruttotulosi (pudotusvalikko)

- alle 500 euroa
- 500-999 euroa
- 1000-1499 euroa
- 1500-1999 euroa
- 2000-2999 euroa
- 3000-3999 euroa
- 4000-4999 euroa
- 5000-5999 euroa
- yli 6000 euroa tai enemmän

16. Puolisoasi/avopuolisoasi/kumppanisi korkein koulutustaso

- Perusaste (kansakoulu tai peruskoulu)
- Ylioppilastutkinto tai osa lukiota
- Ammatillinen tutkinto
- Opistotasoinen koulutus
- Alempi ammattikorkeakoulututkinto
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Alempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- En tiedä/en halua vastata
- Muu, mikä?
- Minulla ei ole puolisoa/avopuolisoa/kumppania

**17. Puolisoasi/avopuolisoasi/kumppanisi sosioekonominen ryhmä
(ennen mahdollista eläkkeelle siirtymistä)**

- Yrittäjät
- Johtajat
- Ylemmät toimihenkilöt

- Alemmat toimihenkilöt
- Työntekijät
- Opiskelijat
- Työttömät
- En tiedä/en halua vastata
- Minulla ei ole puolisoa/avopuolisoa/kumppania

18. Puoliso/avopuoliso/kumppanisi kuukausittaiset bruttotulot

- alle 500 euroa
- 500-999 euroa
- 1000-1499 euroa
- 1500-1999 euroa
- 2000-2999 euroa
- 3000-3999 euroa
- 4000-4999 euroa
- 5000-5999 euroa
- yli 6000 euroa tai enemmän
- Minulla ei ole puolisoa/avopuolisoa/kumppania

19. Isäsi korkein koulutustaso

- Perusaste (kansakoulu tai peruskoulu)
- Ylioppilastutkinto tai osa lukiota
- Ammatillinen tutkinto
- Opistotasoinen koulutus
- Alempi ammattikorkeakoulututkinto
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Alempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- En tiedä/en halua vastata
- Muu, mikä?

20. Äitisi korkein koulutustaso

- Perusaste (kansakoulu tai peruskoulu)
- Ylioppilastutkinto tai osa lukiota
- Ammatillinen tutkinto

- Opistotasoinen koulutus
- Alempi ammattikorkeakoulututkinto
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Alempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta
- Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
- En tiedä/en halua vastata
- Muu, mikä?

21. Isäsi sosioekonominen ryhmä (ennen mahdollista eläkkeelle siirty-

mistä)

- Yrittäjät
- Johtajat
- Ylemmät toimihenkilöt
- Alemmat toimihenkilöt
- Työntekijät
- Opiskelijat
- Työttömät
- En tiedä/en halua vastata

22. Äitisi sosioekonominen ryhmä (ennen mahdollista eläkkeelle siirty-

mistä)

- Yrittäjät
- Johtajat
- Ylemmät toimihenkilöt
- Alemmat toimihenkilöt
- Työntekijät
- Opiskelijat
- Työttömät
- En tiedä/en halua vastata

23. Seuraavassa on väittämiä, jotka kuvaavat lapsuuden perhettäsi ja taustaasi. Valitse se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi. (1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Lapsuudenkodissani tultiin taloudellisesti hyvin toimeen.	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhemmilleni oli tärkeää, että menestyn koulussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Kodissani harrastettiin ns. korkeakulttuurisia (esim. käytiin teatterissa, museoissa jne.)	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani ovat kannustaneet minua asettamaan itselleni korkeita päämääriä.	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsuudenperheessäni arvostettiin koulutusta.	☐	☐	☐	☐	☐
Kotona keskusteltiin paljon ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista.	☐	☐	☐	☐	☐
Kotonani luettiin paljon.	☐	☐	☐	☐	☒

24. Minkä yliopiston vaatimusten mukaan opiskelet? (pudotusvalikko)

Aalto-yliopisto

Helsingin yliopisto

Itä-Suomen yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Lapin yliopisto

Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Oulun yliopisto

Svenska handelshögskolan

Taideyliopisto

Tampereen teknillinen yliopisto

Tampereen yliopisto

Turun yliopisto

Vaasan yliopisto

Åbo Akademi

25. Kuinka paljon olet opiskellut/opiskelet parhaillaan seuraavien koulutusaineiden opintojaksoja avoimessa yliopistossa? Merkitse laajin suorittamasi kokonaisuus.

naisuus.

	ei ollenkaan opintoja	yksittäisiä kurseja	perus- opin- not	aine- opinnot	syventä- viä opintoja
Teologinen	☐	☐	☐	☐	☐
Humanistinen	☐	☐	☐	☐	☐
Taideala	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvatusala	☐	☐	☐	☐	☐
Lääketieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Eläinlääketieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Hammaslääketieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Farmasia	☐	☐	☐	☐	☐
Kuvataideala	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkiala	☐	☐	☐	☐	☐
Teatteriala	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntatieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Terveystieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Psykologia	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppatieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Oikeustieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnontieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Maatalous-metsätieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐

Yhteiskuntatieteellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Teknistieteellinen	☐	☐	☐	☐	

26. Kirjoita alla olevaan tekstikenttään, jos haluat tarkentaa antamiasi vastauksia kysymykseen numero 25

27. Minkä koet avoimessa yliopistossa itsellesi tärkeimmäksi koulutusalaaksi ("pääaineeksi")?

- Teologinen
- Humanistinen
- Taideala
- Kasvatusala
- Lääketieteellinen
- Eläinlääketieteellinen
- Hammaslääketieteellinen
- Farmasia
- Kuvataideala
- Musiikkiala
- Teatteriala
- Liikuntatieteellinen
- Terveystieteellinen
- Psykologia
- Kauppatieteellinen
- Oikeustieteellinen
- Luonnontieteellinen
- Maatalous-metsätieteellinen
- Yhteiskuntatieteellinen
- Teknistieteellinen
- Jokin muu, mikä?

28. Missä opintosi ovat pääasiallisesti järjestetty?

- Kansalaisopistossa/työväenopistossa
- Kansanopistossa
- Kesäyliopistossa
- Yliopiston omana opetuksena

29. Avoimessa käytyjen opintojesi pääasiallinen järjestämistapa

- Lähiopetus
- Monimuoto-opetus (yhdistettynä lähi- ja etäopetus)
- Verkko-opinnot (opinnot järjestetty pääosin tai kokonaan verkkokursseina)
- Muu, mikä?

30. Kuinka monta opintopistettä olet suorittanut avoimessa yliopistossa tässä vaiheessa?

- 0 - 9 opintopistettä
- 10 - 24 opintopistettä
- 25 - 40 opintopistettä
- 41 - 59 opintopistettä
- 60 - 79 opintopistettä
- 80 - 119 opintopistettä
- 120 - 179 opintopistettä
- yli 180 opintopistettä

31. Seuraavassa on väittämiä siitä, minkälaisina koet opinnot. Valitse se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Minulla on avoimessa yliopistossa mahdollisuus opiskella itseäni kiinnostavia oppiaineita.	☐	☐	☐	☐	☐
Omalli paikkakunnallani on hyvät mahdollisuudet osallistua avoimen yliopiston opetukseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut riittävästi tietoa avoimen yliopiston opiskelumahdollisuuksista.	☐	☐	☐	☐	☐
Opintojen vähäinen tarjonta hidastaa opintojani.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen yliopiston opintomaksut ovat minulle edullisia.	☐	☐	☐	☐	☐
Tarvitsen muiden ihmisten taloudellista tukea maksaakseni opintomaksut.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen joutunut tinkimään opinnoistani työttömyysetuuden menettämisen uhalla.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen joutunut valikoimaan maksujen vuoksi vain tietyt avoimen kurssit, joita opiskelen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen menettänyt työttömyysetuteni avoimen yliopiston opintojen takia.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on mahdollista saada riittävästi kasvotusten tapahtuvaa opetusta opinnoissani.	☐	☐	☐	☐	☐
Haluaisin, että avoimen yliopiston opintojaksoja toteutettaisiin enemmän yhteisissä ryhmissä tutkinto-opiskelijoiden kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
Verkko-opinnot ovat minulle ainut mahdollisuus osallistua opetukseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Nykyiset opiskelumuotoni sopivat minulle hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu avoimessa yliopistossa on helpompaa kuin odotin.	☐	☐	☐	☐	☐

Opinnot ovat yllättäneet minut positiivisesti.	☐	☐	☐	☐	☐
Koen, että omat kykyni eivät riitä opinnoissa menestymiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla ei ole riittävästi aikaa paneutua opiskeluun.	☐	☐	☐	☐	☐
Yksinäisyys opinnoissa vaikeuttaa opintojani.	☐	☐	☐	☐	☐
Perheeni ja/tai puolisoni tukee minua opintoihin liittyvissä asioissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Puutteellinen kielitaitoni vaikeuttaa opintojani.	☐	☐	☐	☐	☐
Saan hyviä arvosanoja.	☐	☐	☐	☐	☐
En aina tiedä, mitä opiskelutehtävissä vaaditaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Nautin opiskelusta.	☐	☐	☐	☐	☒

32. Kuka maksaa avoimen yliopiston opintoihin osallistumisesi?

- Minä itse kokonaan
 Työnantaja kokonaan tai osittain
 Puoliso kokonaan tai osittain
 Vanhempi/vanhemmat kokonaan tai osittain
 Joku muu, kuka?

33. Seuraavassa on väittämiä liittyen opiskelujesi tavoitteisiin. Valitse se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Aion jatkaa tutkinto-opiskelijaksi yliopiston päävalinnan kautta.	☐	☐	☐	☐	☐
Aion käyttää avoimen yliopiston väylää reittinä tutkinto-opiskelijaksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Aion hakea yliopistoon muussa kiintiössä tai erillisvalinnassa.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen avoimessa yliopistossa sivuaineita tutkintooni.	☐	☐	☐	☐	☐
Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua uralla etenemisessä.	☐	☐	☐	☐	☐
Tavoitteenani on, että opiskelut parantavan palkkatasoani.	☐	☐	☐	☐	☐
Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua alanvaihdossa.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, jotta oppisin uusia töhöni liittyviä tietoja ja taitoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen avoimessa yliopistossa lisätäkseni yleissivistystäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, jotta saisin opinnoistani laajempia näkökulmia omaan töhöni.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen avoimessa ollakseni roolimallina omille lapsilleni tai muille läheisilleni.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, jotta avoimen yliopiston opinnot parantaisivat mahdollisuuksiani työmarkkinoilla.	☐	☐	☐	☐	☐

Opiskelen avoimessa yliopistossa, koska en saanut opiskelupaikkaa haluamastani tutkintokoulutuksesta.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, jotta saan mielekästä tekemistä itselleni.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen tavatakseni muita ihmisiä.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, jotta saisin luovia ideoita omaan alaani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, jotta pysyisin ajan tasalla maailmalla tapahtuvista asioista.	☐	☐	☐	☐	☐
En halua menettää ensikertalaisuusstatustani opiskelijavainnoissa, ja siksi opiskelen nyt avoimessa yliopistossa.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelen, koska haluan kokeilla jotain uutta.	☐	☐	☐	☐	☐

34. Seuraavat väittämät liittyvät opiskelujen vaikutuksiin. Valitse se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Opiskelu on kehittänyt ajattelun taitojani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelusta on ollut myös sellaisia hyötyjä, joita en osannut aloittaessani vielä ajatellakaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen yliopiston opinnot ovat auttaneet minua tutkinto-opiskelijaksi hakeutumisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu on kasvattanut itseluottamustani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelun kautta olen onnistunut osoittamaan itselleni, että minusta on korkeakoulutasoisiin opintoihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu on lisännyt hyvinvointiani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelujen avulla olen löytänyt oman suunnan elämässäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskeluihin osallistumalla koen tekeväni jotakin tärkeää ja merkityksellistä.	☐	☐	☐	☐	☐
Arvostukseni työelämässä on avoimen yliopiston opintojen myötä lisääntynyt.	☐	☐	☐	☐	☐
Arvostukseni lähipiirissäni on avoimen yliopiston opintojen myötä lisääntynyt.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen avoimen yliopiston opintojen ansiosta edennyt urallani.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen opintojen myötä saanut vaativampia työtehtäviä.	☐	☐	☐	☐	☐
Palkkani on opintojen myötä parantunut.	☐	☐	☐	☐	☐

Ammatilliset näkymäni ovat opintojen ansiosta parantuneet.	☐	☐	☐	☐	☐
Opintojen ansiosta ymmärrän yhteiskunnallisia asioita paremmin.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu on lisännyt elämässäni stressiä ja painetta.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen opintojen myötä saanut uusia ystäviä.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen opintojen myötä verkostoitunut alani ihmisiin.	☐	☐	☐	☐	☐
Opinnot eivät ole vastanneet tavoitteitani.	☐	☐	☐	☐	☐
Minusta on tullut opintojen myötä avarakatseisempi ja suvaitsevaisempi.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu- ja tiedonhakutaitoni ovat parantuneet.	☐	☐	☐	☐	☐
Opinnot ovat lisänneet työmotivaatiotani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opinnot ovat auttaneet hahmottamaan oman työni kokonaisuutta aiempaa laajemmin.	☐	☐	☐	☐	☐
Läheiseni ovat hyötäneet avoimessa yliopistossa oppimistani tiedoista ja taidoista.	☐	☐	☐	☐	☐
Opintojen myötä olen innostunut opiskelemaan vielä lisää.	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn käyttämään avoimessa yliopistossa oppimiani taitoja harrastuksessani tai vapaa-ajan toiminnassa.	☐	☐	☐	☐	

35. Seuraavat väittämät liittyvät yleisesti avoimen yliopiston merkitykseen. Valitse se

vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	täysin eri mieltä	jok- seenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jok- seenkin samaa mieltä	täysin sa- maa mieltä
Työnantajat arvostavat avoimessa yliopistossa suoritettuja opintoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen yliopiston merkitys tulee tulevaisuudessa kasvaamaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen yliopiston tutkintoväylä pitäisi saada toimivamaksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimen yliopiston kautta on helppo päästä tutkinto-opiskelijaksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoimessa yliopistossa pitäisi voida suorittaa kandidaatin tutkintoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Avoin yliopisto on kaikille tasavertainen koulutusmahdollisuus.	☐	☐	☐	☐	☐

36. Mitä muuta haluat kertoa avoimesta yliopistosta tai opinnoistasi siellä?

Liite 4: Koettu pääaine avoimessa yliopistossa

Koettu pääaine	n	%
Kauppätieteellinen	709	15,1
Yhteiskuntatieteellinen	664	14,1
Kasvatusala	629	13,4
Humanistinen	516	11
Psykologia	426	9
Terveystieteet	397	8,4
Oikeustieteet	350	7,4
Luonnontieteet	261	5,5
Teknistieteellinen	183	3,9
Teologia	87	1,8
Lääketieteellinen	67	1,4
Kuvataideala	57	1,2
Liikuntatieteellinen	39	0,8
Taideteollinen ala	34	0,7
Musiikkiala	27	0,6
Farmasia	23	0,5
Maatalous-metsätieteellinen	21	0,4
Teatteriala	15	0,3
Eläinlääketieteellinen	1	0
Hammaslääketieteellinen	1	0
Muu, mikä?	202	4,3

Liite 5: Rotatoitu komponenttimatriisi

Rotated Component Matrix^a

	Component				
	1	2	3	4	5
Aion jatkaa tutkinto-opiskelijaksi yliopiston päävalinnan kautta.	,109	-,107		,644	,391
Aion käyttää avoimen yliopiston väylää reittinä tutkinto-opiskelijaksi.	,159			,797	,118
.Aion hakea yliopistoon muussa kiintiössä tai erillisvalinnassa.				,822	
Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua uralla etenemisessä.	,805	,258			
Tavoitteenani on, että opinnot parantavat palkkasoani.	,788	,212		,108	,103
Tavoitteenani on, että opiskelut auttavat minua alanvaihdossa.	,651	-,247	,275	,231	-,221
Opiskelen, jotta oppisin uusia työhöni liittyviä tietoja ja taitoja.	,377	,762			-,137
Opiskelen avoimessa yliopistossa lisätäkseni yleissivistystäni.		,392	,603		
Opiskelen, jotta saisin opinnoistani laajempia näkökulmia omaan työhöni.	,276	,823			-,162
Opiskelen, jotta avoimen yliopiston opinnot parantaisivat mahdollisuuksiani työmarkkinoilla.	,749	,316			
Opiskelen avoimessa yliopistossa, koska en saanut opiskelupaikkaa haluamastani tutkintokoulutuksesta.		-,142		,210	,790

Opiskelen, jotta saan mielekäästä tekemistä itselleni.			,750		,207
Opiskelen tavatakseni muita ihmisiä.			,583		,403
Opiskelen, jotta saisin luovia ideoita omaan alaani.		,725	,376		
Opiskelen, jotta pysyisin ajan tasalla maailmalla tapahtuvista asioista.		,506	,588		
En halua menettää ensikerätalaisuusstatustani opiskelijavalinnoissa, ja siksi opiskelen nyt avoimessa yliopistossa.				,121	,808
Opiskelen, koska haluan kokeilla jotain uutta.			,774		

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.